

CURIER

REVISTĂ DE CULTURĂ ȘI BIBLIOLOGIE

BIBLIOTECA JUDEȚEANĂ „Ion Heliade Rădulescu”
DÂMBOVITA

Biserica Mitropoliei din Târgoviște, fu cea mai mare biserică ce s-a construit vreodată pe pământul Țării noastre, oglindă a epocii de strălucire ce avusese artele la noi, în veacul al XVI-lea.

Virgiliu N. Drăghiceanu

TÂRGOVIȘTE
An. IX - Nr. 2(17)
2002
ISSN 1223-9712

Colectivul de redacție:

Dr. Victor Petrescu –
Directorul Bibliotecii,
redactor șef

Florin Dragomir
Secretar de redacție

Redactori
Serghe Paraschiva,
Cornel Albuț,
Minodora Gulie

Procesare computerizată
Mariana Briceag,
Daniela Stoica

Tehnoredactare
Daniel Dumitru Stan

Redacția și administrația:
Str. Stelea, nr. 2
Târgoviște, Dâmbovița 0200
Tel/fax: 0245/612316

Editura **Bibliotheca**
Str. Nicolae Radian,
Bl. KB2/3, Târgoviște
Tel/fax 0245/212241

Tiparul: PRESTO1 S.R.L.
Târgoviște

SUMAR

TÂRGOVIȘTE – CONTINUITATE CULTURALĂ ÎN TIMP

- Stampe târgoviștene. Din vremea lui Matei Basarab / 1
Constantin Manolescu; Mihai Oproiu
- Textele de legi tipărite în timpul domniei lui Matei Basarab / 5
Agnes Erich
- Ion Heliade Rădulescu. Un precursor al geopoliticii / 8
George Coandă
- Târgoviștea și Caragiale / 9
Victor Petrescu
- I. L. Caragiale în lumina unor amintiri puțin cunoscute / 10
Constantin Manolescu

DIN VIAȚA BIBLIOTECILOR

- Două biblioteci mănăstirești: Gorgota și Nucet / 12
Sorina Niță; Mihai Oproiu
- Animația culturală în bibliotecile publice / 15
Florin Dragomir
- Salonul editorial târgoviștean / 19
- Bibliotecile școlare, un teritoriu de întâlnire al elevilor cu cartea / 20
Lucian Grigorescu
- Dezvoltarea colecțiilor – preocupare constantă a Bibliotecii Orășenești Moreni / 21
Elena Drăgulin
- Valorificarea fondului de publicații – activitate majoră a Bibliotecii din Aninoasa / 22
Nicoleta Casandrescu

DEMERS BIBLIOTECAR MODERN

- Rolul bibliotecii în formarea culturii informaționale / 24
Elena Târziman
- Legea bibliotecilor între promisiuni și revizuire / 26
Emil Vasilescu
- Planificarea în biblioteci / 27
Victor Petrescu; Octavian Mihail Sachelarie

PATRIMONIUM

- Șerban Cioculescu istoric / 29
Barbu Cioculescu
- Șerban Cioculescu. Episoade dâmbovițene / 30
Mihai Stan
- Dan Simonescu. Cronologia vieții / 31
Victor Petrescu
- Profesorul / 33
Gheorghe Buluță
- Radu Petrescu. Târgoviște, „locul revelației” / 33
Ștefan Ion Ghilimescu
- In memoriam: Radu Petrescu / 36
Theodor Nicolin
- Radu Petrescu. Inedit / 36
Serghe Paraschiva
- Vlad Țepeș în legendele populare românești / 38
Alexandru Nicolescu
- Episoade ale Revoluției de la 1848 din București, în colecția de documente a Direcției Județene Dâmbovița a Arhivelor Naționale / 39
Elena Condrea; Pârvan Dobrin
- Cornel N. Popescu. Un mare editor dâmbovițean / 40
Mihai Gabriel Popescu
- Din trecutul Schitului Peștera Ialomitei / 41
Pârvan Dobrin
- Ediții bibliofile în colecțiile bibliotecii / 43
Serghe Paraschiva

Târgoviște

CONTINUITATE CULTURALĂ ÎN TIMP

STAMPE TÂRGOVIȘTENE

Din vremea lui Matei Basarab

CETATEA DE REFUGIU

Învingător la Plumbuita, după o luptă spectaculară ce seamănă a turnir, bucureștenii suindu-se pe garduri să vadă prin praful răscolit și fumul înecăcios cum mai merge lupta, Matei vel agă al Țării Românești se sui pe tron.

Încolțit de turci, de arzătoarea și orgolioasa dorință pentru tronul valah a lui Vasile Lupu, care a atârnat mereu deasupra destinului său voievodal ca o sabie, prieten încă cu Gheorghe Rakoczi I, principele Transilvaniei, privirile lui Matei Basarab se îndreptau cu din ce în ce mai mult curaj spre Târgoviște, oază de liniște și siguranță a voievozilor.

Venit prin 1635 în Târgoviște, Matei vodă a fost înconjurat de orășeni și ascultându-le plânsoarea, că se asupresc de vinericearii domnești, scrie hrisov de piatră pe o cruce uriașă aflată și astăzi în picioare dincolo de Ialomița, spre vechiul drum al mănăstirii Dealu, hotărându-le tocmeii mai mici și scutindu-i de vinărici și taxe pentru pivnițe.

Postul vel agă caută astfel să-și apropie pe orășenii târgovișteni, în vederea intențiilor sale de a-și asigura o cetate de refugiu.

Pe piatra crucii uriașe pe care s-a odihnit umbra atâtor orășeni din acele timpuri și a atâtor vinăriceri coborând de pe Valea Voievodei, de pe Valea Sasului, și de pe Valea Armenilor, văi cunoscute din preajma orașului, ascunzând în numele lor poate o tainică pagină de istorie și legendă, dincolo de hrisovul întocmit pe pergament, voievodul înscria drepturile târgoviștenilor cu o aprigă dorință de a înfrânge timpul, ca să nu se mai strice „legea altor domni bătrâni”.

Ce domnitor mai dăduse un asemenea hrisov de piatră, pildă a devotamentului său pentru oamenii acestei cetăți, încercând să-i câștige, să-i apropie, să-și facă din ei și zidurile orașului lor zale de liniște pentru țară.

Nu știm însă ce se va fi întâmplat în cei doi ani care s-au scurs până la 1637 în această cetate, ce întărituri în taină s-au ridicat, pentru că întors din drum din Buceag, în apropierea Ilpugului unde voise să-l atragă în cursă Kenaan-Pașa și Vasile Lupu, s-a „învrtejit în brațele salvatoare ale maicii Târgoviște”.

Dacă Alexandru Coconul mutase capitala la București, mai în drumul Moldovei, ce adăpostea cum am spus „brațul protector al lui Radu Mihnea, Matei Basarab o retrage din acest drum, unde se afla brațul înarmat și ambiția nemăsurată a vrăjmașului său dintotdeauna”.

Trimis în acești ani ca sol la Poartă, Jerzy Krasinski, om de încredere al marelui hatman și castelan de Cracovia,

trece prin Târgoviște despre care amintește că este fosta reședință domnească și că în acele timpuri mai obișnuia domnul să se retragă acolo uneori, mai ales la vreme de primejdie turcească.

„EU SUNT ACELA CARE AU DĂRÂMAT BAGDADUL”

Dinspre Dunăre, odată cu vânturile care culcau ierburile câmpiei veneau zvonurile de primejdie ce nu se adevereau, însă secătuiua visteria, peșchesurile luând drumul pașalei din Silistra sau dregătorilor îndepărtați de la Poartă.

Și, într-acei început de noiembrie 1639, domnitorul și-a încruntat sprânceana pentru că zvonul mazilirii sale urma să se realizeze curând. Ambițiile lui Vasile Lupu întărite de cei 300.000 taleri dați Porții prindeau contur. Schemni-ceauș, instalează pe Ion, feciorul lui Vasile Lupu, ca domn al Moldovei și împreună cu Vasile Lupu pornește asupra Valahiei.

Mai tari decât armele erau cuvintele înfricoșătoare ale

lui Murad al IV-lea adresate boierilor ca să-l părăsească pe voievodul Matei: "Eu sunt acela care am dărâmat Bagdadul și pe cine voiesc îl șterg de pe fața pământului... Vă șterg de pe pământul vostru și pun turci să locuiască în el iar în biserică să strige hoga".

Dar boierii lui Matei nu s-au speriat ci au răspuns și ei că domnul lor e bun gospodar peste pământul țării și că nu-l părăsesc. Domnul moldovean însă, întovărășit de tătari, buni călăreți, a încercat să atragă pe munteni în câmpie, pentru ca, manevrând rapid, să-i înconjoare și să-i nimicească. Matei Basarab, tăbărât pe Teleajen, nu se hazardează pentru a-i urmări, ci se fortifică pe malul stâng cu val de pământ și nu răspunde provocărilor care încercau să-l scoată de acolo, deși se jefuiau demonstrativ satele și se incendiau avutul sătenilor.

Grozavă tărie bărbătească de a-ți vedea jefuite satele, asistând ca la un spectacol. Prinși însă de febra jafurilor, și intrând în zona de deal, armatele lui Matei vodă au trecut cu rapiditate apa Prahovei, fiecare călăreț trecând un pedestraș și, la Ojogeni, obține o importantă victorie.

Mulți prizonieri trebuie să fi prins atunci Matei Basarab, dar cel mai prețios era imbrohorul cu eșarfă de mazilire: Matei a privit crunt eșarfă care trebuia să se azvârle asupra lui. A făcut să devină un adevărat sprijin din partea țării cu lacrimi pentru prădăciune și dragoste pentru vechiul lor voievod.

Si însoțit de oștenii săi și de prizonieri Matei intra în Târgoviște mândru, glorios și sigur de destinul său și al orașului pe care nu-l va mai părăsi.

Cinci sute de moldoveni răniți se adăpostesc într-un spital ad-hoc deschis în una din bisericile catolice din oraș. Întors cu caftanul de domnie, însuși ceaușul sultanului, neîntâlnindu-l în palatul domnesc de la București, îl caută, încredințându-i-l în sala de tron și de consiliu de la Târgoviște, cetate de scaun repusă în drepturi de voievodul, boierii și țărani valahi cei neînspăimântați de cel ce cucerise Bagdadul.

Italianul Locatelli depune mărturie istoriei că Târgoviștea „localitatea cea mai însemnată din Tara Românească” este din nou capitală pentru ca domnul să fie „mai în siguranță, nefiind atunci în legături bune cu poarta”.

AU FĂCUT CETATEA DIN TÂRGOVIȘTE DE IZNOAVĂ

Matei Basarab e unul dintre marii arhitecți vizionari ai Târgoviștei. Compasul său uriaș, sprijinit pe Chindie, descria larg un arc de cerc în hotarele orașului. Un val înalt de pământ s-a ridicat „cu multă osteneală” în jurul orașului. La picioarele lui șanțul de apă ocolea ferm orașul, râul militar al acestuia a devenit astăzi vâlceaua cu candid nume feminin, Mirioara.

Deasupra valului de pământ se îngropau săbii.

Din loc în loc, acolo unde se ridicau bastioanele, valul de pământ cuprindea lemne înfipite în pământ fortificându-l și înălțându-l, acolo justificând o astfel de rațiune. Erau străjile orașului, veghindu-l zi după zi, noapte după noapte, anotimp după anotimp.

Valul de pământ, ros astăzi de vreme, se înalță curajos

în calea năvălirilor. Singurul oraș valah care cuteza să se întărească, turcii împiedicându-ne dintotdeauna să ridicăm ziduri de apărare. Lucraseră la el poate sute de oameni încercând să-l facă asemenea Troianului, care trecea prin apropiere pe la Ghinești, Produlești și Finta.

Asemenea Troianului pe care-l simțiseră ca un piept grozav lăsat de străbunii străbunilor lor romani și daci. Acolo, sus pe bastioanele rotunde, stăteau oșteni cu archebuze și sânețe dând zării roată cu privirea.

În trei locuri șanțul era întrerupt de ogivele unor porți de zid prin care pătrundeau neguțătorii, țărani din împrejurimi, oameni veniți la domnie, soli și diplomați, călugării, pistruile negre ale evului mediu.

Poarta Bucureștilor, situată în partea de sud a orașului, ale cărei urme sunt văzute și descrise de Virgil Drăghiceanu la începutul veacului, continuau cu Ulița Mare, axul principal pe care ș-a dezvoltat orașul. Poarta Argeșului, situată, probabil, la urmele mușcate de blocuri ale hanului Ciocârlan, care ducea spre târgul Găeștilor, spre Pitești și Curtea de Argeș și mai departe pe Valea Oltului la Sibiu.

Poarta Dolgopolului sau a Cîmpulungului, cu urme descoperite de profesorul Radu Gioglovan, în dreptul fostului Liceu Sanitar, pe actuala cale a Cîmpulungului.

Dacă vreți să vă închipuiți cum arătau toate aceste porți, vă puteți îndrepta pașii spre Poarta Dealului, în apropierea Curții Domnești, singura care a rămas în picioare și astăzi, singura poartă care nu era aplicată în șanțul cetății, drumul de aici însă fiind nevoit să sară peste râu, într-un pod reprezentat fantezist într-unele din gravurile vremii.

Aceste porți întâmpinau marile drumuri comerciale ale epocii cu multe axe ale acestui târg, ce se adunau în piața cea mare din partea de nord a Curții Domnești.

DE O PARTE ȘI DE ALTA A PORȚII STAU STRĂJILE ZIUA ȘI NOAPTEA

După ce a înconjurat orașul cu ziduri de apărare și bastioane fortificate, Matei Basarab se gândi să dubleze zidul de cărămidă al Curții Domnești rămas de la Petru Cercel, cu unul de piatră.

În spațiul de peste doi metri dintre cele două ziduri s-a pus pământ și moloz, bine bătătorit.

Amenințat permanent de către turci, conducător înțelept al rezistenței antiotomane, voievodul Matei îmbracă cu cămașă de zale nu numai trupul orașului, ci și inima lui.

Porțile Curții făcute din fier forjat, deasupra lor veghind un turn mare după zicerea lui Bacsici, vor fi fost, nu se știe unde, pentru că parte din zidurile palatului, au căzut. Se cunoaște astăzi o singură intrare în curtea princiară.

Nu avem nici un motiv să credem că aceasta ar fi fost intrarea principală în palat. După descrierea lui Bacsici, deasupra porții se afla un turn mare. Nu cumva, intrarea principală să fi fost dinspre piața cea mare a orașului, deci dinspre Turnul Chindiei? Deasupra porții de fier stăteau cei o sută de străjieri fără odihnă, veghind. Ei păzeau poarta timp de o săptămână, după care treceau la vigila porții altă trupă de o sută de străjieri.

Cele două case domnești alăturate, separate însă, au

suferit modificări, după gustul noului lor stăpân. E adăugată noua clădire a băii domnești, ruinele ei văzându-se și astăzi. În partea de răsărit a caselor lui Petru Cercel se deschide un pridvor unde să stea în după amiezile liniștite de vară, de unde admira imaginea grădinilor domnești și mai departe a dealurilor, dintre care răsărea mănăstirea Sfântul Nicolae dintre vii.

În acest pridvor, după ce a îngropat pe cei dragi, soția și copilul adoptiv, și-au găsit liniștea cea de totdeauna în ziua de 9 aprilie 1654, după cum scria cronica. Casele aveau și în față un pridvor de unde domnul obișnuia ca în zilele de duminică sau de sărbători să se uite în jos asupra oștirii și poporului celui sărac, căruia îi arunca din când în când bani, râzând de bățiile și trântele ce-și dădeau îngrămădindu-se. În palat, imediat lângă biserică, se afla sala tronului, sau sala de consiliu, cum o numesc călătorii străini, mai mare decât celelalte camere, cu pereți acoperiți cu damasc și cu geamuri la ferestre.

De fapt, în Curtea Domnească erau două tronuri pentru domn. Unul se afla în Biserica Domnească, înalt și aurit, descris de Paul de Alep și altul în sala de consiliu, despre care nu ni s-au transmis știri, dar care trebuia să fi fost asemenea celui din biserică.

Amplasarea sălii de consiliu în acea parte se poate face datorită descrierii lui Paul de Alep, care va fi însoțit pe domn prin balconul bisericii și prin galeria de trecere direct în sală. Suedezul Ralamb n-a avut această posibilitate. De aceea el a intrat în sală prin intrarea principală a palatului străbătând după cum spune 8-9 camere până a ajuns în sala de consiliu.

Când venea domnul în această sală, din colțul de sus al ruinelor, puteți să vă închipuiți fără efort - era întâmpinat de postelnicul cu toiag de argint. În dosul tronului stătea spătarul încins cu sabia sa, ținând într-o mână buzduganul. Când veneau oaspeți străini, diplomații timpului, dăruieți de voievod, erau primiți în sala de consiliu de față fiind toți marii boieri. De o parte a tronului lângă domnitor se afla secretarul de limbă latină, turcă sau greacă.

De obicei solul sau secretarul solului ura domnului fericire, apoi înmâna scrisorile sau discuta ca trimis ce se afla.

Câte consilii secrete nu s-or fi desfășurat și aici sau în alte părți, câte file din istoria diplomației românești nu s-au scris sub pereții acoperiți cu damasc, astăzi căzute, ai acestei încăperi?

Solii turci, dintotdeauna înfricoșători, veneau la curte întovărășiți de "30-40 de muzicanți", ce scoteau ca un vaiet bolnăvicios melodii orientale. O trupă de muzicanți avea cu siguranță, chiar dacă însoțea un singur sol, efect psihologic asupra Curții Domnești. Turcii trimiteau amenințător, ca un cap de balaur, muzica unei întregi armate.

De sărbători, la mese lungi, de lemn, cum ne arată picturile de evocare istorică, aveau loc ospețe mari. De câte ori se aduceau din bucatărie bucatele și vinul băteau tobele, sunau trâmbițele și se auzea țipătul ascuțit al fluierelor. Când domnul ridica pocalul de vin, mare cât o oca, cu capul descoperit, sunau din nou trâmbițele și trăgeau tunurile de trei ori, tunuri așezate în fața palatului.

Înainte de ospăț domnul țării dădea veșminte de onoare la capii clerului și egumenii mănăstirilor, executate din catifea, satin și mătase, după rang. Când plecau de la curte,

în carete, solii erau încadrați de seimeni și dărăbani cu lăncii și spade. În jurul trăsorii mergeau cântăreții domnești și copiii de casă care cântau și sunau din instrumente.

CA ȘI CÂND AR FI ÎN MIJLOCUL ITALIEI

Centrul cultural îl constituia într-o cetate medievală nucleul său de concentrare ecleziastică, în cazul Târgoviștei, Mitropolia. Într-adevăr, situată în sud-vestul orașului, Mitropolia era mare, încât „spațiul cuprins între zidurile ce înconjoară palatul metropolitan, cu grădinile ar fi fost îndestul pentru un oraș”.

Lăsată în părăsire, vreme îndelungată, Matei Basarab și înțeleapta sa soție Elena, numește pe boiarinul său, marele armaș Marco Danovici, ispravnic, ostenind întru lucrările de restaurare ale Mitropoliei.

La 27 august 1640, o nouă pisanie se înalță pe fruntea ctitoriei lui Neagoe vodă, pisanie purtând încrustat un vultur cu aripile întinse.

Acest vultur avea să se ridice, dincolo de aura religioasă care îi lumina firesc aripile, în înălțimea străvechii spiritualități românești. Pravila cea mare, Versurile de stemă trudnică, distilare spre vers a limbii noastre, întâi elogiu românesc, străbătut de ideile Renașterii, a spart tiparele medievale „al omului, fiu al propriilor sale fapte”, dincolo de ranguri și noblețe.

Trei curți mari avea Mitropolia, două pentru propria sa gospodărire, întinse până la șanțul cetății și curtea principală prin care se pătrundea prin „porți mari” în fața cărora se afla magnifică biserica înconjurată de grădini cu trandafiri și flori diferite, în straturi înguste, sub ferestruicile ei.

Iată deci, a doua mare grădină a vechii Târgoviștei, cea din jurul Mitropoliei. Călugării grădinarii aveau semințe de soiuri alese de floși, aduse din Orient sau din grădinile Italiei.

Dinaintea ușii bisericii metropolitane se afla o frumoasă fântână, alta asemănătoare aflându-se la intrarea în curtea Mitropoliei.

Douăsprezece cupole de piatră, cu cruci aurite, se ridicau deasupra acestei sfinte Sofii târgoviștene, acoperită cu plumb. Ferăstruici numeroase, cum spune Paul de Alep, 365 le număra veacul trecut un îndrăgostit de istorie, încât prin fiecare să intre câte o zi.

O a treia grădină a Târgoviștei vechi, mai mare „pe care nu o cuprind ochii de la un capăt la altul” era umbrită de nuci mari, plantată cu vie și tufe de trandafiri, iar restul cu meri, zarzări, gutui, cireși și legume.

Într-una din cele două grădini ale Mitropoliei își purtase pașii Mihai Viteazul.

Palatul mitropolitului, o altă mare construcție civilă despre care ne parvin știri se înalță la răsărit dincolo de altarul Mitropoliei. Se pătrundea în palat printr-o scară lungă ridicată pe bolte. O frescă exterioară, după descrierea lui Paul de Alep, acoperea peretele cu creația uscatului și mărilor, descrierea Ierusalimului și mănăstirilor, a muntelui Sinai și a Athosului cu cele 24 de mănăstiri, toate redată clar și „în proporții mari”. Este prima frescă exterioară aplicată unei construcții civile auxiliare celei ecleziastice de

influență atonită asupra căreia istoria artei românești tace.

De afară se pătrundea în camera de primire a mitropolitului, foarte mare, cu o masă lungă în mijloc, cu ferestrele înalte care dădeau în grădină și sobă cu olane colorate. Sunt descrise în continuare sacristia cu cuiere pentru blăni, gulere, camera tezaurului cu veșminte, cruci și vase de argint, candelturnate în aur și argint, chiar și săbii, buzdugane și alte arme pentru gărzile militare ale mitropolitului și pentru comișei boierești ce-l întovărășeau când ieșea în întâmpinarea vreunui patriarh sau călător, îmbrăcați în haine de samur.

Din această cameră treceai în alta care avea o galerie externă, dând în grădina unde se prânzea vara.

Careta mitropolitului, în fiecare zi urma traseul unei ulițe care se păstrează și astăzi, întortocheată și strâmtă cumulând străzile: C.A. Rosetti, plutonier Dițescu Stan și care se strecoară prin spatele bisericii Sfinților Voievozi, pomenită, de altfel, într-un document din timpul lui Constantin Brâncoveanu.

Ulița pleca din fața porților Mitropoliei, marcate acum de clopotnița ridicată de Lecompte de Nouy și ajungea în fața Curții Domnești. Și astăzi din ea pleacă străzi înguste cu iz orientat, navigând printre prăvălii și case boierești.

Pictura bisericii Mitropoliei „era veche”, spune oaspetele lui Matei Basarab, dar “frumoasă și înălțătoare”.

ORAȘUL E MARE CA ALEPUL ȘI DAMASCUL

Un cerc aproape perfect desenează în inima orașului feudal, astăzi apus, dar pe care vrem să ni-l închipuim, monumentele religioase din care au rămas nouă la număr, din care cinci sunt ridicate acum (dovadă a mării înfloriri pe care o cunoaște orașul în această epocă). Aceste biserici prin care se plimba Paul de Alep, după propria-i mărturisire, se concentrează în jurul pieții de care am vorbit. Paul de Alep preciza că „puteai vedea o varietate de îmbrăcăminte avută, cu blănițele cele mai lucitoare și de mare preț”. Aici erau principalele prăvălii și ateliere, ca cele ale șelarului Ianache sin Limber și Storin Berteau, Costea Zălarul și Vladu Chivăraru, ale lui Șerban Cizmaru și Șerban croitorul, ale lui Ghinea cojocarul, ale lui Stan Bărbieru, ale lui Panait Ghinea și Dima cupeșul.

Cupeșii și meșterii aveau case cu pivnițe de piatră și vii în dealul Târgoviștei.

Tot în piață erau case pentru vinderea de vin, de bere, unde se adunau în liniște locuitorii orașului.

Dar – continua același observator – n-au văzut printre ostași beție sau ucidere sau orice act necugetat.

Viața de militar era o viață aspră, plină de privațiuni. Când I. Baksici se afla în 1640 la Târgoviște, orașul își recăpătă marea lui importanță militară, aici fiind mutate toate trupele din București, cu familiile și avutul lor, ostașii acestor trupe construindu-și case simple, țărănești, de lemn, lipite

cu pământ galben. Casele oștenilor se aflau așezate în mai multe mahalale.

Apa era adusă în oraș din împrejurimile Teișului prin apeducte din olane, placate cu cărămidă. Cișmele mari de piatră se aflau în piața Mitropoliei și la Curtea Domnească, unde se pot vedea și azi, secate însă.

Parcă auzi fremătând nările cailor de olac sau ai călărașilor de Țarigrad, cu scrisori pentru domnitor, sigilate cu ceară roșie, sau pentru ceilalți cu ceară verde, după obicei.

Biserici nenumărate (60 după Baksici, 80 după Paul de Alep, 200 după Locatello) își ridicau cupolele mărețe, unele acoperite cu plumb, altele cu olane sau șindrilă.

Asemenea Curții Domnești, casele marilor boieri din sfatul țării, sufocate de grădini, cu ierburi mari și pomi se întindeau de-a lungul Ialomiței. Timpul le-a prăvălit. În apropierea bisericii Crețulescu, o săpătură întâmplătoare pe strada Mihael Bravu dezvelea niște ziduri groase de bolovani în lăcrișă. Elă sunt, presupunem, urmele caselor lui Dragomir Crețulescu, mare dvornic, stabilit în Târgoviște acum, și-și va lega numele de ctitoria sa, pictată peste secole de Gh. Tattarescu.

El primea răsplată pentru slujbele aduse domniei casele boierului hainit Ianache Catargiu. Dragomir Crețulescu pare să fie românul despre care vorbește Baksici în relatarea sa, că începuse să ia piatra și alte materiale de la biserica catolică Sfântul Francisc pentru o biserică ce o construia atunci, actuala biserică Crețulescu.

Aici, de-a lungul râului, se întindeau și casele altor boieri, ca armașul Radu Vărzaru, care-și avea casa în apropierea bisericii sale (situată în curtea de azi a Școlii Generale Nr. 4, biserică dărâmată către sfârșitul secolului al XIX-lea), Bunea Grădișteanu cel refugiat în pădurile seculare ale Vălcăniei și unde va zidi un schit de călugări, Socol Cornățeanu, ce-și doarme somnul de veci în biserica din Valea Voievozilor, Ghinea Tucală Brătășeanu, care-și învârtea treburile visteriei ca roata olarului.

Pe lângă casele boierești se găseau grădinile domnești, cu urși și căprioare, șoimi pentru vânatoare, precum și alte curiozități.

Așa, după cum afirmă călătorii vremii, în afară de români erau „sârbi, bulgari și celelalte neamuri care vin din părțile Turciei ca să intre în slujba domnului, precum și cei care n-au putut să rămâie în Turcia din cauza prigonirilor”, Târgoviștea fiind o oază de libertate pentru Balcani.

În oraș trăiau, după italianul Locatello și sirianul Paul de Alep, 40.000 de suflete. Dacă ar fi să-l ascultăm pe același Paul de Alep, comparând Târgoviștea – de drept, în sistemul lui de referință ca om al Orientului „orașul e mare ca Alep și Damascul”.

Constantin Manolescu

Prof. univ. dr. *Mihai Oproiu*

Textele de legi tipărite în timpul domniei lui Matei Basarab

Epoca lui Matei Basarab prezintă o mare importanță în istoria poporului nostru pentru însemnatele sale realizări în domeniul culturii și artei care cunosc o deosebită înflorire¹ în această perioadă, pe lângă principala realizare în domeniul culturii contribuind și la reintroducerea și dezvoltarea tiparului, punându-se bazele culturii umaniste române.

În primii ani ai domniei sale, Matei Basarab constată că în țară și mai ales în biserici era lipsă de cărți, acestea împuținându-se “din pricina deselor năvăliri și împresurări ale diferitelor popoare, ale necredincioșilor și chiar ale unor credincioși în diferite vremuri”². Din râvna de a înzestra bisericiile cu cărți și din dorința de a curma “răul” și “zavistia”, îndemnat, desigur, și de Udriște Năsturel, sfetnicul lui cultural, Matei Basarab se hotărăște să reintroducă tiparul în Țara Românească. După o întrerupere de aproximativ o jumătate de veac a activității tipografice, voievodul, cu sprijinul mitropolitului de Kiev, Petru Movilă, a readus în țară tăsurile, instalându-le la Câmpulung.³

Domnitorul concepe o concentrare a mișcării culturale în Târgoviște, în jurul curții domnești și a mitropoliei, prin școală, tipar, bibliotecă.

Printre realizările de mare importanță ale îndelungatei domnii a lui Matei Basarab, un loc important îl ocupă elaborarea și tipărirea primelor culegeri de legi în limba română-act cu o deosebită semnificație culturală și politică. În tipografia instalată în 1637 la Govora, a văzut lumina tiparului la 1640, “Pravila de la Govora” sau “Pravila mică”, prima culegere de legi canonice și laice în limba română apărută în Țara Românească⁴. Acest text de legi a fost tradus de un călugăr oltean, Moxa sau Moxalie și cuprinde și elemente privitoare la dispoziții de drept civil întreprinse cu dispoziții aparținând dreptului canonic.

Prefața este, cu excepția anumitor omisiuni, identică cu prefața scrisă de mitropolitul Petru Movilă la începutul nomocanonului său, tipărit la Kiev în 1629⁵ și care susținea ideea afirmării slujbei în limba națională: “Socotit-am că mai toate limbile au carte pre limba lor; cu aceia cugetatu și eu robul Domnului meu Iisus Hristos să scotu această carte anume Pravila, pre limba românească sfinților voastre, frați duhovnici românești, care sunteți păstori oilor celor cuvântătoare a turmei lui Hristos”. Din această prefață putem deduce caracterul pravilei. Ea corespundea, pe de o parte,

unei necesități adânc simțite a preoților care, în îndeplinirea misiunii lor duhovnicești aveau nevoie de norme precise pentru impunerea penitențelor; pe de altă parte, în acea vreme

puterea judecătorească alcătuia în multe privințe un corolar al bisericii și preotul nu era numai păstorul credincioșilor lui, ci în sarcina lui cădea și o bună parte din jurisdicția privitoare la dreptul civil. În concluzie era nevoie de o carte normativă care să fixeze penitențele și sancțiunile după gravitatea greșelilor. Pravila s-a tipărit în două ediții: una pentru Țara Românească, având prefața semnată de mitropolitul Theofil, iar alta pentru Ardeal, având prefața semnată de mitropolitul Ghenadie al Ardealului.

O bună parte din cuprinsul pravilei îl alcătuiesc dispozițiile religioase privitoare la pedepsirea și îndreptarea diferitelor vicii atât ale laicilor cât și ale preoților și călugărilor. Din acest motiv cartea era menită să slujească numai preoților și călugărilor și trebuia ferită de contactul cu lumea laicilor: “a se ține în mare cinste.... Iară întru mână de mirean să nu se dea...”⁶. Cărțile în

genere și în special cele cu caracter juridic erau secretul stăpânirii și nu trebuiau lăsate pe mână “măscăricilor” care pe temeiul lor ar fi putut forma o opoziție legală împotriva stăpânirii feudale.

Pravila conține și o serie de dispoziții de drept vechi bizantin, îmbinate cu canoanele stabilite de sinoadele bisericii. Alte dispoziții au drept scop să întărească asceza și să rupă complet legăturile cu cele lumești ale celor care și-au făcut din credință un țel în viața pământească. De asemenea, sunt criticați bărbații și femeile care au pornit-o pe un drum greșit și cărora să li se dea canoane și metanii.

Unitatea dreptului românesc scris o atestă însăși imprimarea „Pravilei de la Govora” într-un tiraj destinat Munteniei și un altul destinat Transilvaniei. Exemplare rare, aparținând de regulă acestui tiraj, au fost identificate în localitățile: Bungard (Sibiu), Chișinău Criș (Arad), Bonțan (Caraș-Severin), Beiuș (Bihor), Seghiște (Bihor), Pietroasa (Bihor), Lipova (Arad) și Borod (Bihor)⁷. Exemplarul ultim provine din biblioteca copistului cărturar Ioan Pușcău din Aștilău, de la care a moștenit-o unul din fiii săi, iar de la acesta a rămas “dă moșie” urmașului Petru Popovici, care, în anul 1813, o “testăluia”, la rândul său, feciorilor. Pravila de la Pietroasa a circulat în ținutul Beiușului, unde a mai existat un exemplar, în Seghiște, a cărui amintire o păstrează

următoarea mărturie documentară scrisă pe o Psaltire: "Această psaltire a fost a lui Gheorghe de la Sediște și o am luat de la el pentru o Pravilă, cea de la mine Pravilă o am dat pe (?) zloși și n-am plătit și Psaltirea rămasă la mine, căci o am luat toată au fost spartă și ruptuită și au plătit la dascăl la Beinșu drept ce o au legat 4 măriși și un pitac."⁸

Ornamentele prezente în „Pravila de la Govora” sunt în mare măsură identice cu cele ale tipăriturilor de la Câmpulung, dar apar și elemente noi antropomorfe, zoomorfe și avimorfe. Din *Ceaslovul* de la Kiev (1625) este preluat un frontispiciu reprezentând un portic cu arcada în semicerc ale cărui coloane sunt împodobite cu elemente fito, zoo și antropomorfe. La baza coloanelor în stânga este figurat un lup, și în dreapta un delfin; la baza arcului apar în stânga un delfin și în dreapta un *putti*. Toate elementele zoo și antropomorfe au corpurile vegetale. Pe fronton este figurat un cap înaripat încadrat de doi îngeri șezând cu fața spre exterior, ținând un șirag de mătăni.

O nouă codificare în limba română, mult mai completă, mai diversificată și mai modernă - „**Îndreptarea legii**” (sau „Pravila Mare”), tipărită în tipografia „preluminatului domn Matei Voevod Basarab, cu voința și osârdia și toată cheltuiala mitropolitului Ștefan”⁹.

Spre deosebire de „Pravila de la Govora”, în care normele de drept laic apăreau accidental, în „Îndreptarea legii” dreptul laic ocupă, în prima ei parte, un loc predominant, constituind, și din acest punct de vedere, o operă legislativă fără precedent în Țara Românească. La baza reglementărilor din „Îndreptarea legii” se află izvoare grecești de drept bizantin, cunoscute prin filieră slavonă.

Cele două codice, cel moldovenesc și cel muntean reprezintă introducerea dreptului româno-bizantin în Țările Române, pe baza așa numitelor „Bazilicale” prelucrate de juristul italian Prosper Farinacci - „Praxis theoretica criminalis”¹⁰, lucrare apărută în 1616 și cunoscută în Țările Române prin traducerea din limba greacă.

Prima parte din „Îndreptarea legii” cuprinde 417 capitole și reproduce un original grecesc, care la rândul lui este o prelucrare derivând din legislația bizantină a lui Justinian și completată cu acte din secolul al XVI-lea de către Emanoil Malaxos. Această primă parte este întretesută de *Pravila* lui Vasile Lupu apărută în 1646¹¹ cu titlul „Cartea românească ... de la pravilele împărătești și de la alte giudete”. Din combinarea celor două izvoare diferite Daniil Panonianul a încercat o sistematizare grupând materia după subiect. Astfel după un capitol din Malaxos, urmează capitole din *Pravila* lui Vasile Lupu. Ultima parte a lucrării cuprinde canoanele sfinților apostoli, ale sinoadelor ecumenice și ale celor namestnice, precum și ale sfinților părinți.

Prioritatea traducerii legilor față de aceea a anumitor cărți bisericești se explică prin faptul că pravilele formau un instrument de stat, un mijloc folosit de domn și de cler pentru exercitarea puterii centralizate. Traducătorul izvoarelor și cel ce a alcătuit „Îndreptarea legii” a fost Daniil Andrianul, numit și Panonianul (adică Transilvăneanul), care a avut drept colaboratori pe Pantelimon Ligaridis (un grec din Chios, umanist și teolog, chemat de Vasile Lupu, dar care a rămas la Târgoviște, unde a deschis prima școală superioară din Țara Românească)¹² și Ignatie Patritzidis.

„Predoslavonia” este o traducere făcută de mitropolitul Ștefan și începe la fila 3^r chiar cu numele acestuia după

prefața „Sintagmei” lui Matei Vlastares, cunoscută în Țările Române încă din secolul al XV-lea: „Ștefan, cu mila lui Dumnezeu alu Târgoviște, Exarhul Plaiului și a tot Ungro-Vlahia...”¹³. Din titlu reiese că pravila era „acum dentăi propusă toată de pre elinește pre limba românească, cu nevoința și userdia și cu toată cheltuiala lui Ștefan, cu mila lui Dumnezeu Mitropolit Târgoviștei”¹⁴.

Subliniind inițiativa și ajutorul dat de Matei Basarab pentru alcătuirea și tipărirea lucrării, el afirmă că scrierea a fost scoasă „ca să fie de folosul tuturor de obște”¹⁵.

Cu un înalt simț moral sunt redată, în primele slove, noțiunile de lege și dreptate: „Legea iaste meșteșug lucrului celui bun și poruncă tuturor pricepuților și oamenilor bogoslavi (învățați)” și „porunca legii iaste să petreacă neștine (cineva) drept, iar pre alt nimenea să nu betejească. Iară legea să se chieamă pentru că ceea ce să dă fiecui dreptate”¹⁶. Judecătorul este sfătuit să dea ascultare numai textului de lege și să nu se lase influențat de intervenții externe: „Dă ți-e voia să leapezi toată frica, să nu-ți fie frică de nimenelea, păzește legea, cum am zice când judecă judecătorul cum zic pravilele, atunci de nimenea nu-i fie frică”¹⁷.

Cartea este formată din două părți. Prima parte cuprinde legiferarea înăsprirea situației iobagilor în relațiile lor cu marii feudali, iar partea a doua cuprinde texte de drept canonic. De asemenea, sunt consemnate date despre alfabetul slav, definiția gramaticii, nomenclatura dregătorilor și atribuțiile lor și, deosebit de valoros, un tratat de epistolografie, un fel de manual cu modele de corespondență protocolară între aristocrația clericală și laică¹⁸. Nu lipsesc nici articolele ce combat superstițiile, altele care oglindesc stări și moravuri sociale feudale.

Cele mai numeroase reglementări împărătești (laice) din prima parte a „Îndreptării legii” sunt cele cu caracter penal. Astfel, sunt sancționate ca infracțiuni: caltapulzania (falsificarea de bani), cheltuiala banilor încredințați (abuzul de încredere) și a banilor străini (delapidarea sau înșelăciunea), cununia cu doi bărbați sau femei (bigamia), adulterul, hainia (răzvrătirea), hiclenia (trădarea), lovirea, otrăvirea, răpirea, sila, tâlhăria,uciderea, ș.a.

Instrucția și educația fetelor era, de asemenea, o preocupare. Erau prevăzute pedepse pentru „dăscălița” care nu dădea o bună educație ucenițelor sale¹⁹. Astfel se menționează că „cela ce-și va da fata la vreo dăscăliță muiare să o învețe și-i va da hrana ce-i va trebui, iară ea cu învățăturile ei rele o va învăța și va tocmi pe vreun bărbat de o va răpi fără știrea părinților... judecătorul să-i verse plumb topit pe gură”²⁰. Din textul citat rezultă că fetele erau date la învățătură de carte sau la deprinderea unui meșteșug la o învățătoare plătită de părinți și că existau dăscălițe care se angajau la diferite familii pentru instruirea fetelor. Se vede, de asemenea, că învățătoarea răspundea de felul cum se făcea educația fetelor. Pravila adopta, totodată, principii moderne, progresiste pentru acea epocă, referitoare la cauzele care apără sau micșorează răspunderea penală precum vârsta, beția, nebunia, obiceiul locului, ascultarea de cel mai mare, surdo-mutismul, legitima apărare și altele. Există, de asemenea dispoziții de drept civil legate de căsătorie, despărțire, moștenire, testament etc.²¹.

O analiză mai atentă nu poate să nu remarce calitățile artistice din „Îndreptarea legii”. Gravura din titlu are un număr mare de personaje, iar cadrul arhitectonic este alcătuit

din două coloane subțiri în jurul cărora se învâluie câte o viță de vie cu struguri. Coloanele sunt unite printr-o arcadă. În părțile laterale ale acestora sunt dispuse medalioanele de sfinți; în partea de sus, deasupra arcadei, este scena “împărțirii” dreptății”, iar în partea de jos, între figurile a doi sfinți, este un scut în stil baroc timbrat cu o coroană de marchiz; gravura foi de titlu este semnată de Theodor Tișevici. Tiparul este negru și roșu, iar pagina încadrată are 36 de rânduri²². Atât ca ornamentație, cât mai ales ca originalitate și realizare artistică, gravurile din carte merită toate o atenție deosebită pentru că sunt izvorâte din inspirația unui bun cunoscător al artei gravurii în lemn și arată o armonizare perfectă între fondul pravilei și decorarea ei. Gravurile în lemn îl prezintă pe Sfântul Vasile cel Mare precum și cele 7 soboare.

Gravura reprezentând pe Isus pe tron, încadrat de Fecioara Maria, Sfântul Ioan, Arhanghelul Mihail și alți sfinți este semnată Petru în stânga și Theodor în dreapta și este datată 1651²³, acesta fiind numele primului gravor cunoscut. Tot în “Îndreptarea legii”(1652) este reprezentat un ornament de tip arhitectural. În partea de sus este reprezentată Înălțarea Domnului; pe laturi, în compartimente dreptunghiulare sunt reprezentați sfinți (Antonie, Gheorghe - în stânga - și Nicolae și Teodosie - în dreapta), iar jos, de asemenea, este reprezentată stema Țării Românești, corbul cu crucea în cioc, cu un scut, cu coroană și cruce pe locul inimii, în stânga soarele, în dreapta luna²⁴.

Între frontispiciile care împodobesc “Îndreptarea legii” (1652) este și frontispiciul compus pe motivul pomului vieții. Câmpul frontispiciului este străbătut de semipalmete dezvoltate dezordonat, indiferente la rigorile simetriei. Încărcătura de frunze ale celor două ramuri care pornesc din tulpina centrală nu este egală. Floarea compozită din stânga este orientată spre interior, iar cea din dreapta este amplasată mai jos, în plan orizontal și orientată spre exteriorul frontispiciului. În stânga, ramura se termină cu o floare compozită, gen floare de lotus, iar în dreapta cu o rozetă. Cele patru fructe de rodie, grupate câte două, sunt amplasate la distanțe față de tulpina centrală.²⁵ Acest joc al meșterului gravor cu simetria nu displace însă, iar rezultatul este remarcabil.

Numeroase și variate sub aspect morfologic sunt vinițele, construite pe motive fitomorfe. Lujerii albi pe fond negru se desprind dintr-o floare de albăstrea centrală și parcurg spațiul terminându-se în rozete și frunze de trifoi. Vinițele având ca motiv central capul de înger înaripat au o mare frecvență în tipăriturile din vremea lui Matei Basarab, întâlnită fiind și în paginile “Îndreptării legii” (1652).

“Îndreptarea legii” a cunoscut o largă circulație, fiind tradusă în anul 1722 de către Petru Dobra²⁶ și tipărită de Misail și Blaremburg în 1871 și apoi de Bujoreanu, în “Colecțiune de legiuri”, vol. III²⁷. Datorită conținutului ei, “Îndreptarea legii” (Târgoviște, 1652) a contribuit la unificarea gândirii juridice românești, dovadă că, la numai 76 de ani de la apariție, a și fost tradusă din limba română în limba latină, la Cluj. Această traducere s-a făcut din ordinul administrației austriece, datorită cerințelor stringente ale aparatului legislativ privind reglementarea “treburilor” de drept civil în perioada stăpânirii austriece asupra Transilvaniei, Banatului și Olteniei.

Pravilele tipărite în timpul domniei lui Matei Basarab

constituie un moment important în istoria culturii românești, fiind primele realizări juridice și având o largă circulație mai bine de un secol. În afară de rolul juridic propriu-zis, cele două lucrări (“Pravila de la Govora”, 1640 și “Îndreptarea legii”, Târgoviște, 1652) au adus o contribuție prețioasă și la făurirea limbii literare române. Totodată, trebuie subliniat faptul că “Îndreptarea legii” reprezintă una din primele codificări în limba națională în Europa acelor vremuri.²⁸

Au fost atestate în Transilvania 72 de exemplare din acest text de lege. Un număr de 41 dintre ele au fost semnalate în localitățile Alba Iulia, Almaș (Arad), Banat, Bunești, Brașov, Neu, Lăscud, Lipova, mănăstirea Sinaia etc. Alte 31 de exemplare dezvoltate, prin intermediul însemnărilor ce le conțin, alături de peregrinarea importantă pe care au avut-o, proveniența lor circulatorie din Muntenia.

BIBLIOGRAFIE

1. Andreescu, Ana. *Arta cărții: cartea românească veche: 1508-1700*. București: Univers enciclopedic, 2002, 354 p.
2. Bianu, Ion; Hodoș, Nerva; Simonescu, Dan. *Bibliografia românească veche*, vol. I -IV. București, 1902-1944.
3. *Bibliografia de referință a cărții vechi manuscrisă și tipărită/ CIMEC- Institutul de memorie culturală*. București: CIMEC, 1999, 458 p.
4. Cartoian, N. *Istoria literaturii române vechi*. București: Editura Minerva, 590p.

NOTE

- ¹ Nicolae Stoicescu. *Matei Basarab*. București: s.n., 1988, p.81.
- ² M.Tomescu. *Istoria culturii românești de la începuturi până în 1918*. București: s. n., 1968, p.65.
- ³ C. Bălan. *Mănăstirea Dealu*, București: s. n., 1965, p. 30.
- ⁴ Radu Economu. *Ctitor de pravile*. În: “Magazin istoric”, nr. 9(186), 1982, p.13.
- ⁵ P.P. Panaitescu. *L'influence de Pierre Mogila*. s.l.: s.n., s.a. p. 31.
- ⁶ I. Bianu; N. Hodos, *Bibliografia românească veche*, vol. I. București, 1902. I, p. 110
- ⁷ Șt. Lupșa. *Istoria Eparhiei Aradului*, I, f. 427.
- ⁸ Florin Dudaș. *Manuscrisele românești medievale*. s.l.: s.n., s.a. p. 68.
- ⁹ Ibidem.
- ¹⁰ XXX, *Istoria literaturii române*, vol. I, București, 1964, p.347.
- ¹¹ Ibidem.
- ¹² Ibidem.
- ¹³ Titus Furdui. *Contribuții la cunoașterea tezaurului de carte românească veche de pe teritoriul Transilvaniei. Orașul și județul Cluj*. În: “Valachica”, nr. 10-11, Târgoviște, 1978-1979, p. 20.
- ¹⁴ Doina Elena Făgeț; Rodica Calcan. *Vechi tipărituri târgoviștene în colecțiile Bibliotecii Centrale Universitare din București*. În: “Valachica”, nr. 10-11, Târgoviște, 1978-1979, p.42.
- ¹⁵ Ibidem
- ¹⁶ Radu Economu, op. cit., p.14.
- ¹⁷ Ibidem.
- ¹⁸ Ibidem
- ¹⁹ Gh.Pârnuță. *Începuturile culturii și învățământului în județul Dâmbovița*, Târgoviște: s.n., 1972, p.98.
- ²⁰ X.X.X. *Îndreptarea legii*, București: s. n., 1961, p.150.
- ²¹ Radu Economu, op. cit., p.14.
- ²² B.R.V., I, p. 190.
- ²³ Ana Andreescu. *Elemente de ornamentică în tipăriturile lui Matei Basarab*. În: “Valori bibliofile din patrimoniul cultural național”, vol. I, Râmnicu Valcea. p. 409, vezi și B.R.V., p. 190-191, 196-197, 198-202.
- ²⁴ Ibidem
- ²⁵ Ibidem, p. 414.
- ²⁶ B.R.V, I, p.201.
- ²⁷ N. Iorga, *Istoria românilor pentru poporul românesc*. Chișinău: s.n., 1992, p. 344.
- ²⁸ Radu Economu, op. cit., p. 14.

Lect. univ. drd. *Agnes Erich*,
Universitatea „Valahia” Târgoviște

Ion Heliade-Rădulescu

Un precursor al geopoliticii

Acritic și harnic polihistor din mantia-i ieșind – ca să folosesc o expresie cu valoare de laudatio a lui George Călinescu – nu numai literatura română modernă, dar, în sens mai cuprinzător, întreaga cultură română modernă, *Ion Heliade-Rădulescu*, ale cărui rădăcini natale și spirituale stau înfipte în humusul istoric al Târgoviștei, a fost nu numai un creator de geniu, ci și un analist la fel de genial. Căci, spiritul său academic infatigabil nu și-a refuzat nici un drum pe care ar fi putut descoperi noi și varii înțelesuri ale Cunoașterii. Din acest spirit s-a ivit și istoricul, stăpân pe informația oferită de documente, *Ion Heliade-Rădulescu*. Și, mai mult decât atât, un atent geopolitician, avant-la-lettre, care a știut să vadă istoria neamului său, dar și pe cea universală, în analize critice și în interferențialitatea și interdeterminarea momentelor și evenimentelor.

Pentru a-mi proba această opinie, am prelevat din „*Historia românilor sau Dacia și România*” (a doua ediție, București, Imprimeria statului, 1869) câteva paradigme de gândire și viziune geopolitică heliadescă.

Astfel, în „*periodul întâi*” intitulat „*Romanii și dacii*” – subcapitolul IX, se face următoarea precizare*: „*Românii sunt așa de romani precum sunt și italienii, cu toate că aceștia s-au amestecat cu alte ginți; sunt așa de romani precum sunt grecii heleni, cu toate că s-au amestecat cu alte ginți vecine; precum sunt și ungurii maghiari, cu toate că s-au amestecat cu germani, slavi și români*” (pp. 22-23).

Reiese, din acest mod de interpretare, că *Heliade* era adept al unei teorii geoetnice, deci de geocivilizație, ferindu-se să cadă în păguboase și exagerate etnocentrisme sub raport hermenautic.

În altă parte remarcă: „*Originea și stirpea dacilor se vede dar că a fost pelasgă în mare afinitate cu a helenilor. Distanța însă de la unii la alții, influența legiurilor diferite, și apoi a datinelor și deprinderilor, după mai multe secole au căutat a forma niște popoare diverse, modificând și limba și datinile și caracterul*” (p. 25).

Așadar, aceeași interpretare de natură geoetnică și geopolitică.

În „*periodul al doilea*” – „*România mixtă*” – deosebit de interesantă mi se pare următoarea observație: „*La Apus, după schismă, și încă de mai înainte capii religiei ajunseră a face din doctrina Mântuitorului o sistemă spre a domina lumea, și a nu recunoaște puterea guvernelor de nu se vor supune puterii lor. Din acest principiu dominator plecând Papii, spre a-și putea impune puterea și în Orient, așlară pretext că vor să mântuie mormântul lui Hristos din mâna sarazinilor, și seculara popii Europei, ca sub manta creștinismului introducându-se în Orient, să poată detrona mai târziu pe imperatorii bizantini, și a-și întinde acolo sistemul și doctrinele?*” (pp. 81-82).

Și la fel de interesant surprins mi se pare a fi și jocul geopolitic făcut de *Mircea I Basarab*, sau „cel Bătrân” descris în „*periodul al treilea*” – subcapitolul II - din secțiunea „*epoca a doua*”: „*Mircea atunci* (după bătălia de

la Nicopole din septembrie 1396, în care cruciada europeană împotriva otomanilor fusese înfrântă și la care luase parte și domnitorul valah – n. G.C.), văzând pe de o parte distrugerea ungarilor; și pe de altă tărta turcilor, rămânând singur în contra lor, și știind spiritul de propagandă al statelor catolice, se determină pentru conservarea României, a drepturilor ei și a religiei și a face un pact de confederațiune cu Baiazid, recunoscând supremația sultanului, care din parte-i se îndatora de a recunoaște autonomia României, adică de a face război și pace, dreptul de viață și de moarte, dreptul de a-și alege pe domnitor” (p. 131).

De reținut din acest text sensurile geopolitice ale acțiunilor voievodului *Mircea*: cunoașterea „*spiritului de propagandă al statelor catolice*”, care l-ar fi făcut vinovat pentru înfrângere, occidentalii fiind, de fapt, cei care au gestionat lamentabil cruciada; necesitatea imperioasă și salvagardoare de a se angaja într-o „*confederație cu Baiazid*”, tactică politică înțeleaptă, ideea confederativității părăndu-mi-se de o insolită modernitate.

Și tot sub specie geopolitică mi se pare a fi și această fină analiză psiho-istorică dintr-o „*însemnare*”, o concluzie, de altminteri, din același „*period*”:

„*Toți domnii de la Radu-Negru până la Mircea I se văd domnind pe viață și domniile lor sunt pline de o națiune ce se organiza; unire, vigoare, aspirație în viitor, patriotism, pietate, nimic nu le lipsește; Moldavia, din disgrație, ne prezintă un spectacol cu totul diferit (...) care să fie cauzele? Cea mai principală este că în România proprie (...) de dincolo și dincoace de Olt locuitorii fură toți români (...) primele lor căpetenii fură consăngeni (...); și pe cât temelia edificiului social s-a pus în armonie și dreptate, pe teren tare, pe atât acest edificiu a cătat să fie solid și mai durabil. Moldova, din contra fu plină de tătari și de cumani, peste care mai veniră atâția unguri, armeni, indaici. Terenul fu semănat de elemente diverse, rivale și fiecare deajuns de tare spre a paraliza pe altul și spre a servi de instrumente politicilor din afară (...) Moldavia, ca element român, fu nevoită a se apăra la început spre a putea ceva...*” (pp. 134-135).

În „*epoca a cincea*”, de asemenea, din același „*period*”, *Heliade* a întreprins o corectă analiză geopolitică a acțiunilor lui „*Mihai Bravu*”, scriind că voievodul, încheind tratatul cu *Sigismund Bathory*, principele Ardealului, în 1595, acesta devenind suveranul său, nu făcuse gestul de închinare, umilindu-se, decât spre a-i umili pe turci, după care a rupt acel tratat amenințând că „*Transilvania singură devenind pašalâc al turcilor, are să aștepte de la români ceea ce au pășit toate pašalâcurile turcești*” (cardinalul *Andrei Bathory* devenit între timp principe în provincia nord-carpatică

trecuse sub protecția Înaltei Porți – n. G.C.) (p. 204).

În celebra sa lucrare „Echilibrul între antiteze”, operă complexă politico-filozofică și istorică (exemplele le-am luat din ediția îngrijită de Petru V. Haneș, București, Editura Minerva, 1916), *Heliade*, în capitolul „Francezul și anglo-germanul”, a realizat o judicioasă rațiune de a exista a națiunilor:

„Verbul prin excelență, verbul vieții sau al existenței este verbul *a fi*, care este existența materială și spirituală totdeodată. Dreptul și datoria, libertatea și egalitatea luată împreună, considerate, după cum și sunt, una dintre alta, singure pot produce o ființă completă...

Toate națiunile ce după doctrinele lor au persecutat pe unul din aceste două principii ale verbului *a fi*, evrei, greci, români, gali (...) au încetat de a mai trăi ca staturi, ca națiuni, și nu se vor regenera până ce nu vor recunoaște și nu vor practica aceste două principii ale existenței” (p. 56).

Și tot aici întâlnim o idee sui-generis despre... globalizare:

„Mănâncă austriene carnea maghiarului, italianului și românului, pentru ca până în fine tu însuși te vei maghiariza, italianiza și româniza...

Mănâncă, moscovite, carnea polonilor și a altor popoare, sugă sângele lor, căci începând a simți ca polonul, ca germanul și ca românul, tu însuși vei ajunge într-o răsturna țarismul ce te împila.

Să lăsăm dar (...) pe englezi și pe francezi a rivaliza, a fi emuli unul de puterea altuia, a imita sau a-și combate unul egoismul și libertatea acestuia, și aceasta datoria și egalitatea aceluia: să-i lăsăm să-și mănânce după expresia

Mântuitorului unul pe altul; căci nu se vor distrage (...) ci se vor perfecționa unii prin alții”.

Într-o altă lucrare a sa, „*Historia critică universală*” (București, Tipografia Statului, 1892), *Heliade* afirmându-și concepțiile sale despre istorie, pe care o tratează, ca menire științifică, în viziune generalizatoare, cu sugestii geopolitice, opinează:

„Când istoricul își propune a vorbi de universul întreg, a trata de toate popoarele, de toate evenimentele ce s-au succedat pe fața pământului de la creația lui, istoria lui, luând nume de universală, nu poate căuta decât generalități...

Istoria universală seamănă cu o călătorie din cele mari ce își propune a vizita toate popoarele și pământul în general (...) A se ocupa de fiecare sat, și țarină, și colibe și om etc. ...” (pp. 5-6).

Ei bine, *Heliade* nu a fost doar un simplu precursor al geopoliticii, ci și un filozof al mersului complex al lumii. Căci, așa cum am văzut, târgovișteanul polihistor a avut adevărate revelații asupra sensurilor istoriei și a confluențelor acestor sensuri, fiind, în cultura română a secolului al XIX-lea, un mare și cutezător deschizător european de noi orizonturi.

Dr. *George Coandă*,

Universitatea „Valahia” Târgoviște

* Pentru acuratețea citărilor am adaptat textul la limba română de astăzi, ca și în cazul acelei admirabile „*Historia critică universală*”.

Târgoviștea și Caragiale *

Numele lui Ion Luca Caragiale a rămas înscris cu majuscule pe frontispiciul literaturii române. Reprezentant de seamă al realismului critic de la sfârșitul sec. al XIX-lea, fin observator al societății în care trăia, se dovedește și un subtil analist al sufletului omenesc.

În 1908, aflat încă sub influența evenimentelor petrecute cu un an în urmă, care au zguduit societatea românească, la propunerea prietenului său, Tache Ionescu, scriitorul încearcă să intre pe scena politică a țării. Prin scindarea Partidului Conservator, Tache Ionescu înființează Partidul Conservator-Democrat. Partid nou, el nu era compromis încă în viața politică.

Ion Luca Caragiale, deși trăia din 1904 la Berlin, se hotărăște să vină în țară pentru a participa la campania electorală a acestui partid.

Din corespondența cu Paul Zarifopol se cunosc perioadele când scriitorul se află în țară. Acestea sunt: aprilie-iunie 1908, 4-10 decembrie 1908, 28 octombrie – 30 noiembrie 1909.

În perioada aprilie-iunie 1908, au loc turnee politice ale conservatorilor democrați în orașele: Piatra Neamț, Ploiești, Buzău, Râmnicu Vâlcea, Târgoviște, Turnu-Severin.

Privitor la întrunirea de la Târgoviște avem mărturiile lui Ion Popescu-Cerna publicate în ziarul „*Dâmbovița*”, ce apărea la Valea Lungă, în iunie 1912: „*L-am cunoscut pentru prima oară, la 25 mai 1908, cu ocazia venirii lui Tache Ionescu la Târgoviște*”.

Tot acest moment din viața scriitorului este evocat de fiul lui

Aniversare UNESCO 2002 – Anul Caragiale

Ioan Al. Brătescu-Voinești, într-o scrisoare adresată domnului Logadi, unul din apropiații familiei.

Iată cum este descrisă întâmplarea:

„Până cu vre-o douăzeci de ani în urmă a existat în hârțile tatii, pe urmă la mine, un cartonaș de carte de vizită îngălbenit, pe care un scris frumos și regulat care se putea recunoaște între toate, zicea cam așa:

lancule, sări că ne omoară hoții
lancu

Iată cum a ajuns biletul ăsta la noi:

Într-o noapte de vară, pe la 12, bătai în geamul camerei de dormit a părinților, ne-au trezit și pe noi copiii care dormeam cu ușa deschisă către ei. Tata s'a sculat, a aprins lumina, a deschis geamul, a schimbat câteva cuvinte cu cineva care-i zicea „Coane Ionel”, s'a îmbrăcat și a plecat.

Mai târziu am aflat toată povestea.

Caragiale, takist, venise de la Berlin în țară pentru puțină vreme, se lăsase luat de valul campaniei electorale (asta poate da o indicație cu privire la dată) și târât de Mihail Dragomirescu la Târgoviște.

Ajunseseră seara, fără să spună un cuvânt tatii, trăsaseră la hotelul „București” și s'au dus să mănânce și să ia parte la întrunirea

care avea loc peste drum de hotel, la „Lăzărescu” în grădină („Restaurant, berărie, sală de spectacol, cinema”). Clică adversă însă, a hotărât să torpileze întrunirea și înconjurând grădina, a început să bombardeze pe participanți cu ouă clocite, zarzavaturi vechi, totul însoțit de huiduieli și invective.

Atunci Caragiale a scris și încredințat unui chelner cartonașul de mai sus ca să-l aducă tatii.

Firește n'a fost nici o greutate pentru tata, dată fiind și notorietatea asediatului, să-i libereze și să-i aducă la hotel. Acolo Caragiale, care adusese cu el manuscrisul cu intenția de a citi a doua zi tatii nuvela („Kir Ianulea”, cred eu, poate „Calul Dracului”?), nu l-a mai lăsat pe tata să plece și l-a instalat pe o pernă în capul unuia din paturile de fier din cameră și, după nenumărate preparative, a început să citească.

Trebuie să spun că, după descrierea tatii, Caragiale era cel mai brillant cititor și totodată cel mai de temut ascultător. Dacă nu-i plăcea ce-i citea cineva, începea să se agite. Se scula să deschidă geamul că e aerul îmbăcsit în odaie; mai cerea o pernă că șade prea jos; vrea un pahar cu apă; se scula iar să închidă geamul că e zgomot pe stradă. În fine părerea lui nu mai era un mister pentru nimeni, iar bietului autor nu-i mai rămânea decât să bage caietul în buzunar.

În schimb când citea el, și citea într'un chip pe care niciun actor nu l-a egalat, voia liniște.

Ori tocmai liniște nu avea de data asta. Mihail Dragomirescu găsisse momentul să fie exigent cu Caragiale pe chestii de ortografie, sintaxă, compoziție, încercând încă delă început atmosfera prin faptul că, așezat cum era pe același pat cu tata, bățâia neconținut picioarele care-i spânzurau în gol, silind patul să facă la fiecare pendulare: chiț... chiț... chiț.

Dela primele pagini zice:

– *Iancule, iartă-mă, dar nu crezi că ar fi mai potrivit să zici „sărmanul” în loc de „bietul”?*

Caragiale, oprit, se uita peste ochelari la el și mormăia ceva. Pe urmă relua.

După un timp, Dragomirescu, iar:

– *Pardon, Iancule, „crășmă” sau „cârciumă”?*

Caragiale oftă, explica și relua. Dar fierbea.

Ei, bineînțeles, manejul ăsta a durat până a dat în foc.

Atunci Caragiale a pus manuscrisul jos, și-a luat ochelarii depe nas, a încrucișat brațele și a început:

– *Ia ascultă, mă Mihalache, tu vrei să mă înveți pe mine să scriu, mă, Malacache!... Și dă-i, și trage-i. Săpuneală care a durat zece minute și l-a lăsat, pe Caragiale răcorit, pe Dragomirescu opărit, iar pe tata ținându-se de șalele care-l dureau de răs.*

După care, spre marea fericire a tatii și a lui M. Dragomirescu, a urmat lectura lui Kir Ianulea netulburată.”

(S-a respectat întocmai compoziția și ortografia autorului n.n.)

Alături de Ion Luca Caragiale și Mihail Dragomirescu din grup mai făcea parte și scriitorul George Cair, pe atunci prefect de Dâmbovița.

O a doua venire a scriitorului la Târgoviște este în toamna anului 1909. Și aceasta este descrisă de Ion Popescu Cerna, (a se vedea articolul următor al lui Constantin Manolescu).

La Priseaca, lângă Târgoviște, la vila „Mierea”, a lui V. Dimitropol, s-a organizat o întâlnire, a aceluiași partid. Aici, scriitorul a fost profund impresionat de frumusețea naturii și cântecul păsărilor, precum și de portul popular al oamenilor de la munte (de pe Valea Dâmboviței n.n.), care îi promisese să-l aleagă deputat.

La sfârșitul întâlnirii I. L. Caragiale se prinde în horă, alături de participanți, după mărturiile aceluiași Ion Popescu Cerna.

Dr. *Victor Petrescu*

* Victor Petrescu, Mihai Oproiu, Constantin Manolescu – *Târgoviștea culturală*, Târgoviște, Editura Bibliotheca, 2000

I. L. Caragiale în lumina unor amintiri puțin cunoscute*

Perioada apropierea lui I. L. Caragiale de Partidul Conservator Democrat al lui Tache Ionescu este o perioadă incomodă pentru biografia marelui dramaturg, pentru că sunt dispuși, mai degrabă, să vadă în aceasta o abdicare de la principiile care l-au dirigit pe cel care a vituperat politicianismul burghez și nu o experiență dramatică, dictată de un seism social la fel de dramatic. Răscoalele țărănești din 1907 au zbuciumat adânc sufletul scriitorului, fapt evidențiat în corespondența sa și în mânia vitriolantă exprimată în broșura „1907, din primăvară până în toamnă”. Nu trebuie să uităm că I. L. Caragiale este singura mare conștiință românească care receptează fenomenul departe de țară, în Germania. Orgolioasa lui retragere, dictată de alte cauze, îi va fi strecurat gustul amar al unei dezertări sociale, fiurul acestei crize dictându-i necesitatea militantismului politic. Sciziunea conservatorilor îi oferă prilejul.

În gama partidelor politice românești de atunci, Partidul Conservator Democrat era un partid nou, necompromis în viața politică. La această opțiune a contribuit o motivație afectivă, și anume faptul că în fruntea Partidului Conservator Democrat se afla Tache Ionescu, vechi prieten, singurul om politic de prestigiu care acordase lui Caragiale prețuirea ce i se cuvenea, participând – acesta este doar un exemplu – la sărbătorirea din 23 februarie 1901, în sala Gheanțu, pentru cei 25 de ani ai săi de activitate literară.

Este știut că rezultatul acestei aderări nu a fost decât un calvar dureros al neliniștii, o îndepărtare de la treburile scrisului, de la viața sa de familie, și în final, o deplină insatisfacție politică.

Caragiale nu a propus destinului său eroarea, ci experiența, o speranță („poate va ieși și de acolo un bine”). El a privit cu multă seriozitate încercarea de a participa la viața politică. Când vorbește despre întrunirile politice adoptă un ton solemn: „Gazetele spun că Tache Ionescu a hotărât să înceapă după vacanța Paștelor campania în toată țară - întruniri și banchete. Mi-e tare frică să nu mă cheme patria”¹. În orice caz nu-l putem acuza de demagogie pe Caragiale.

Nu e mai puțin adevărat că, în legătură cu prezența sa în viața politică, marele scriitor are o ușoară umbră de pudoare, de autoironie evidentă în corespondență („Am luptat – Am biruit”²), în stilul unora din cuvântările sale politice. Aici recunoaștem limbajul personajelor, mimat autoironic de către autor pentru propriile lui acțiuni. Într-un rând, anticipând poate, vorbea despre faptul că l-au ajuns blestemele lui Rică Venturiano: „să predic, la bătrânețe, sufragiul universal”³.

Din motivele arătate mai sus, Caragiale s-a aruncat în lupta politică. La baza tuturor stă un seism social și sufletesc – răscoalele țărănești din 1907, patriotismul său generos răscolit acum: „Privește adânc țărânile patriei și le sărută și pe mine mai mult” (scrisoare din septembrie 1907).

Cercetând corespondența cu Paul Zarifopol, cel mai susținut capitol al corespondenței lui Caragiale, putem extrage aproape cu precizie perioadele când marele dramaturg se afla în țară, deci angrenat în activitatea politică: a) aprilie-iunie 1908, cea mai lungă perioadă afectată acestei activități; b) 4-10 decembrie 1908, o perioadă foarte scurtă, când a fost chemat special pentru întrunirile de la Botoșani și probabil Roman; c) 28 octombrie – 30 noiembrie 1909.

Chemarea specială din străinătate a lui Caragiale, doar pentru câteva zile, în iarna lui 1908, vine să sublinieze deosebita importanță

a prezenței lui la aceste întruniri, miza mare pe care o puneau conservatorii-democrați pe prezența sa, adevărată platformă politică.

Șerban Cioculescu vorbește despre entuziasmul cu care era primit Caragiale pretutindeni, despre ovațiile care-l întâmpinau întotdeauna. Or, se pare că n-a fost mereu așa, ca „partidele istorice” adverse l-au privit cu ostilitate, trecând la atac, încercând să-i provoace incidente, fapt care, poate l-a îndârjit pe Caragiale, creându-i iluzia că prin înregimentarea sa se războiește cu cei care au determinat suferințele țăranilor din 1907.

În aprilie-iunie 1908 turneele politice ale conservatorilor-democrați puntează orașele Piatra-Neamț, Ploiești, Buzău, Râmnicu-Vâlcea, Târgoviște și Turnu-Severin.

În legătură cu întrunirea de la Târgoviște există niște amintiri mai puțin cunoscute aparținând lui Ion Popescu-Cerna. Amintirile au văzut lumina zilei, rămânând însă uitate acolo, într-un ziar obscur de provincie⁴, cu prilejul necrologului marelui scriitor: „L-am cunoscut pentru prima oară - mărturisește Ion Popescu-Cerna - la 25 mai 1908, cu ocazia venirii lui Tache Ionescu la Târgoviște”⁵. Deși trecuseră, la data când redacta necrologul, patru ani de la întâlnire, memoria nu-l înseală pe Ion Popescu-Cerna. O scrisoare trimisă de Caragiale în acest an, din Sinaia, adresată aceluiași Paul Zarifopol, confirmă datarea de mai sus: „Stimate d-le Dr., miercuri, 21 mai st. V. Râmnicul Vâlcea, duminică 25 mai st. v. Târgu-Vestei”⁶. O altă scrisoare anterioară, expediată tot din Sinaia anunță, de asemenea, ca sigure, două întruniri electorale: „Mai am Târgoviște și Severin, apoi Berlin-Leipzig”⁷.

Putem observa în treacăt plăcerea de ordin lingvistic a lui Caragiale de a savura sonoritățile unor presupuse etimoane, deci o anumită preocupare pentru etimologie, fie ea și pasageră (Târgu-Vestei, Târgoviște, sau în altă parte „Ibraila” pentru Brăila).

Ion Popescu-Cerna îl întâlnește pe Caragiale cu Tache Ionescu și un grup de fruntași conservatori-democrați de la centru - dintre care nu va fi lipsit Mihalache Dragomirescu, un grup de conservatori-democrați localnici - dintre care cu siguranță n-a lipsit George Cair, poet, colaborator la „Moftul român”, fost prefect de Dâmbovița, care refuzase să tragă în țăranii răsculați la 1907, precum și o cunoscută cântăreață din Ploiești (la grădina Lăzărescu, care mai există și astăzi, drapată de corzile groase ale viței de vie sălbatic).

Aici, la Târgoviște, procedeele înfierate în „O scrisoare pierdută”, la un sfert de veac de la premieră, se exercitau asupra autorului: timp de „mai bine de o oră” agenții politici ai partidelor au bombardat întâlnirea „cu cioburi de sticlă și ouă clocite”. Deși „trecuse demult de miezul nopții”, Caragiale scrie un bilet prietenului său mai tânăr, I. Al. Brătescu-Voinești, care locuia atunci în Târgoviște, rugându-l să-l scape din încercuire și din plictiseala acestei întâlniri politice care se prelungea peste limite.

Caragiale era nervos, după cum își amintește Ion Popescu-Cerna dar „scria foarte caligrafic și citeț”. În scrisoarea către Brătescu (scrisoare care oferă subiectul articolului precedent), „al cărui cuprins nu-l mai pot reda exact, i se adresa cu titlul « iubite maiestre », își amintește același memorialist⁸.

Entuziasmul lui Brătescu-Voinești, mărturisit într-o scrisoare din 10 decembrie 1909, după care ar fi citit-o: „... La 3 singur, la 6 nevesti-mi, la 9 seara am citit-o vecinilor mei Dimitrii. (este vorba de Costică Dimitriu, senator, fost ministru, și de soția sa, care

stăpâneau pe atunci actuala clădire a Liceului și cărți vechi românești - n.n.), înainte de culca am citit-o o dată singur. Am dormit răzând, m-am sculat azi dimineață, cu gândul la Manoli Gaidari, fiindcă veneau la București, am luat revista cu mine în ghiozdan și de la Târgoviște până la Gherghani am citit-o la 6 inși cu care mă găseam în tren”⁹. Iată deci, un adevărat recital „Kir Ianulea”. De fapt nici nuvela nu era scrisă la acea oră, în mai 1908, mărturie fiind scrisoarea din 8/21.I.1908: *Stimate d-le doctor, cu ajutorul lui Dumnezeu, l-am dat în sfârșit gata pe dracu Kir Ianulea, isprăvit acu, nu-mi rămâne decât să-l dichisesc...*¹⁰.

Ion Popescu-Cerna își aduce aminte și de o a doua vizită la Târgoviște, anul următor, în 1909, fără să mai țină minte data, vizită care pare, conform periodizării stabilite de noi să fi avut loc între 28 octombrie - 31 noiembrie.

Cu această ocazie, după cum își amintește memorialistul, se organizează lângă Târgoviște, în pădurea Priseaca, la vila „Mierea” a lui V. Dimitropol, o întrunire. Această vilă a fost cântată de George Cair, în volumul „Amurg”: *În ținutu-i pe de-a rândul, / Verzi tălăzuiesc păduri; / Iar departe, munții suri / Melancolic își prind gândul / ... Pășărelele vrăjite / Scot din zori până-n amurg / Mii de triluri, ce se scurg / Peste, văile-adormite...*¹¹.

Și pe Caragiale îl fermecase aici „frumusețea naturii, cântecul pășărilor”.

Alegătorii dâmbovițeni din partea muntelui, prin glasul unor țărani, îi promisese rău lui Caragiale să-l aleagă deputat și Caragiale primise.

În pădurea de la „Mierea” admiră „câmeșile și pantalonii albi, ca și pe purtătorul lor”, frumusețea costumului popular. În fața vilei s-a făcut o horă mare, la care a intrat și Caragiale, care „părea flăcău de 20 de ani”¹².

Se pare că această vizită a fost unul din momentele cele mai râvnite de I. L. Caragiale - un contact cu țăranii ce trăiseră drama răscoalelor țărenești din 1907, pentru care se aruncaseră în luptă dintr-o puternică conștiință civică, într-o experiență însă eșuată.

Constantin Manolescu

Victor Petrescu, Mihai Oproiu, Constantin Manolescu - Târgoviștea culturală, Târgoviște, Editura Bibliotheca, 2000

NOTE

¹ I. L. Caragiale, *Opere*, vol. VII, *Correspondență*, București, Editura Fundațiilor, 1942, p. 132.

² *Op. cit.*, p. 101.

³ *Op. cit.*, p. 427.

⁴ Dâmbovița (Valea Lungă), an II, nr. 1, iunie 1912.

⁵ *Ibidem*.

⁶ I. L. Caragiale, *op. cit.*, p. 101.

⁷ *Op. cit.*, p. 102.

⁸ Dâmbovița (Valea Lungă), *ibidem*.

⁹ I. L. Caragiale, *Opere*, vol. III, București, Editura pentru Literatură, 1962, p. 678.

¹⁰ I. L. Caragiale, *Opere*, vol. VII, *Correspondență*, București, Editura Fundațiilor, 1942, p. 132.

¹¹ George Cair, „Amurg”, București, 1921 (poezia Colț de vrajă - Vila Mierea).

¹² Dâmbovița, (Valea Lungă), *ibidem*.

Din viața bibliotecilor

Două biblioteci mănăstirești: Gorgota și Nucet

Istoria frământată a neamului nostru ne-a vitregit adesea de mărturiile culturale ale înaintașilor noștri. De aceea orice informație care a străbătut negura timpului și poate lumina o părticică cât de mică a lumii de altădată merită toată atenția noastră și străduința de a o descifra, de a-i pătrunde înțelesul. Cu atât mai mult efortul nu este zadarnic când o rază de lumină pătrunde în întunericul ce acoperă istoria trecutelor biblioteci din țara noastră.

Teritoriu vast și încă neexplorat pe de-a-ntregul, el poate furniza tezaure întregi de cunoștințe permițându-ne să reclădim personalități, să descifrăm cărțurari, să restaurăm adevărul. Nu am fost și nu suntem un neam de barbari, nu atâta timp cât în mănăstirile și bisericile noastre, cu o densitate impresionantă ca în nici o altă parte a lumii, se mai găsesc urme ale trecutului nostru cultural.

Întărite de ziduri groase, apărate de vicisitudini prin însăși izolarea lor dar și prin râvna călugărilor și a ieromonahilor, mănăstirile sunt încă izvorul de apă vie spre care ne îndreptăm atunci când dorința de îmbogățire spirituală depășește cotidianul anost, prăfuit și stresant. Și suntem convinși că aceeași mângâiere o căutau în vreme de restriște, și nu numai, și cei care au trăit aici cu multe veacuri înainte.

Credem cu toată convingerea că modesta încercare pe care o facem, de a pune în lumină două "biblioteci mănăstirești", sintagmă de altfel puțin pretențioasă în comparație cu informațiile pe care le deținem, nu este nici lipsită de sens și nici zadarnică.

Mănăstirile asupra cărora se îndreaptă atenția noastră sunt cele de la Gorgota și Nucet.

Mănăstirea Gorgota este ctitorie a lui Pătrașcu cel Bun (1554-1557), ridicată între anii 1554-1557 cu hramul "Schimbarea la față". Este refăcută la 1623-1624 și închinată mănăstirii Meteore din Tesalia, în actele mănăstirii păstrându-se o "copie întru totu asemenea" arătând că închinarea s-a făcut de "Radu fiul lui Mihnea voevod"¹. Mănăstirea se încadrează în rândul monumentelor de proporții mai mici, fatadele fiind decorate cu cărămidă aparentă și tencuită.

În 1836, mănăstirea este restaurată din nou, însă în Arhivele Statului se păstrează o catagrafie a acestei mănăstiri de la 1823 care descrie în amănunțime monumentul și bunurile mănăstirii. Manuscrisul este datat "1823 mai 16"

și poartă titlul "Catastih de toate bunurile ce sînt acum în ființă la sfînta mănăstire Gorgota. Mișcătoare și nemișcătoare și de sine mișcătoare precum întracesc catastih pe anume să arată starea sfîntei beserici: de zid din temelie până la bolți veche bolțile căzute tăvanită cu uluce peste grinzi, învălitoarea sa mai plouă întrînsa, cu cinci ferestre fără cercevele și fără geamuri, nezugrăvită. Dar prăznuște hramu Schimbarea la față"².

Între bunurile inventariate în catastih se află și cărțile mănăstirii, după cum urmează:

"Cărțile bisericii rumânești

21 cărți rumânești însă - 2 ivanghelii, 1 apostol vechi dezlegat, 1 triodu vechi, ohtoih vechi rupt, 12 minee de lună, un ciaslov mare dezlegat, 1 leturghie veche, 1 pentecostar vechi, 1 psaltire veche dezlegată.

23 cărțile cele grecești, - 1 ivanghelie veche ruptă dezlegată, 2 apostole vechi, 1 molitfenic vechi rupt, 2 triioade unul rupt, unul bun, 1 carte [...].

2 pentecostare vechi, 1 antologie veche pe 12 luni vechi ruptu, 2 minee vechi scrisă de mână pe luna lui febr(uarie), 2 psaltiri vechi, una scrisă de mînă, 3 orologon vechi, unul scris de mînă, 1 mineiu vechi rupt nu să știe pe ce lună este, un sinixar vechi rupt, 1 carte mică de învățătură, o carte cei zice Pistion orthodoxiesc, 1 carte mică, jumătate de molitfelnic, 1 carte mică latinească și muscălească"³.

Interesant de remarcat este prezența, în același spațiu de inventariere, imediat după cărți, a unui "senet vechi pentru cărțile bisericești fără broască", expresie care ne duce cu gândul la celebrele "libri catenati" dar ne oferă și indicii asupra mobilierului de păstrare a cărților bisericești. Așadar cărțile care nu erau încuiate "cu broască" se păstrau în "senet" pentru a fi astfel protejate de furt și conservate mai bine.

În curtea bisericii se află "poarta de zid cu canaturii bune, pe poartă două odăi cu patru uși; sobe, ferestre fără geamuri, în paente, învălitate cu uluci, vechi, plouă întrînsele. Deasupra pă pivniță doao odăi în una mare, o săliță mică cu uși vechi, paturi, sobe, coșuri și cercevele la ferestre nu sînt pereți de zid vechi tencuiale pe dinlăuntru mai toată căzută învălitate cu uluce partea veche.

4 odăi în rînd în paente cu o cămăruță cu uși proaste cu paturi cu sobe, ferestre fără geamuri învălitate cu uluce duao odăi, cuhnie și cupturi de pîine. Pereți de nuiete, cu uși

învălită cu uluci parce a noă”⁴.

În odăile de pe poartă s-a aflat școala satului, în care, înainte de 1815, când este chemat să preia școala de la Mitropolia Târgoviștei, și-ar fi desfășurat zelul cărturăresc ieromonahul Macarie “ce se afla însărcinat cu schitul Golgotei, om cu știință la meșteșugul cântărei”⁵.

“Macarie ieromonah” ar fi fost convins să preia această sarcină “mulțămind a i se da pe toată luna câte taleri 200 pentru câte trei aceste învățături i să facă și opt dârvari pentru adusul lemnelor, adică singur să plătească dintr-acești bani și dascălului elin și celui românesc, iar ceea ce va mai prisosi să fie pentru a sa osteneală fiind îndatorat a face și logos în anvonul bisericii la toate zilele cele mari, arătând și aceasta, că acolo la sfânta mănăstire [Gorgota] dintru început a fost școală pentru învățatura copiilor, iar acum de sunt peste doi ani a lipsit cu totul...”⁶. Potrivit tradiției acolo, deasupra porții, a funcționat școala satului până la începutul secolului XX.

Pe altă catagrafie a mănăstirii Gorgota din 10 septembrie 1847, în prezent dispărută, cu numele “Catagrafie de toată zestrea m(ăns)ț(irii) Gorgota din sud. Dîmbovița, mișcătoare și nemișcătoare, ce s-au făcut acum la orînduirea sfinții sale părintele ieromonah Ignatie igumen la dînsa, precum înlăuntru se arată”⁷, apar inventariate următoarele cărți:

“Cele din sf(în)t(ul) oltar.

- 1. una sf(în)tă evanghelie cu scoarțele de piele bună;
- 1. una liturghie veche;

CĂRȚILE CELE ROMÂNEȘTI

- 12 minee lunovnice cu scoarțele de mucava din care unele vechi și altele legate din nou;
- 1 triod cu scoarțele de piele vechiu;
- 1 octoic cu scoarțele iarăși din piele vechiu și cam deslegat;
- 1 apostol cu scoarțele de piele, bun;
- 1 psaltire cu scoarțele de piele, idem;
- 1 ceaslov cu scoarțele de piele, idem;
- 1 pendicostar cu scoarțele de piele, idem;
- 2 pogribăanii noă legate cu hîrtie;
- 1 condică trimisă de sfînta Mitropolie șnuruită și pecetluită pentru trecerea odoarelor mănăstirii, mișcătoare și nemișcătoare, ce se dau peste an și în care nu s-au găsit însemnat nimic.

CĂRȚILE CELE GRECEȘTI

- 11 minee lunovnice din care unele vechi și altele din nou legate;
- 2 trioade iarăși legate cu piele, vechi;
- 1 octoih iarăși legat cu piele, bună;
- 1 pendicostar iarăși legat cu piele, bun;
- 1 apostol iarăși cu piele, idem;
- 1 psaltire iarăși legată cu piele, idem;
- 1 ceaslov iarăși legat cu piele, idem;
- 1 pamfetos (?) în care intră toata slujba bisericii”⁸.

În catagrafie sunt menționate la “Îmbrăcămîntea caselor igumenești”, pe lângă altele: “1 dulap cu broasca lui și geamul” și “2 lăzi, una mare și alta mică”⁹ cu siguranță locuri de păstrare a cărților, după cum și “2 tetrapoade de lemn vopsite”¹⁰.

Menționăm aceste tetrapoade ca locuri de depozitare a cărților necesare slujbei, după exemplul

mănăstirilor din județul Argeș, Slănic, Bascovele unde am văzut această utilizare a tetrapodului.

În această catagrafie sunt inventariate și o mulțime de “hrisoave și sineturi și alte hîrti atingătoare de moșiile și interesurile mănăstirii”, păstrate în mănăstire, după cum urmează: 21 de hrisoave, zapise și înscrisuri ale mănăstirii Gorgota, 16 pentru “Sineturile moșiei Aninani, ce-i zice acum Valea Lunga”, 12 pentru “Sineturile moșiei Drăgodana din sud Dâmbovița”, 17 pentru “Sineturile moșiei Tărbăceni sau Gorgota ce-i zice acum Crivina din sud Prahova”, 6 pentru “Sineturile moșii Nucetul ce-i zice și Găleşeasca, 9 pentru “Sineturile moșiei Țigănești ce-i zice și Dârvari din sud. Ilfov după Mostiște”, 6 pentru “Sineturile Muntelui Oboarele”, 16 pentru “Sineturile de stăpînire a morei și a unei case din orașul Târgoviște”, 5 pentru “Sineturile hănișorului din București”¹¹.

Pe lângă acestea mai sunt și “Alte hîrtii ale mănăstirii” și anume:

“11 Unsprezece hrisoave ale foștilor domni după vreme și o carte a divanului prințipatului Țarei Rumânești atingătoare pentru milă de sare și alte drepturi ce lua mănăstirea.

12 Doăsprezece bucăți hîrtii vechi în pricini mai interesate ale mănăstirii, între care și un hrisov sîrbesc al Radului vodă cu l(ea)t 7160 (1651) sept. 8 ce nu s-au putut desluși.

1 Hrisovul ce se vede lăsat netrecut în urmă la partida sinetelor muntelui Oboarele la nr. 4 cu l(ea)t 7129 (1620) sept. 8 al răposatului Ioan Radu vvd. sîrbesc, nu s-au putut găsi la paradosirea hîrtilor de către fostul egumen arhim. Dorotei spre a se putea trece acolo unde privia.

2. Un contract cu l(ea)t 1845, avg. 15, sub iscălitura d. serdarului Pană Țîndărică [...].

Toate hîrțile atingătoare de trebile mănăstirii, precum porușile Sf. Mitropolit, ale cînstitutului departament bisericesc; corespondență cu mănăstirea de jos, în pricini de judecăți și altele atît se coprink în cartografia din l(ea)t 1846, mai 19, cu care orînduiește igumen părintele arhim. Dorotei, cît și altele ce s-au urmat de atunci încoace s-au dat în mîna noului igumen spre regularisirea cuvincioasă”¹².

Printre “Lucrările ce s-au găsit făcute de fostul igum. arhim. Dorotei” se numărau și:

- “1 evanghelie grecească cu scoarțe de piele roșie;
- 1 leturghie grecească
- 1 oftoih asemenea
- 1 orologhin idem
- 10 cărți, Istoria Radului vvd. de la Afumați”¹³

ce vin să îmbogățească zestrea culturală a mănăstirii.

Exemplare din Istoria Radului vvd. de la Afumați apar inventariate și în biblioteca Școlii Normale din Târgoviște la 1840, fapt ce subliniază activitatea școlii și bibliotecii de aici odată în plus.

O atît de bogată colecție de cărți și acte ale mănăstirii nu se poate să fi fost păstrate într-un același loc. De aceea emitem ipoteza că o parte din cărți și anume cele de uz curent pentru slujba bisericească s-ar fi păstrat în biserică, fie în interiorul tetrapoadelor, fie în alt mobilier; o altă parte s-ar fi găsit în interiorul caselor egumenești, fie în “dulapul cu geamuri și broască” fie într-una din cele două lăzi, așa după cum, dată fiind importanța actelor mănăstirii, ele s-ar fi

păstrat tot în interiorul casei egumenești.

Mănăstirea Nucet este singura situată spre sud pe vechiul "drum al olacului" din salba de mănăstiri ce au înconjurat Târgoviștea medievală, existența sa fiind atestată se pare din sec. al XV-lea.¹⁴ Mănăstirea are un trecut interesant, asupra anului său de întemeiere au fost emise mai multe ipoteze. Se pare că mănăstirea ar fi cunoscut mai multe etape de construcție: "O primă etapă ante Gherghina pîrcălab din care nu se mai păstrează nimic. A doua etapă, realizată de către Gherghina pîrcălab din care nu se mai păstrează decît resturile unui turn-clopotniță situat pe latura de nord și construit din lespezi de piatră. O etapă următoare ar constitui-o cea a negustorilor greci [...]"¹⁵

În orice caz, după jaful turcesc și cel austriac din 1737 și după distrugerile provocate de "cutremurul cel mare" din 1738 se desfășoară o etapă de refacere "terminată în 1748 de către Barbul Văcărescu vel logofăt și egumenul mănăstirii Dionisie care aduce modificări esențiale pe latura de nord. Acum s-a refăcut etajul turnului-clopotniță [...] [căruia i se alipește] o nouă construcție din care au rămas două camere"¹⁶.

Una din aceste două camere, ce pare să fi servit drept paraclis, are pe peretele de sud "o firidă cu urme ale rafturilor încastrate în zid, servind probabil ca loc de depozitare a cărților și altor obiecte de cult"¹⁷.

În acest loc se vor fi păstrat cărțile după cum ipoteza noastră este că o parte din ele s-ar fi aflat și în biserică așa după cum apar inventariate într-un "Catastih pentru toate lucrurile mișcătoare și nemiscătoare ale mănăstirii Nucetul care au fost în stăpînirea părintelui chir Iacov ieromonah și prin poruncă domnească s-au dat în stăpînirea părintelui Sofronie de s-au așezat igumen acestei mănăstiri" de la 1815 noiembrie 16:¹⁸

"Cărțile bisericii elene 26 minee, 3 triode, 2 penticostare, levcoligion, 1 evanghelie scrisă dă mînă cu argint pã o parte, 1 evanghelie cu grecește și rumânește, 1 liturghie, 1 orologhion, 1 paraclitichi, 1 martiricon, 8 file de ale sfinților, 3 tomuri ale lui Meletiu, 1 ermologhion, 11 cărți scrise de mînă vechi, 1 evanghelie veche, 1 prothesis cu numele ctitorilor, 1 paraschitini veche, 1 apostol vesetion, 1 tehnolog creștinesc, 1 orthodoxiia dascălii, 1 orthodoxiia dascălii, 1 dii 1 radizmus, stilittisis, 1 efcologhion, 2 psaltiri, 1 polaeleu cu lanțu dă her, 1 apostol, 3 condici cu hîrtie vânăță și cu pecețe cantorii roșiță.

Cărțile românești: 1 triod, 1 penticostar, 1 apostol, 1 psaltire, 1 ohtoih mic, 1 ermologhion, 1 mineiu dă obște vechi"¹⁹.

În același "catastih" apar inventariate, tot în biserică "2 tetrapodiia" în care presupunem că s-ar fi aflat o parte din cărțile de uz curent pentru slujba bisericească.

Dintr-un "Perilipsis al socotelii mănăstirii Nucetului sud. Dîmbovița dă venitul ce au primit cuviosul Sofronie [...] la l(ea)t 1816 [...] aflăm că s-au cheltuit 40 de taleri pentru "hîrtie, cerneală și bulinuri"²⁰ și 657 taleri "cumpărătoare dă cărți și sfinte vase pentru biserică care să arată în catastih său și nu s-au tăgăduit dă noul ig(umena) și, trecîndu-se și în catagrafia mănăstirii"²¹.

În acest document sunt menționate și cheltuieli cu "școali" după cum urmează:

"10009 [taleri] - i pac cheltuiala anului al doilea l(ea)t

cu embatichiul și bani școlilor i plățiți, bez t(a)l(eri) 2634 ce i-au scăzut fiind încercătură.

"8944 [taleri] - i pac cheltuiala anului al treilea l(ea)t 818 cu embatichiul și bani școlilor i plățiți, bez t(a)l(eri) 1256 ce s-au scăzut.

"10042 [taleri] - i pac cheltuiala anului al patrulea l(ea)t 819 cu embatichiul i bani școlilor plățiți i înnoitul hrisovului, bez t(a)l(eri) 2214 ce s-au scăzut.

"13462 [taleri] - cheltuiala anului cu l(ea)t 820 și 821 [...] însă cu embatichiul plătit iar banii școlilor plătit numai pã l(ea)t 820.

"4310 [taleri] - cheltuiala leatului 822 bez t(a)l(eri) 1627 ce s-au scăzut iar embatichiul și banii școlilor nu-i arată răspunsu într-acest an"²².

Cele arătate mai sus vin să întărească convingerea că cele două mănăstiri erau adevărate focare de cultură prin contribuția pe care și-au adus-o la dezvoltarea învățămîntului dar și comori de informații privind cărțile vechi românești și străine ce s-au vehiculat pe teritoriul țării noastre.

Lect. univ. drd. *Sorina Niță*

Prof. univ. dr. *Mihai Oproiu*

Universitatea „Valahia” Târgoviște

NOTE

¹ Boescu, Adriana; Oproiu, Mihai. *Câteva precizări la etapele de construcție ale mănăstirii Nucetul*. În: *Bibliotheca Valachica: studii și materiale de istoria culturii*. Târgoviște, 1975, p. 293.

² Drăguțoiu, Petre. *O catagrafie înedită a mănăstirii Gorgota*. În: *Valachica: studii și materiale de istorie și istorie a culturii*, vol. 9. Târgoviște, 1977, p. 369.

³ Gioglovan, Radu; Oproiu, Mihai. *Inscripții și însemnări din județul Dâmbovița*, vol. 1. Târgoviște: Muzeul Județean Dâmbovița, 1975, p. 289.

⁴ Drăguțoiu, Petre, op. cit., p. 370.

⁵ *Ibidem*, p. 371.

⁶ Ms. 34, f. 189, Arhivele Statului București.

⁷ *Ibidem*.

⁸ Gioglovan, Radu; Oproiu, Mihai. *Inscripții și însemnări din județul Dâmbovița*, vol. 1. Târgoviște: Muzeul Județean Dâmbovița, 1975, p. 299.

⁹ Gioglovan, Radu; Oproiu, Mihai, op. cit., p. 302.

¹⁰ *Ibidem*, p. 303.

¹¹ *Ibidem*, p. 301.

¹² *Ibidem*, p. 305-311.

¹³ *Ibidem*, p. 311-312.

¹⁴ Gioglovan, Radu; Oproiu, Mihai, op. cit., p. 312.

¹⁵ Din documentul emis la 23 ianuarie 1516 de către cancelaria lui Neagoe Basarab aflăm cum Vlad Calugarul, domnul Țării Românești între anii 1485-1495, o înzestrase cu un munte la "Buciaci, ce începe de la lalomița din sus, pe unde curge pîrîul lui Udriște", cf. Boescu, Adriana; Oproiu, Mihai. *Câteva precizări la etapele de construcție ale mănăstirii Nucetul*. În: *Bibliotheca Valachica: studii și materiale de istoria culturii*. Târgoviște, 1975, p. 293.

¹⁶ Boescu, Adriana; Oproiu, Mihai, op. cit., pag. 293

¹⁷ *Ibidem*, p. 294.

¹⁸ *Ibidem*, p. 296

¹⁹ Boescu, Adriana; Oproiu, Mihai, op. cit., p. 296.

²⁰ *Ibidem*, p. 299.

²¹ *Ibidem*, p. 301.

²² *Ibidem*, p. 300.

ANIMAȚIA CULTURALĂ ÎN BIBLIOTECILE PUBLICE

SESIUNEA DE STUDII ȘI COMUNICĂRI A BIBLIOTECII JUDEȚENE „I. H. Rădulescu” DÂMBOVIȚA (21-22 Noiembrie 2002)

Ca și în anii anteriori, ediția 2002 a Sesiunii de studii și comunicări – TÂRGOVIȘTE CONTINUITATE CULTURALĂ ÎN TIMP, organizată de Biblioteca Județeană „Ion Heliade Rădulescu” Dâmbovița, s-a înscris ca un moment semnificativ în peisajul spiritual local, propunându-și să valorifice studii privind tradițiile culturale ale Târgoviștei, precum și noile cerințe, exigențe ce decurg din Legea bibliotecilor, adoptată recent de Parlamentul României, document major de optimizare și modernizare a demersului bibliotecar.

Sesiunea s-a desfășurat pe două secțiuni: *Târgoviște – cetate a culturii românești și Biblioteca – fundament al educației permanente.*

Redăm titlurile comunicărilor susținute în cele două secțiuni:

Secțiunea I

Anul 2002 – sub semnul a două mari aniversări culturale: bicentenar – Ion Heliade Rădulescu; 150 de ani de la nașterea lui Ion Luca Caragiale (Prof. Viorica Arghir, director, Direcția pentru Cultură, Culte și Patrimoniu Cultural Național Dâmbovița), *Un precursor al geopoliticii românești „Ion Heliade Rădulescu”* (Dr. George Coandă – Universitatea „Valahia” Târgoviște), *Râmnic – centru medieval al tiparului* (Prof. Dumitru Lazăr, director, Biblioteca Județeană „Antim Ivireanul” Râmnicu Vâlcea), *Ornamente reprezentative în documente și cărți din Țara Românească în sec. al XVII-lea și începutul celui de-al XVIII-lea* (Conf. univ. dr. Maria Georgescu, Universitatea „Valahia” Târgoviște), *Molitvenic. Târgoviște – 1713. Studiu de caz* (Carmen Croitoru, CIMEC – Institutul de Memorie Culturală, București), *Poetică târgovișteană.*

Radu Petrescu și Gheorghe Petrașcu (Prof. Ștefan Ion Ghilimescu, Direcția pentru Cultură, Culte și Patrimoniu Cultural Național Dâmbovița), *Despre Biblioteca Văcăreștilor* (Dr. Victor Petrescu, director, Biblioteca Județeană „Ion Heliade Rădulescu” Dâmbovița), *Mihail Drăghiceanu, personalitate a culturii târgoviștene* (dr. Mihai Oproiu,

Universitatea „Valahia” Târgoviște), *Un remarcabil act de cultură: „Îndreptarea legii”, Târgoviște, 1652* (Prof. Constantin Condrea, Prof. Elena Condrea, Direcția Județeană a Arhivelor Naționale), *Alecu Văcărescu. Crearea unor „facilități poetice”* (Prof. Simona Gabriela Ilie, Biblioteca Județeană „Ion Heliade Rădulescu” Dâmbovița), *Plaiurile natale în creația scriitorilor dâmbovițeni* (Prof. Mihai Gabriel Popescu, Târgoviște), *Amintiri despre maestrul Vasile Blendea* (Theodor Nicolin, Târgoviște), *Din activitatea Cămiului Cultural „Ion Heliade Rădulescu” din Târgoviște* (Drd. Pârvan Dobrin, Direcția Județeană Dâmbovița a Arhivelor Naționale), *Editura „Bibliotheca” în peisajul cultural târgoviștean* (Prof. Mihai Stan, director, Editura „Bibliotheca” Târgoviște), *Ion Luca Caragiale – identificări ale locurilor copilăriei* (Prof. Serghie Paraschiva, Biblioteca Județeană Dâmbovița).

Secțiunea a II-a

Biblioteca în context educațional și de cercetare (Lect. univ. dr. Elena Târziman, Universitatea București), *Circulația cărții târgoviștene – element semnificativ pentru unitatea națională* (Dr. Gabriela Nițulescu, Complexul Muzeal Național „Curtea Domnească” Târgoviște), *Biblioteci boierești din Țara Românească în secolul al XVIII-lea și al XIX-lea* (Lect. univ. Sorina Niță, Universitatea „Valahia” Târgoviște), *Un remarcabil act de cultură: înființarea Societății Române de Bibliofilie* (Prof. Ion Gavrilă, Târgoviște), *Preocupări sociale prezente în operele lui Varlaam, Dosoftei și Antim Ivireanul* (Lect. univ. drd. Agnes Erich, Universitatea „Valahia” Târgoviște), *Bibliotecarii și imaginea bibliotecii românești* (Conf. dr. Sultana Craia, Universitatea „Spiru Haret” București), *Considerații privind statutul bibliotecarului* (Emil Vasilescu, redactor șef, revista „Biblioteca”), *Despre utilizatorii unei biblioteci publice* (Prof. Maria Nedelea, director, Biblioteca Județeană „Marin Preda” Teleorman), *Biblioteca Județeană „Vasile Voiculescu” Buzău – instituție editoare* (Prof. Alexandru Oproescu, director, Biblioteca Județeană „Vasile Voiculescu” Buzău), *Achizițiile – Ce? Cum? Cât?* (Dr. Gheorghe Buluță, director, Biblioteca Universității de Medicină și Farmacie, București), *Aspecte manageriale în biblioteca publică* (Drd. Octavian Mihail Sachelarie, director adj. Biblioteca Județeană Argeș), *Rolul educației estetice în formarea personalității individuale a copiilor* (Prof. Rodica Alexandru, Biblioteca Județeană „Ion Heliade Rădulescu” Dâmbovița), *Valențe culturale și educaționale ale Secției muzicale și de artă* (Prof. Ileana Fanache, Biblioteca Județeană „Ion Heliade Rădulescu”), *Animația culturală în bibliotecile comunale din județul Dâmbovița* (Prof. Florin Dragomir, metodist, Biblioteca Județeană „Ion Heliade Rădulescu” Dâmbovița), *Dezvoltarea colecțiilor – preocupare constantă a Bibliotecii*

orășenești Moreni (Elena Drăgulin, responsabil, Biblioteca Orășenească Moreni), *Relația bibliotecă – edituri în dezvoltarea colecțiilor Bibliotecii Județene „Ion Heliade Rădulescu” Dâmbovița* (Cornel Albuleț, Biblioteca Județeană „Ion Heliade Rădulescu” Dâmbovița), *Biblioteca comunală Glodeni – centru de cultură și educație în comunitatea locală* (Gabriela Onicescu, bibliotecar, comuna Glodeni).

ZILELE BIBLIOTECII

OCNIȚA (7-8 Octombrie 2002, bibliotecar Violeta Dumitrescu). S-au desfășurat următoarele activități: medalion literar „Zaharia Stancu” (cu prilejul aniversării centenarului nașterii scriitorului); concursul „Cine știe câștigă”: *Toamna oglindită în literatura română*; dezbateră: *Biblioteca publică și comunitatea locală*, cu participarea membrilor comisiei de cultură din cadrul Consiliului Local, întâlnire cu scriitorii târgovișteni: Alexandrina Dinu Paraschiva și Constantin Voicu (moderator, prof. Florin Dragomir); recital poetic; expoziție de desene ale unor creatori locali; microspectacol folcloric. Despre prezentul și perspectivele de dezvoltare ale localității Ocnița a vorbit primarul comunei, Viorel Cismaru.

GĂEȘTI (7-8 Noiembrie 2002). În deschiderea lucrărilor, prof. Maria Dumitru, responsabilă Bibliotecii Orășenești „Aurel Iordache” a evocat unele preocupări pentru dezvoltarea și modernizarea lecturii publice la nivelul orașului, strategia folosită pentru o cât mai bună satisfacere a opțiunilor de studiu, documentare și informare ale membrilor comunității locale. Rezultatele obținute în acest demers cultural au fost apreciate de profesorii Anton Scornea (Societatea pentru Învățarea Poporului Român), Ștefan Ion Ghilimescu (Direcția pentru Cultură, Culte și Patrimoniu Cultural Dâmbovița), Victor Petrescu (Biblioteca Județeană), Alexandru Toader (primarul orașului Găești).

Scriitorii găeșteni și-au lansat volumele: *Harap Alb și Harap Gri* de Nicolae Neagu (Editura Bibliotheca „I.C. Petrescu” București), *Distihuri și catrene din vremi oligofrene* de Nicolae Petrescu (Editura Europa Nova,

București), *Lavi, reformă dragă* de Corin Bianu (Editura Muzeul Literaturii Române). Acestea au fost prezentate de prof. Daniela Olguța Iordache (Liceul „Vladimir Streinu” Găești), de criticii literari Tudor Cristea și Ștefan Ion Ghilimescu.

Zilele bibliotecii găeștene au mai cuprins: comunicarea *Vlașca – o prefigurată vatră folclorică din inima Munteniei* susținută de prof. Daniela Iordache; evocarea *Șerban Cioculescu – un voltairian de Găești* prezentată de Daniela Ivașcu, elevă a Liceului „Vladimir Streinu”; recitaluri poetice în interpretarea unui grup de elevi de la Școala nr. 2 și clasa a XII-a G de la Liceul „Vladimir Streinu” în pregătirea prof. Daniela Iordache.

De asemenea, doi cunoscuți scriitori născuți în satul Jugureni, comuna Uliești din județul nostru, ce au activat sau activează în orașul Găești, Tudor Cristea și Marin Ioniță au realizat un interesant dialog legat de actualitatea creației literare.

BEZDEAD (14-15 Noiembrie 2002, bibliotecar Izabela Mortoiu). Unul din principalii animatori ai spiritualității din această frumoasă așezare dâmbovițeană, scriitorul Gheorghe Gavrilă Copil (locuitor al comunei, inițiatorul Cenaclului Literar *Deceneu*) a prezentat lucrări recente având ca autori scriitori din Bezdead, localitate afirmată în spațiul cultural din județul nostru. Este vorba de volumele: *Cu fereastra sufletului prin lume* de Simion Chiș (Editura UMC București, 2002), *Liviu Brebeanu, dramaturg* de Victor Davidoiu și Valeria Grigore (Editura Bibliotheca, Târgoviște, 2002), *Aspecte ale morfosintaxei pronomelui personal în aromână* de Ana Davidoiu Roman (Grupul Editorial Bibliotheca & Pandora M, Târgoviște, 2002). Autorii au citit din creațiile lor, au prezentat proiectele viitoare. Au fost făcute propuneri pentru dezvoltarea creației locale și nu numai.

În programul *Zilelor* au mai figurat următoarele activități: medalionul literar *Zaharia Stancu*, prezentat de prof. Victor Nedelcu, Școala nr. 2 Bezdead; recitalul poetic *Poemul cu ingeri* (din creațiile lui Vasile Voiculescu, al cărui nume îl poartă biblioteca, interpretate de un grup de elevi pregătiți de profesorii Adela Călin și Victor Nedelcu); expoziție de desene

inspirate din dramaturgia lui I. L. Caragiale.

Prezent la manifestări, prof. Fl. Dragomir, metodistul Bibliotecii județene, a prezentat unele volume apărute în edituri târgoviștene, printre acestea numărându-se lucrarea *Poezii Văcărești* de Victor Petrescu. De asemenea a evocat cele două mari aniversări culturale ale anului 2002, bicentenar I.H. Rădulescu și 150 de ani de la nașterea lui I. L. Caragiale.

PUCIOASA (26-27 Noiembrie 2002). În prezența viceprimarului orașului, inginer Marcel Chiran, a directorului Bibliotecii Județene „Ion Heliade Rădulescu” Dâmbovița, prof. dr. Victor Petrescu, a unor numeroase personalități, creatori de artă, iubitori ai lecturii din oraș, responsabilă Bibliotecii orășenești „Gh. N. Costescu”, Luminița Gogioiu a expus preocupările acestei instituții cu valențe majore în promovarea actului de cultură în frumoasa stațiune balneară așezată pe Valea Ialomiței.

Zilele au fost deschise cu simpozionul *Civilizația cărții la început de mileniu* în cadrul căruia au intervenit: dr. George Coandă (Universitatea „Valahia” Târgoviște), dr. Victor Petrescu (Biblioteca Județeană „Ion Heliade Rădulescu”), drd. Erich Agnes (Universitatea „Valahia” Târgoviște), scriitorul Gheorghe Gavrilă Copil, scriitorul Dumitru Stancu, scriitoarea Mihai Angela Cernătești.

Și în ediția din acest an au fost prezentate o serie de noi apariții editoriale, autori fiind locuitori sau oameni apropiați orașului Pucioasa. Acestea au fost: *Și tot din dragoste, Lumina întunericului* de Veronica Crăciunoiu (ambele apărute la Editura „Macarie” din Târgoviște, în 2002, prezentate de Mihail I. Vlad, directorul editurii); *Geocivilizația românească* de George Coandă, apărută la Editura „Bibliotheca” din Târgoviște; *Poeme pentru suflet și gând* de Ion Enescu Pietroșița (Editura „Sfinx” din Târgoviște); *Văcăreștii, o dinastie poetică* de Victor Petrescu, (Editura „Bibliotheca”, 2002), *Liviu Brebeanu – dramaturg* de Victor Davidoiu, (Editura „Bibliotheca”, 2002).

Au mai avut loc: dezbateră *Legea bibliotecilor- în contextul modernizării lecturii publice* (coordonator Fl.

Dragomir, cu participarea bibliotecarilor din bibliotecile orașenești ale județului, din biblioteci școlare și comune învecinate orașului); masa rotundă *Revistele, publicații periodice importante în peisajul cultural local* (cu participarea șefilor colectivelor de redacție de la revistele: *Hora*, editată de Primăria orașului, *Atelier Literar* – de Școala „Elena Donici Cantacuzino”, *Timpuri noi*, *Genial*, *Pulsul Adolescenței* de Liceul „Nicolae Titulescu”, moderator a fost Ion Bratu, folclorist, pareniolog); concursul *Personalități românești în literatură, știință și artă* (au participat echipe de elevi de la școlile 1, 2 și 4, moderatorii: profesorii Gabriela Diaconescu și Mihaela Ana).

În sediul bibliotecii au fost vernisate expozițiile: *Rugăciune* (icoane pe lemn de Gabriel Bobaru); *Omule, încotro?* (ulei pe pânză de Vasile Neguș); *Flori de mină* (pietre semiprețioase colectate de Ion Enescu Pietroșița), *Sculptură* de Liviu Brezeanu, *Scriitori locali* (cărți cu autograf în colecțiile bibliotecii orașenești).

CENTRE METODICE

În cel de-al doilea semestru al anului 2002, activitățile profesionale desfășurate în centrele metodice ce grupează bibliotecile comunale din județul nostru au fost marcate de adoptarea *Legii bibliotecilor*, document legislativ major de organizare și modernizare a lecturii publice la nivel național. Importanța, conținutul și modalitățile de aplicare a *Legii* au fost relevate de profesorii Viorica Arghir (director, Direcția pentru Cultură, Culte și Patrimoniu Cultural Dâmbovița) și Victor Petrescu (director, Biblioteca Județeană „Ion Heliade Rădulescu”). Au fost date răspunsuri la unele întrebări ale bibliotecarilor. S-au prezentat, totodată, obiectivele și strategia ce trebuie avută în vedere de bibliotecii pentru optimizarea demersului ce îl întreprind.

Ca în fiecare an, schimburile de experiență desfășurate în centrele metodice au prilejuit evidențierea unor metode folosite de bibliotecari pentru dezvoltarea lecturii publice, satisfacerea opțiunilor diverselor categorii socio-

profesionale din comunitatea locală pentru studiu, documentare și recreere, realizarea unor indici superiori de atragere la lectură, circulație, frecvență.

În prezența metodistului Bibliotecii Județene, a șefului Biroului Dezvoltare, Evidență, Prelucrare a Colecțiilor au fost studiate documentele de organizare, programare și desfășurare a activității bibliotecii gazdă, făcându-se recomandările necesare pentru o bună funcționalitate a bibliotecilor comunale, implicarea acestora, cu rezultate cât mai bune în problematica social-culturală a localităților județului Dâmbovița.

Programul consfătuirilor metodice a cuprins și activități de animație culturală, în principal acestea fiind dedicate celor două mari aniversări culturale ale anului 2002: bicentenarul nașterii lui *Ion Heliade Rădulescu*, sărbătorirea a 150 de ani de la nașterea lui *I. L. Caragiale*.

Prezentăm, în continuare, o parte din acestea:

SĂLCIOARA (11 septembrie 2002, bibliotecar: Lucreția Georgescu). Au participat bibliotecari din comunele învecinate orașului Titu. În prima parte a activității, prof. Viorica Arghir, director, Direcția pentru Cultură, Culte și Patrimoniu Cultural Dâmbovița a prezentat principalele obiective și direcții ce trebuie avute în vedere pentru aplicarea *Legii bibliotecilor*, adoptată, recent, de Parlamentul României. A avut loc o întâlnire cu criticul literar Ștefan Ion Ghilimescu, care a prezentat volumul *Marin Bucur – lumea operei* (apărut la Editura Paralela 45 din Pitești în 2001). Invitatul, în fața unei numeroase asistențe, a evidențiat unele aspecte noi din creația prozatorului Marin Bucur, al cărui nume îl poartă și biblioteca din comună, fiind născut în satul Podu Rizii din această localitate.

Profesorul Victor Petrescu, directorul Bibliotecii Județene a omagiat personalitatea lui *Șerban Cioculescu*, de la a cărui naștere se împlinesc anul acesta 100 de ani, criticul fiind legat spiritual și de spațiul dâmbovițean.

RUNCU (9 octombrie 2002, bibliotecar, Daniela Istrătescu). Au fost prezenți bibliotecari din comunele așezate pe frumoasa vale a Ialomiței.

S-a desfășurat medalionul literar *Ion Heliade Rădulescu – ctitor de cultură românească* susținut de profesorul Ion Diaconescu (directorul Școlii Runcu) și Daniela Istrătescu, aceștia evocând contribuția hotărâtoare a omului de cultură la dezvoltarea limbii române, a spiritualității naționale. A urmat recitalul poetic *Zburătorul* interpretat de elevi ai Școlii Runcu.

VIȘINEȘTI (23 octombrie 2002, bibliotecar, Luminița Chirică). Au participat bibliotecari din comunele învecinate orașului Moreni. S-a desfășurat concursul „Cine știe câștigă” pe tema *Teatrul lui Ion Luca Caragiale* în cadrul căruia elevi ai Școlii Vișinești sub îndrumarea prof. Gheorghe Ilie și-au etalat cunoștințele în domeniul creației marelui dramaturg. Câștigătorii au primit premii în cărți și rechizite școlare din partea bibliotecarei.

ANINOASA (29 octombrie 2002, bibliotecar, Nicoleta Casandrescu). În prezența primarului comunei, Constantin Maricescu, a directorului Bibliotecii Județene, bibliotecarii din acest centru metodic au dezbătut probleme cuprinse în *Legea bibliotecilor*, modalitățile de afirmare a acestor instituții de cultură în sistemul educațional local. Primarul localității a prezentat date semnificative din trecutul istoric al localității, din prezentul și perspectivele dezvoltării acesteia în anii următori.

Activitatea culturală a fost dedicată anotimpului *Toamna*, desfășurându-se medalionul literar *George Topârceanu* și recitalul poetic *Emoții de toamnă* susținut de elevi ai Școlii Aninoasa, sub îndrumarea bibliotecarei. A fost, de asemenea, prezentat un minunat program artistic interpretat de Cercul de Folclor „Mugur de aur” coordonat de educatoarea Sonia Stoica, pasionată a promovării actului de cultură în comuna Aninoasa.

VALEA MARE (27 noiembrie 2002, bibliotecar, Aurora Burcea). Au participat bibliotecarii din comunele aflate în jurul orașului Găești. S-a desfășurat medalionul literar *I. L. Caragiale*, dramatizarea schiței *D-l Goe*, pregătită de prof. Adela Stănescu. A fost prezentat un frumos program ar-

tistic de Căminul Cultural local, director Mihai Rusănescu. S-a desfășurat momentul aniversar „50 de ani de la înființarea Bibliotecii comunale Valea Mare”.

DRAGOMIREȘTI (28 noiembrie 2002, bibliotecar, Elisabeta Călin). În prezența primarului comunei, Adrian Cruceru, care a evocat evoluția localității în timp, a avut loc medalionul *Nicolae Bălcescu, istoric și patriot român* însoțit de expoziția de carte *Istoria românilor oglindită în literatura națională; expunerea Iarna – anotimpul fulgilor de nea* (susținută de bibliotecară) și un frumos moment literar artistic *A început de ieri să cadă* susținut de un grup de elevi ai Școlii Dragomirești îndrumați de învățătoarele Maria Nica și Constanța Preda. La acest schimb de experiență au fost prezenți bibliotecarii din comunele situate pe Valea Dâmboviței.

COMIȘANI (3 decembrie 2002, bibliotecar, Violeta Lămbescu). Activitatea culturală a fost dedicată *Luceafărului poeziei românești, Mihai Eminescu*, evocat de bibliotecară, cuprinzând recitalul poetic *Natura și iubirea în creția eminesciană*, expoziția de carte *Eminescu, poet național și universal*. Au fost prezenți bibliotecarii din centrul metodic Băleni.

ANIVERSĂRI BIBLIOTECI

GURA OCNITEI (3 Octombrie 2002, bibliotecar, Steliana Mițoi). Despre tradițiile lecturii publice în comună în cei 65 de ani de existență au vorbit Liviu Stanciu, primarul comunei, prof. Rodica Oancea și bibliotecara.

Au fost transmise mesaje de felicitare din partea Bibliotecii Județene, Primăriei locale, bibliotecilor comunale Ocnița și Răzvad. Participanții la această festivitate s-au întâlnit cu scriitorii dâmbovițeni Emil Stănescu și Ion Iancu Vale care și-au prezentat ultimele lucrări și proiectele viitoare în domeniul scrisului.

CRÂNGURI (11 Octombrie 2002, bibliotecar, Gabriela Preotășescu). Prima bibliotecă sătească în această comună a luat ființă în anul 1927, în satul Pătroaia. În timp au fost

create biblioteci în satele Crânguri (1934) și Bădulești (1942). Despre evoluția lecturii publice în cei 75 de ani au vorbit profesorii Sofia Ionescu și Ion Neguț. A fost vizionată o expoziție de fotografii și o înregistrare pe casetă video, ambele inspirate din viața rromilor din satul Pătroaia. Acestea au fost realizate de Carmen Trifan Mavrea, artist plastic și scriitorul Dan Coridaleu, ambii locuitori ai comunei Crânguri. A fost prezentată tot pe casetă video piesa *Cina cea de taină a domnului Voiculescu*, autor Dan Coridaleu.

La acest moment aniversar au fost transmise mesaje de felicitare din partea Bibliotecii Județene (prof Florin Dragomir) și bibliotecilor comunale învecinate: Gura Foi (Mariana Niță), Cobia (Rădița Diaconu) și Valea Mare (Aurora Burcea).

MORTENI (15 Octombrie 2002, bibliotecar, Daniela Tuiu). Tradiții ale lecturii publice în această comună sunt cunoscute încă din anul 1914 când prof. univ. Dumitru Gerota înființa în cadrul școlii o bibliotecă cu 300 volume. Despre activitatea actualei biblioteci, creată în 1952 au vorbit: învățătoarea Maricica Ciubuc, funcționara Viorica Bogdan și bibliotecara. A urmat o întâlnire cu scriitorul dr. Radu Iacob, fiu al comunei Morteni, autor al volumelor: *Catagrafia comunei Morteni în anul 1838*, editată de primăria comunei în 1997 și *Morteni – file de istorie*, apărut în anul 2000. Scriitorul lucrează în prezent la monografia comunei și a propus autorităților locale prezente la activitate ca în anul 2003 să se aniverseze 370 de ani de la atestarea documentară a comunei.

La acest moment de bilanț au fost transmise mesaje de felicitare de Biblioteca Județeană (F. Dragomir) și bibliotecile comunale Uliești (Maria Preda), Cobia (Rădița Diaconu).

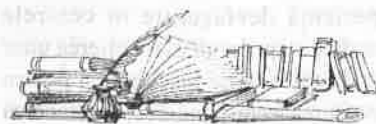
VIȘINEȘTI (23 octombrie 2002, bibliotecar, Luminița Chirică). Cu 75 de ani în urmă, la școala din satul Ursei se înființa prima bibliotecă sătească. Despre evoluția, în timp, a acesteia au vorbit profesorii pensionari, foști bibliotecari, Constantin Petrescu și Nicolae Haiu. Probleme legate de actualitatea lecturii publice în comună, perspectivele de dezvoltare și

diversificare a acesteia au fost enunțate de bibliotecară. S-au transmis mesaje de felicitare și îndemnuri către o rodnică activitate de către Direcția pentru Cultură, Culte și Patrimoniul Cultural Dâmbovița (consilier, Ștefan Ion Ghilimescu), Biblioteca Județeană (director, Victor Petrescu), Primăria comunei (primar, Ion Cristian Rădulescu), bibliotecile comunale Iedera (Letiția Matei), Ocnița (Violeta Dumitrescu), Valea Lungă (Nicoleta Nicolescu).

ȘOTÂNGA (24 octombrie 2002, bibliotecar, Verginia Iancu). Despre drumul parcurs de biblioteca sătească înființată în 1927 (75 de ani) au vorbit primarul comunei, Constantin Stroe, învățătoarea Maria Arghir și bibliotecara. A urmat un recital poetic. Activitatea a constituit și inaugurarea noului sediu al bibliotecii din satul de centru al comunei, printre participanți fiind prezenți și cei care au sprijinit amenajarea, dotarea lui cu mobilier și fond de carte.

VALEA MARE (27 noiembrie 2002, bibliotecar, Aurora Burcea). În această localitate sunt cunoscute preocupări pentru lectură încă de la sfârșitul secolului trecut: înființarea unor mici biblioteci în satele Valea Caselor (1891), Saru (1908), Valea Mare (1920), Stratonești (1924). Începând cu anul 1952, în cadrul Căminului Cultural se înființează actuala bibliotecă comunală. Despre cei 50 de ani de activitate a acesteia a vorbit directorul căminului cultural, Mihai Rusănescu și bibliotecara. Au prezentat mesaje: Biblioteca Județeană, Primăria comunei și bibliotecile comunale: Cobia, Crânguri și Hulubești.

Grupaj realizat de
Florin Dragomir

SALONUL EDITORIAL TÂRGOVIȘTEAN

EDIȚIA I

În perioada 21-29 noiembrie 2002 s-a desfășurat la Muzeul de Istorie din Târgoviște prima ediție a Salonului Editorial Târgoviștean. Organizat de Biblioteca Județeană „Ion Heliade Rădulescu” Dâmbovița și Complexul Muzeal Național „Curtea Domnească”, cu sprijinul Direcției pentru Cultură, Culte și Patrimoniu Cultural Dâmbovița *Salonul* și-a propus să surprindă complexitatea și importanța fenomenului editorial târgoviștean, să prezinte aspecte din activitatea celor zece edituri din municipiul nostru: *Bibliotheca*, *Macarie*, *Pandora-M*, *Domino*, *Cetatea de Scaun*, *Orange*, *Pildner & Pildner*, *Sfinx 2000*, *Gimnasium*, *Zoom*.

La deschidere au fost prezenți: arh. Dumitru Barbu, vicepreședinte al Consiliului Județean, ing. Ioana Cristea, viceprimar al municipiului Târgoviște, prof. Viorica Arghir, director Direcția pentru Cultură, Culte și Patrimoniu Național Dâmbovița, Emil Vasilescu, redactor șef al revistei „Bibliotheca”, scriitori, oameni de cultură, elevi, studenți.

În prima zi au fost lansate volumele: *Vladimir Streinu* de Emil Vasilescu (Editura Bibliotheca, 2000) și *Geocivilizația românească* de George Coandă (Bibliotheca, 2002).

Această primă ediție a pus la dispoziția fiecărei edituri o zi în care să-și prezinte realizările, oferta editorială, precum și proiectele viitoare.

22 noiembrie 2002

Ziua Editurii „*Bibliotheca*” – organizator: prof. Mihai Stan – directorul editurii

Lansarea volumelor

*Victor Petrescu. *Văcăreștii. O dinastie poetică*. Editura Bibliotheca, 2002.

*Victor Petrescu, Gheorghe Buluță. *Centenar Dan Simonescu. Cartea și biblioteca. Contribuții la istoria culturii românești*. Editura Bibliotheca, 2002.

*Sultana Craia. *Zaharia Stancu sau aventura memoriei*. Editura Bibliotheca, 2002.

*Victor Negulescu. *România în jocul de interese al marilor puteri. (1859-1989)*. Editura Bibliotheca, 2002.

*Emil Stănescu. *Fruitele izolării*. Editura Bibliotheca, 2002.

25 noiembrie 2002

Ziua Editurii „*Macarie*” – organizator: Mihai I. Vlad – consilier editorial

Lansarea volumelor

*Mihai I. Vlad. *Umbra dintre clipe*. Editura Macarie, 2002.

*Grigore Grigore. *CEC sau Clipele Eternelor Credințe (II)*. Editura Macarie, 2002.

*Lavinia Rozalia Mocănescu. *Petale de suflet*. Editura Macarie, 2002.

*Aurelia Angela Coch. *Corăbii cu vise*. Editura Macarie, 2001.

*Ana Ruse. *Fascinante căutări. Reportaje de călătorie*. Editura Macarie, 2001.

*Floarea Turiac. *De prea multă iubire (I)*. Editura Macarie, 2001.

Ziua Editurii „*Gimnasium*” – organizator: prof. Gheorghe Dondorici – directorul editurii

Lansarea volumelor

*Ioan Scurtu, Gh. Dondorici, Vasile Ionescu. *Istorie*. Manual pentru clasa a XI-a. Editura Gimnasium, 2002.

*Stelica Ene, Gabriela Brebenel, Emilia Elena Iancu, Gheorghică Sandu. *Biologie*. Manual pentru clasa a XII-a. Editura Gimnasium, 2002.

*Mirela Mihăescu, Anița Dulman, Claudia Mihai. *Managementul clasei (Ghidul învățătorului și al profesorului)*. Editura Gimnasium, 2002.

26 noiembrie 2002

Ziua Editurii „*Pandora-M*” – organizator: prof. Ion Mărculescu – directorul editurii

Lansarea volumelor

*Norman Cohn. *Demonii Europei, demonizarea creștinilor în Evul Mediu*. Editura Pandora, 2002.

*Guz Hermet. *Cultură și democrație*. Editura Pandora, 2002.

*Jean Cocteau. *Jurnalul unui necunoscut*. Editura Pandora, 2001.

27 noiembrie 2002

Ziua Editurii „*Cetatea de Scaun*” – organizator: Dan Mărgărit – directorul editurii

Lansarea volumelor

*Lumița Duță, Nicolae Cecilia Istrate, Adrian Alexandru, Gabriel Gorghiu. *Programarea calculatoarelor în limbajul C++*. Editura „Cetatea de Scaun”, 2002.

*Mihai Oproiu. *Dâmbovița – potențial natural, uman și turistic*. Editura „Cetatea de Scaun”, 2002.

*Istrate Alexandru – *Sisteme hidrocarstice din Masivul Bucegi*, Editura Cetatea de Scaun, 2002.

*Loghin Vasile. *Modelarea actuală a reliefului și degradarea terenurilor în bazinul Ialomiței*. Editura „Cetatea de Scaun”, 2002.

*Marin Cărciumaru. Monica Mărgărit. *Arta mobilieră și parietală paleolitică*. Editura „Cetatea de Scaun”, 2002.

28 noiembrie 2002

au iZ

Editorii

„*Pildner & Pildner*” – organizator: ing. Jozsef Pildner – directorul editurii

Lansarea volumelor

* Jozsef Pildner, *Iubirile mele*. Editura „Pildner & Pildner”, 2002.

*I.C. Vissarion. *Ber-Căciulă*. Ediție îngrijită de Lucian Grigorescu. Editura „Pildner & Pildner”, 2001.

*Victor Popescu. *Istoria logicii*. Editura „Pildner & Pildner”, 2001.

Salonul a reușit să evidențieze linia valorică a tipăriturilor locale, a facilitat contacte culturale, a creat un cadru de stimulare a vieții spirituale târgoviștene. Prin lansarea unor cărți și colecții tematice s-a conturat aprecierea că editurile nominalizate au reușit să se impună pe piața cărții, prin conținut valoros și ținută grafică, inițiativa fiind apreciată de public, atras de ineditul cărților lansate sau expuse, de personalitatea autorului și prezentatorului.

Florin Dragomir

BIBLIOTECILE ȘCOLARE UN TERITORIU DE ÎNTÂLNIRE A ELEVILOR CU CARTEA

Biblioteca școlară este, asemenea oricărei biblioteci, un fel de sanctuar de care beneficiază cititorul elev. În ultima vreme, scumpirea vieții în general și a cărților în special, au dat șansa bibliotecilor să se bucure de un interes în creștere al cititorilor în pantaloni scurți pentru că e greu de presupus că un tânăr lector, fără posibilități financiare, ar putea să-și procure fie și un strict necesar din bagajul de cărți obligatorii. Învățătorii și mai târziu profesorii de română (mai ales) propun școlărilor liste de lecturi ținând cont și de oferta bibliotecii dar și (mai ales) de cerințele programelor și cu cât cele două liste sunt mai apropiate, „șansa” elevului crește.

Într-o radiografie a activității bibliotecilor școlare criteriul definitoriu al existenței acestora este dat de cărți/cititor. Raportul este modificabil și aceasta, desigur, și în funcție de apetitul pentru lectură al școlarului dar și de conștiințiozitatea bibliotecarului. O relație impersonală, „de serviciu”, între bibliotecar și școlar nu va determina o creștere spectaculoasă a împrumutului de carte și, implicit, a lecturii. Dacă un bibliotecar școlar nu este pe rând și/sau simultan un specialist, sensibil, competent, entuziast, al locului pe care-l slujește relația poate aluneca „în comun”, iar cheful pentru lectură se transformă într-o corvoadă.

Am privilegiul să răspund de vreo 12 ani de activitatea bibliotecilor școlare ca profesor expert al Casei Corpului Didactic și mă mândresc cu această șansă. Din cele ce am constatat în acest deceniu și mai bine, dar mai cu seamă în ultima perioadă, pot exprima concluzii care pot fi de folos celor cu bune intenții din acest teritoriu.

Există trei categorii de bibliotecari școlari în funcție de îndeletnicirea lor cotidiană:

- Cei care, iubindu-și meseria, se întrec în a apropia școlarul de carte, prin sollicitudine și bun simț.
- Bibliotecari festiviști, care fac acțiuni rare cu cartea, ostentative, care dau astfel o dimensiune falsă a activității lor de fiecare zi.
- Absenții – cei care se întrec într-un „dolce far niente”, impresionând printr-un cotidian ne semnificativ, mergând până la superlativul de a nu fi nici măcar cunoscuți de școlari.

Deși exemplificările negative își găsesc loc pe agenda mea de consemnări, ne vom mulțumi a da doar nume și situații pozitive, cu speranța că acei care nu vor fi încă „ochiți” (public!) pentru inactivitate se vor ambiționa și vor intra în rândul conștiințioșilor măcar (aici e și cazul...ostentativilor!)

În ultimii ani în calitatea invocată am propus și am asistat la activități notabile la biblioteci ca acelea de la școlile nr. 9, 10 și 12 Târgoviște, nr. 4 Moreni și

liceele Colegiul Național „Constantin Cantacuzino”, Colegiul Național „Carabella”, Liceul Vișina, Liceul „Vladimir Streinu” Găești, Liceul „I. C. Vissarion” Titu și altele. Ne-au impresionat pe cei prezenți consistența acțiunilor în care manifestările au alăturat rigorii întâlnirii cu cărțile și reușite secvențe artistice realizate de copiii cititori.

Am decupat din multitudinea activităților reușite certe de pe agenda școlilor nr. 10 (bibliotecar prof. Elisabeta Marin); nr. 6 (Grigorescu Mariana); nr. 8 (Pană Verona); nr. 9 (Bădescu Gabriela); Colegiul Național „Carabella” (Nicoară Mariana); Liceul „I.H. Rădulescu”; Grup Școlar „Voievodul Mircea” (Calomfirescu Mariana); Școala Specială Târgoviște (Dumitru Georgeta) și multe altele.

Diminețile de basm, întâlniri-le cu autori de cărți (nu numai manuale), momentele poetice, manifestările dedicate marilor sărbătoriți (Eminescu, Ion Heliade Rădulescu, Caragiale, Nichita Stănescu) sunt doar câteva repere decupate din planurile de activități ale bibliotecilor școlare.

Mai remarcăm în acest contur efortul bibliotecarelor de la Școala nr. 6 Târgoviște, Colegiul Național „Constantin Carabella” și Liceul Băleni care își definitivează studiile de specialitate, semn al pasiunii pentru îndeletnicirea pe care unele o practică de peste 20 de ani.

De asemenea, relevăm stagiile de perfecționare pentru bibliotecarii școlari din Dâmbovița onorate de prelegeri de mare utilitate ale universitarilor târgovișteni (conf. univ. dr. Victor Petrescu, lect. univ. drd. Agnes Erich, lect. univ. drd. Sorina Niță).

Una peste alta, bibliotecile școlare se află în zona muncii responsabile, adeseori pasionată, dar, evident, perfectibilă.

Lector. univ. drd. *Lucian Grigorescu*,
Casa Corpului Didactic Dâmbovița

Prin colecții de bibliotecă înțelegem totalitatea documentelor materiale purtătoare de informații achiziționate și organizate după criterii bine stabilite, care permit regăsirea cu ușurință a fiecărei unități constitutive.

Completarea colecțiilor, respectiv constituirea, dezvoltarea și reînnoirea fondului documentar al unei biblioteci presupune două operații complementare: *selecția documentelor* (alegerea a documentelor ce vor fi achiziționate, prin luarea în considerare, simultan, a ofertei, precum și a nevoilor utilizatorilor bibliotecii); *achiziția documentelor* (operația prin care obținem documentele selecționate). Managementul colecțiilor unei biblioteci poate fi definit ca un proces complex, decizional și organizatoric de completare și administrare a colecțiilor de documente ce conțin mesaje (informaționale, culturale, educative etc.) pe diverse suporturi materiale (de la cele tradiționale la cele electronice), precum și măsurarea acestei activități atât în funcție de costuri cât și de gradul de satisfacere a intereselor utilizatorilor.

Biblioteca orășenească Moreni având în vedere aceste cerințe și-a îmbunătățit fondul de carte prin adoptarea unor măsuri organizatorice și materiale, cultivând o relație pozitivă cu autoritatea tutelară, cu utilizatorii, cu potențialii donatori.

Referindu-mă, retrospectiv, la achiziția realizată în perioada 1990-2002, menționez că au intrat în fondurile bibliotecii 6865 volume, cu tematică din toate domeniile cunoașterii umane, proveniența lor fiind: cumpărarea cu fonduri alocate de primăria orașului, transfer de la Biblioteca Județeană „Ion Heliade Rădulescu” Dâmbovița, donații de la diverse organizații, instituții și persoane fizice de pe raza orașului. În perioada la care m-am referit au fost scoase din evidența bibliotecii 14698 volume, marea lor majoritate fiind depășite moral (literatură ceaușistă), precum și având un grad avansat de uzură fizică. La 31.12.2002 colecțiile cuprindeau 38196 documente din care: 4292 din domeniul științelor socio-umane (CZU 1, 3, 9), 4386 științifice (CZU 5, 6, 9, 1), 24115 beletristică (CZU 82, 89), 5403 alte materii (CZU 0, 2, 7). Un număr de 37851 sunt volume în limba română, iar 345 sunt scrise în alte limbi.

Fondul unei biblioteci se constituie în mod progresiv prin cumpărare. Alegerea achizițiilor se face în funcție de profilul bibliotecii (a colecțiilor existente sau a celor de acoperit), a capacității de depozitare și a posibilităților bugetare. Aceasta presupune din partea bibliotecarilor o politică de achiziție bazată pe buna cunoaștere a instrumentelor de informare asupra producției editoriale locale, județene și naționale. Politica de achiziție este una din cele mai delicate sarcini ale bibliotecarului. El este un om modern, activ, implicat în societatea civilă și responsabil pentru bunul mers al instituției în care își desfășoară activitatea. Din acest motiv dimensiunea pe care el o dă dezvoltării colecțiilor este de o mare importanță pentru imaginea bibliotecii în comunitatea pe care o servește. De aceea trebuie avute în vedere următoarele aspecte: instrumentele de informare asupra producției editoriale; o bună cunoaștere a comunității; cunoașterea din timp a bugetului alocat bibliotecii și formularea unui proiect de buget în care achiziția de carte să ocupe un loc însemnat.

Anterior folosirii acestor modalități, am constatat că este necesară și consultarea permanentă a opțiunilor de informare, studiu și documentare a utilizatorilor. În acest scop, în discuțiile preliminare ce au loc cu aceștia, când li se întocmesc fișele-contract de împrumut, le solicităm părerea asupra intereselor de lectură. De asemenea, spre sfârșitul anului 2002 am declanșat un sondaj sociologic, cu un număr de 16 întrebări, acestea vizând același scop. Sondajul va fi finalizat în prima parte a anului 2003, concluziile rezultate vor fi valorificate în activitatea de creștere a colecțiilor, de îmbunătățire a structurii lor tematice.

Menționez că primim solicitări de la elevii aflați în clasele terminale ale celor două licee existente pe raza orașului, interesați în studierea bibliografiei necesare admiterii în învățământul superior. De aceea, am avut în vedere să intrăm în posesia acestor bibliografii, contactând în special cadrele didactice existente la Universitatea „Valahia” din Târgoviște, achiziționând titluri aferente profilului de economie, drept, psihologie, filozofie, istorie etc.

Întrucât majoritatea utilizatorilor bibliotecii noastre sunt elevi, ținem o legătură permanentă cu conducerea școlilor, cu cadrele didactice, pentru cunoașterea de către personalul bibliotecii a bibliografiei școlare. În unele situații, când nu am găsit asemenea cărți, am apelat la cadre didactice și în multe cazuri am reușit să procurăm o parte dintre ele (prof. Ion Vrâncănu, Licel nr. 1, ne-a donat 50 volume din domeniul istorie; prof. Vasile Negulescu, Șc. Nr. 3 – 30 vol. Religie, alți utilizatori ne-au donat în 2002 aproximativ 150 vol.).

Instrumentele de informare despre producția editorială curentă aproape că lipsesc din bibliotecile noastre. Noi ne informăm din periodice și reviste („Universul cărții”, „Biblioteca”), și ofertele de carte primite pe adresa bibliotecii, însă aceste surse nu redau o imagine de ansamblu a producției editoriale, ceea ce ar putea conduce în viitor fie la unele lipsuri din structura colecțiilor, fie la acumularea unui fond de carte lipsit de valoare. Chiar și cererile utilizatorilor vor fi atent analizate de către bibliotecă, în special când există și un scop material în spatele lor. Surse bune de informare sunt și radioul și televiziunea, prin emisiunile culturale sau de prezentare a unor lucrări. Din toate acestea bibliotecarul trebuie să-și formeze o părere fermă și să acționeze în vederea unei bune achiziții.

Bibliotecile publice sunt biblioteci care servesc o comunitate deschisă, în care se întâlnesc utilizatori din toate categoriile socio-profesionale și de vârstă, și care au profil enciclopedic. Cunoașterea publicului se poate efectua pe două niveluri: unul concret, cel al contactelor cu utilizatorii reali; celălalt, mai general și care constă în analiza realităților vieții comunității: categorii socio-profesionale dominante, segmente de vârstă preponderente, activități destinate timpului liber etc.

Istoria și geografia locală îl vor face pe bibliotecar să înțeleagă mai bine obiceiurile locului și modul de gândire al oamenilor. De aceea cred că o bibliotecă trebuie să fie prezentă în toate organismele locale reprezentative, să stabilească relații personale cu reprezentanții autorităților locale și asociațiilor existente. De asemenea, apropierea de către publicul ce urmează a fi servit va permite definirea, în linii mari, a unei politici de achiziții, realizarea unui echilibru între cartea română și cea străină, între literatura beletristică și lucrări de referință și

sinteză. Biblioteca publică trebuie să asigure pentru consultare documente care acoperă toate domeniile, toate subiectele și la toate nivelurile, copii și adulți, având grade de cultură diferite, punând, însă, permanent accentul pe noțiunea de informare și formare.

Singurul factor limitativ în privința achiziției este bugetul. Un buget comunicat la timp permite bibliotecarilor să întocmească un proiect anual, pe care îl vor respecta pe cât posibil. În anul 2002, pentru achiziții am avut alocate, prin înțelegerea manifestată de Consiliul Local, de primarul orașului (jr. Ion Lăzărescu), peste 41.000.000 lei. Numărul volumelor intrate în bibliotecă a fost de 748 de volume din care 79 sunt primite de la Biblioteca Județeană, 450 cumpărate și 219 provin din donații. În acest fel, ne-am încadrat în prevederile *Legii bibliotecilor*, de a se procura 25 documente la 1000 locuitori, orașul nostru având o populație de 20.931 locuitori.

În totalul volumelor achiziționate sunt și lucrări ale unor scriitori locali și dâmbovițeni, deoarece suntem interesați să extindem fondul monografic local, județean. Printre acestea menționez cele care au ca autor: Ion Stoica; Ion Lăzărescu; Adrian Stângă; Mircea Dinu; Maria Marian; Lucia Vasilescu-Birbaum (din orașul Moreni), George Coandă; Ștefan Ion Ghilimescu; Mihai Gabriel Popescu; Victor Petrescu; Mihai Oproiu; Victor Davidoiu; Ion Bratu (din Târgoviște și județ).

În colecțiile noastre au intrat o serie de apariții intens solicitate de un segment socio-profesional din rândul utilizatorilor, în mod deosebit intelectualii, cum ar fi cărți de informatică, literatură pentru copii, dicționare, enciclopedii, alte documente de referință.

Noutățile editoriale le aducem la cunoștința utilizatorilor prin expoziția permanentă amenajată în interiorul bibliotecii

unde expunem volume, materiale fotocopyate (tabel cronologic, portrete ale autorilor, imagini din operă), materiale promoționale la cartea pentru copii *Harry Potter*.

Am prezentat o parte din preocupările și rezultatele obținute de instituția noastră într-un domeniu de mare importanță pentru optimizarea și diversificarea demersului bibliotecar, acela al creșterii și îmbunătățirii tematică a colecțiilor unei biblioteci publice, de care depinde buna ei funcționare și afirmare ca instituție de cultură implicată în educația permanentă a membrilor comunității locale.

Elena Drăgulin

Responsabila Bibliotecii Orășenești Moreni

Valorificarea fondului de publicații – activitate majoră a bibliotecii din Aninoasa

Comuna Aninoasa este așezată la aproximativ 7 km de Târgoviște. Este atestată documentar în aprilie 1453 printr-un hrisov al voievodului Vladislav. Pe teritoriul ei se află două mari mănăstiri, monumente istorice și de artă: Mănăstirea Dealu, ctitorie a lui Radu cel Mare (1495-1508), aici aflându-se și capul Marelui Întregitor de țară, Mihai Viteazul și Mănăstirea Viforată, construită la 1530 de Vlad vodă Înecatul, „reparată și împodobită de soția lui Constantin Brâncoveanu”, ambele puncte de atracție ale credincioșilor și turiștilor din țară și străinătate.

Începuturile activității culturale la Aninoasa își află rădăcinile prin anii 1902-1903 când sunt organizate șezători, cercuri cultural-artistice, conferințe, de către intelectuali ai satului. La 1910 în Aninoasa funcționa o bibliotecă populară ce desfășura și activități cultural-artistice. Mai târziu, prin anul 1939 a fost înființat în sat un alt lăcaș de cultură, Căminul Cultural, care își avea sediul în localul Școlii primare. După 1948 organizatorii căminului și-au propus constituirea unei biblioteci proprii. În toate satele comunei s-au înființat

cămine culturale în cadrul cărora activau toate genurile de formații artistice, printre ele remarcându-se formația corală condusă de Gheorghe Drăgușanu, mai târziu preluată de Constantin Perțea și formația teatrală condusă de preotul Gheorghe Ciocan.

În anul 1962 biblioteca deținea 1427 de volume în valoare de 5507 lei. Cu timpul, biblioteca și-a dezvoltat activitatea datorită și celor care au lucrat în cadrul ei: Elena Stanciu, Ana Nedelcu, Gheorghita Tănase.

Printre intelectualii de frunte care s-au născut sau au locuit în comuna noastră remarc pe:

Constantin Manolescu – poet, prozator, traducător, culegător de folclor, publicist. A debutat în 1958 cu poezii în *Viața studențească* și *Luceafărul*. A colaborat la revistele *Argeș*, *Astra*, *Tribuna ș.a.* Este autorul volumelor *Plai domnesc* (1976), *Dragostea ierbii* (1981), *Secundă între două primejdii* (a cărei lansare a avut loc la sediul bibliotecii noastre în decembrie 1996). Coordonează apariția unor lucrări editate de Centrul Creației Populare Dâmbovița:

Strigăt în faptul zilei (culegere de versuri) și *Cartea pământului* (legende).

Ca un omagiu adus dezvoltării culturii în comună, începând cu decembrie 1996, biblioteca noastră îi poartă numele. A locuit în satul Aninoasa.

Nicolae Petrescu – epigramist, publicist.

Debutează cu epigrame în *Informația Bucureștiului* (1956). Colaborează la numeroase reviste și ziare, este premiat la diverse concursuri din țară, membru al Clubului de epigramaști *Cincinat Pavelescu* (din 1975), membru fondator al Uniunii Epigramaștilor din România și al Fundației Culturale *Liviu Rebreanu* din Pitești. Debut editorial în volumul colectiv *Culegere de epigrame* (1976). Volumul *Joc fecund* îi apare la Pitești în 1996.

George Sâmpetean – poet, traducător, critic literar, publicist. A debutat ca poet în revista *Astra* (1969). Colaborează la revistele *Vatra*, *Amfiteatru*, *Lucașărul* ș.a. cu poezii, proză, critici literare, traduceri.

Pentru biblioteca comunală Aninoasa, anul 1990 reprezintă un moment important, îndreptându-ne preocupările către reorganizarea activității, dezvoltarea și îmbunătățirea tematică a colecțiilor, ridicarea calității serviciilor oferite utilizatorilor, organizarea unor activități de animație culturală, dezvoltarea colaborării cu alte instituții ce au atribuții în domeniul educației, acestea dovedindu-se benefice pentru dezvoltarea lecturii publice locale.

Biblioteca dispune de un fond de carte de 6413 volume structurate pe diverse domenii tematice. Nu în fiecare an am primit fonduri de la Primărie pentru achiziția de carte, de aceea m-am străduit să găsesc și alte resurse în acest scop. Astfel, am îmbogățit fondul de carte cu 235 volume reprezentând donații.

Colecțiile bibliotecii sunt organizate conform CZU (Clasificării Zecimale Universale). S-au întocmit cataloagele alfabetic și sistematic, pentru ca utilizatorul să se poată orienta independent în fondurile de documente de care dispunem. Informarea beneficiarilor prin instrumente adecvate despre tot ceea ce înseamnă bibliotecă cât și serviciile oferite de aceasta are un rol important în atragerea la lectură. Astfel am realizat un ghid pentru lectură în care am prezentat un scurt istoric al bibliotecii, condițiile de înscriere și de împrumut, principalele activități de animație culturală, cât și alte servicii ce le poate oferi biblioteca. Considerăm că pentru o bibliotecă cele mai atractive manifestări prin care se promovează afirmarea sa ca instituție de cultură reprezentativă la nivel local, sunt activitățile de animație culturală: expozițiile de carte, medalioanele literare, simpoziioanele, diminețile de basm etc. În instituția noastră, acestea se desfășoară conform unui grafic stabilit de la începutul anului care ține seamă, în principal, de *Calendarul principalelor evenimente social-culturale ale anului*, editat de Biblioteca Județeană. Astfel, în 2002, unele activități culturale au fost dedicate celor două mari aniversări: bicentenarul nașterii omului de cultură Ion Heliade Rădulescu și sărbătorirea a 150 de ani de la nașterea scriitorului I. L. Caragiale (aniversare UNESCO). Am organizat activități specifice domeniului și pentru omagierea unor zile importante din istoria poporului român, a unor personalități ale culturii, artei și științei (Mihai Eminescu, I.L. Caragiale, G. Călinescu, Ion Agârbiceanu, Zaharia

Stancu, G. Topârceanu). În pregătirea și desfășurarea acestora am colaborat cu unele cadre didactice mai apropiate de bibliotecă. În ultimul timp, am înființat un calendar denumit *Semnificația zilei* care cuprinde evenimente principale din diverse domenii ce se succed pe parcursul unei luni. Unele din ele sunt marcate prin activități profesionale și culturale.

La solicitarea utilizatorilor întocmesc liste, tematici, recomandări bibliografice, contribuind în acest fel la o mai bună satisfacere a opțiunilor de lectură, la cunoașterea de către aceștia a fondului de publicații pe care îl deține biblioteca. Menționez că în trimestrul I din acest an am difuzat peste 1233 volume celor 167 utilizatori înscriși. Mi-am propus ca în cursul acestui an să atrag la lectură peste 400 de utilizatori, să eliberez spre consultare 5500 de volume, să realizez un indice de circulație de 0.80%, iar la frecvență 4800 vizite.

Biblioteca noastră, în luna octombrie 2002, a fost gazda unei consfătuiri metodice organizate de Biblioteca Județeană la care au participat colegi de la bibliotecile comunale situate în jurul municipiului Târgoviște. După prezentarea unor date semnificative din trecutul, prezentul și perspectivele de dezvoltare ale comunei Aninoasa, de către primarul localității, Constantin Maricescu, au avut loc o serie de activități profesionale care au vizat o mai bună organizare, conservare, prelucrare și valorificare a fondului de documente, asigurarea unei circulații optime a acestuia, folosirea unor modalități care să conducă la o bună funcționare a bibliotecilor. Dezbaterile au fost coordonate de angajați ai Bibliotecii Județene. Participanților le-am oferit un frumos program artistic pregătit de preșcolari și elevi ai Școlii Aninoasa, în coordonarea educatoarei Sonia Stoica.

Recent, în Consiliul Local a fost aprobat Regulamentul de organizare și funcționare a bibliotecii, strategia și programul de activitate pe anul 2003. Obiectivele și măsurile propuse le consider realizabile, întrucât activitatea bibliotecii sper să fie corect percepută de factorii decizionali, care, ca și până acum, îmi vor acorda sprijin în demersul ce îl întreprind. Am convingerea că autoritatea tutelară, în mod deosebit dl. primar Constantin Maricescu, un destoinic gospodar, care și-a pus hotărâtor amprenta asupra unor construcții și lucrări de mare importanță pentru buna funcționare a instituțiilor de pe raza comunei, fiind totodată și un fervent om de cultură (din inițiativa dânsului a fost înființat ansamblul artistic *Vestitorii Aninoasei*, premiat cu diplome și diverse trofee pe plan național) ne va coordona și ajuta în perfecționarea și dezvoltarea lecturii publice în comuna Aninoasa.

Nicoleta Casandrescu

Bibliotecar

Demers bibliotecar modern

ROLUL BIBLIOTECII ÎN FORMAREA CULTURII INFORMATIONALE

Asociațiile de biblioteci și bibliotecari, naționale și internaționale¹ sunt preocupate de evoluția bibliotecii ca structură de informare și documentare precum și de evoluțiile și transformările meseriilor din domeniul biblioteconomic. Diversificarea tipologiei documentare și a modalităților și tehnicilor de acces la resursele informaționale a făcut ca aceste structuri de informare și documentare să înceapă să piardă poziția de lider al furnizorilor de produse și servicii informative. Asociațiile profesionale se întrebă dacă bibliotecile sunt cu adevărat într-o situație de criză; în ce măsură înțeleg noul context informațional și își redefinesc rolul lor?

Carla Stoffler, exprimând punctul de vedere al multor biblioteci și bibliotecari și în special al bibliotecilor universitare din spațiul american, afirma că preocupările universităților de a-și regândi activitățile formative și de cercetare oferă bibliotecilor posibilitatea de a-și afirma rolul educațional și de organizator al resurselor cunoașterii².

Bibliotecile își pot asuma cu adevărat un rol educativ pentru că principala lor menire este de a pune la dispoziția utilizatorilor resursele documentare și informaționale necesare precum și instrumentele și metodologia de utilizare a lor. De asemenea, își pot asuma un rol de manager al cunoașterii întrucât sunt structuri intim legate de ceea ce înseamnă document, informare, cercetare.

În evoluția lor, bibliotecile au acumulat, dezvoltat și perfecționat metode și tehnici de organizare a documentelor, de exprimare a conținutului lor informativ; au realizat documente de sinteză cu valoare adăugată pentru a preîntâmpina nevoile utilizatorilor; s-au implicat în activitățile educative și de cercetare.

1. Rolul educativ al bibliotecilor

Bibliotecile susțin și în multe cazuri chiar au inițiat programe de alfabetizare și instruire informațională³.

A vorbi de rolul educativ al bibliotecilor înseamnă a vorbi de rolul lor într-un cadru mult mai larg al formării și educării; rolul lor de suport al activităților didactice și de cercetare.

Bibliotecile își ajută utilizatorii să înțeleagă cum sunt organizate fondurile documentare, cum sunt structurate elementele informaționale, care este forma lor de prezentare,

cum pot fi accesate, evaluate și utilizate. Asemenea activități ar trebui să aibă ca finalitate modificarea proceselor cognitive de analiză, interpretare, evaluare a informațiilor, a cunoașterii în general și dezvoltarea gândirii critice, formarea autonomiei informaționale și intelectuale și în ultimă instanță, formarea a unei metodologii de muncă intelectuală.

Dincolo de un prag de instruire informațională de nivel general, colaborarea cu facultățile, cu profesorii conduce la dezvoltarea unor programe instructive specializate pe anumite discipline sau tipuri de activități, la coroborarea ofertei bibliotecilor în materie de resurse documentare și de informare, metodele, tehnicile și instrumentele de utilizare a acestora cu cerințele informaționale. Nu de puține ori, produsele și serviciile de informare și documentare, instrumentele de lucru oferite de biblioteci diferă într-o măsură mai mică sau mai mare de așteptările utilizatorilor⁴.

Neconcordanțele dintre cerințele acestora și oferta bibliotecilor se datorează în unele cazuri păstrării strategiilor de cercetare tradiționale ceea ce înseamnă că asemenea biblioteci încă își găsesc funcțiile și serviciile într-o manieră tradițională⁵.

În alte cazuri diferența dintre practicile informaționale și de cercetare ale utilizatorilor și practicile similare ale bibliotecilor fac ca anumite produse și servicii oferite de biblioteci să nu poată fi utilizate eficient⁶. De exemplu, profesorii își învață elevii și studenții cum să utilizeze sursele informative și cum să realizeze anumite lucrări sau referate în timp ce bibliotecile îi învață cum să utilizeze un sistem de informare și documentare⁷.

O colaborare reală și eficientă între unitățile de învățământ și biblioteci are ca finalitate o ofertă variată de produse și servicii informative ce pot constitui un adevărat suport educativ și de cercetare⁸.

- Împrumut pentru cărți, periodice; fotocopii ale articolelor;
- Căutări în bazele de date;
- Împrumut interbibliotecar;
- Sprijin informațional oferit de serviciile de referință;
- Asistență și îndrumare în utilizarea resurselor electronice;
- Acces la cataloagele electronice, la OPAC, la Internet;
- Asigurarea unor servicii de comunicare între

biblioteca și utilizatorii ei (prin poșta electronică);

- Serviciu special pentru referințele electronice;
- Serviciu de editare (lucrări propuse sau lucrări informative de sinteză, bibliografii realizate de bibliotecă);
- Module flexibile de transmitere a cererilor de informare prin telefon, fax, e-mail, www;
- Transmiterea la cerere, în cazul în care este posibil, a resurselor electronice existente în bazele de date ale bibliotecilor;
- Activități de instruire informațională;

Un asemenea model are în vedere ca parteneri ai actului educațional pe utilizatori și bibliotecari. Fiecare se concentrează pe propriile obiective care sunt însă complementare, se întâlnesc în același spațiu referențial: *informarea și cercetarea* și au același obiectiv: *ameliorarea procesului de cunoaștere educativ și de cercetare.*

2. Rolul bibliotecilor de manageri ai resurselor cunoașterii

Bibliotecile sunt în același timp mari colecții de cărți, periodice și alte resurse documentare și informaționale pentru uzul membrilor comunității; principalul laborator de cercetare pentru majoritatea cercetătorilor; spațiu în care se realizează instruirea informațională necesară mai ales în cazul utilizării resurselor electronice.

Bibliotecile participă la realizarea instrumentelor de informare necesare utilizatorilor săi, la remodelarea sistemelor de informare și documentare; se implică în activitățile informative și de cercetare⁹.

Bibliotecile se preocupă de disponibilizarea elementelor informaționale utilizând ca surse publicațiile electronice, de asemenea, facilitează accesul la resursele informaționale prin intermediul noilor tehnologii utilizându-se diferite programe, inclusiv programe multimedia. Bibliotecile se preocupă și de realizarea de produse electronice cu valoare adăugată pentru a oferi o alternativă, superioară calitativ, produselor electronice comerciale¹⁰.

Catologe de bibliotecă trebuie să fie punctul de plecare în asigurarea accesului direct la multe documente electronice. Aceasta poate să însemne și că bibliotecile furnizează referințe pentru sursele de informare electronice precizând de exemplu unele site-uri, calitatea și adresabilitatea lor.

Un management al resurselor documentare și informaționale poate fi considerat eficient dacă sistemul¹¹:

- Permite verificarea referințelor;
- Permite căutarea după diverse criterii (inclusiv după citate și referințe bibliografice) în bazele de date;
- Recomandă metodologii de realizare a bibliografiilor și/sau a webografiilor;
- Furnizează criterii de evaluare a surselor de informare;
- Inițiază și susține servicii de informare și documentare în centrele de cercetare;
- Recomandă alte biblioteci cu fonduri documentare complementare și facilitează accesul la acestea;
- Identifică liste de difuzare, forumuri de discuții, conferințe;
- Facilitează participarea la videoconferințe;
- Furnizează suport tehnic și asistență în regăsirea surselor de informare relevante;

- Devine partener activ în activitățile de cercetare.

Bibliotecile sunt parte integrantă a sistemului informațional, mintal, educațional; stimulează activitățile de cercetare; nu mai sunt simple depozite documentare și un spațiu liniștit de studiu ci sunt, din ce în ce mai mult, spații informaționale care permit investigarea, evaluarea, utilizarea resurselor informaționale, indiferent de amplasarea lor: la nivel local, național sau internațional; într-un spațiu real sau virtual.

Lector univ. dr. *Elena Târzișman*

Facultatea de Litere, Universitatea București

NOTE

¹ IFLA, ALA etc

² Stoffle, Carla. *The Emergence of education and Knowledge management as major functions of the Digital Librarz*. <http://www.ukoln.ac.uk/services/papers/follett/stoffle/paper.html>

³ Vezi exemplele prezentate în subcapitolul „Cultura informațională – domeniu de cercetare, proiecte și experiențe universitare”.

⁴ Dreifuss, R.A librarz instruction and graduate students *Apud MACAULEZ, Peter; Mcknight, Sue. A New Model Of Librarz Support For Off-Campus Posgraduate Research Students*. <http://www.deakin.edu.au/librarz/staff/newmodelliboc.html>

⁵ Barrz, Christine A.; Squires, David. *Whz the move from traditional information-seeking to the electronic librarz is not straightforward for academic users: some surprising findings* *Apud: PRICE, Gwz neth. User Education In Higher Education: Helping Academics Join The Learning Environment*.

⁶ Macaulez, Peter; Addie, Jenny. *Collaborating to a higher Degree Reference and Information Service Section Conference and Exhibition 1999*.

[Http://www.csu.edu.au/special/raiss99/papers/pmacaulay.html](http://www.csu.edu.au/special/raiss99/papers/pmacaulay.html)

⁷ Barry, Christine. *Information skills for an electronic world: trenaing doctoral research students*. *Journal of Information Science*. 23 (3), 1997, p. 225-238.

⁸ Adaptare după Peter Macaulez, Sue McKnight *op. cit.*

⁹ Stephens, K; Unwin, L. *the heart of the matter: libraries, distance education and independent thinking* *The Journal of Librarz Services for Distance Education*. 1, 1, 1997.

<http://www.westga.edu/library/jlsde/jlsde1.html>

¹⁰ Stoffle, Carla. *op. cit*

¹¹ Adaptare după Peter Macaulez, Sue McKnight *op. cit.*

LEGEA BIBLIOTECILOR între promisiuni și revizuri

Anul nu demult încheiat are pentru biblioteci o încărcătură aparte. În 2002 instituțiile cărții au dobândit pentru prima oară o reglementare juridică de care aveau atâta nevoie. Legea bibliotecilor, dar și Regulamentul de organizare, năzuiește să pună ordine într-un domeniu cu mari responsabilități în societatea informațională spre care ne îndreptăm, prin speranța noastră de integrare în structurile euro-atlantice. Legea din 30 mai 2002 a devenit operațională. Efectele sunt deja vizibile pentru toți cei din biblioteci, oarecum și pentru instituțiile deținătoare. În baza legii s-a trecut la alcătuirea unui Regulament de organizare și funcționare, aprobat deja de forurile naționale abilitate în acest sens. În temeiul acestuia, în plan teritorial, bibliotecile județene supun aprobării consiliilor județene regulamente cu aplicabilitate locală, deduse din Regulamentul național. A fost înființată Comisia Națională a Bibliotecilor, cu numeroase prerogative de mare importanță pentru funcționarea sistemului.

În același timp, reglementarea prin lege a funcționării bibliotecilor a produs serioase „turbulențe” în procesul de organizare. Ele vizează numărul de personal din bibliotecile mari, unele nevoite să-și ajusteze posturile în funcție de noile prevederi.

Interesant este faptul că acolo unde apare personal excedentar, autoritățile tutelare s-au grăbit să facă restrângeri. În zeci de biblioteci municipale sau orașenești au fost disponibilizați numeroși bibliotecari prin interpretarea excesivă a singurei anexe din lege. Nu același lucru se întâmplă cu bibliotecile care au dreptul să angajeze personal, forurile tutelare rămânând insensibile la solicitările acestora. De asemenea, prevederea expresă de la art. 62 (e) privind suprafața minimă în bibliotecă/locuitor de 0,05 m.p., nu este în nici un fel luată în considerare ca și prevederea de la art. 62 (f) privind înființarea de filiale în localitățile mari. În acest fel biblioteci orașenești, municipale sau comunale cu mari deficite de spațiu sunt nevoite să aștepte alte vremuri mai bune. Unele consilii locale nu au descris încă în bugetele pe 2003 obligațiile ce le revin din Legea bibliotecilor, motivând apariția târzie a legii (?), dar mai ales lipsa fondurilor pentru a duce la îndeplinire prevederile acesteia.

„Insensibilitatea” deținătorilor de biblioteci la prevederile legii apare și mai evidentă în felul de aplicare adoptat de Ministerul Educației și Cercetării. În conformitate cu art. 70 (3) „Ministerul Educației și Cercetării prevede în bugetul propriu fonduri destinate exclusiv pentru achiziția de documente specifice bibliotecilor din subordine”. Bugetul pe acest an a fost alocat dar, din informațiile noastre, s-a trecut pe lângă prevederea legală, astfel încât nici de data aceasta în bibliotecile școlare nu vor ajunge cărți și periodice. Să reamintim că acest minister a mai lansat în anii anteriori „programe” pentru biblioteci, fără a le duce la îndeplinire vreodată. Acum însă în sprijinul bibliotecilor vine legea, dar

se vede că și aplicarea acesteia rămâne la bunăvoința câtorva funcționari. Dacă la nivel de minister nu se aplică legea, de ce ar face-o școlile, obligate prin art. 38, să includă în bugetele lor finanțarea bibliotecilor. Capitolul 29 din buget a rămas cam peste tot la linia 0, adică fără nici un ban. Pe de altă parte, Ministerul Culturii și Cultelor reușește de ani buni să aloce din bugetul propriu, mult mai mic decât cel al Ministerului Educației și Cercetării, resurse pentru achiziția de documente specifice bibliotecilor publice. Și anul acesta va avea contribuție proprie în folosul bibliotecilor publice. Aceste resurse, totuși prea mici și în scădere, nu s-au îndreptat în ultimii doi ani doar spre bibliotecile publice, ci, printr-o interpretare eronată a necesităților, și spre bibliotecile din învățământ. Bibliotecile publice speră, că sub incidența Legii bibliotecilor, resursele Ministerului Culturii și Cultelor vor merge integral spre bibliotecile publice, în timp ce Ministerul Educației și Cercetării e dator să-și aducă propria contribuție la sprijinirea bibliotecilor din învățământ.

Având, cel puțin în statistici, cea mai mare rețea de biblioteci, pentru care și cea mai mare reprezentare în Comisia Națională a Bibliotecilor (deși în realitate doar o mica parte a bibliotecilor școlare mai funcționează), M.E.C. ar fi trebuit să contribuie pe măsură la susținerea bibliotecilor din învățământ.

O prevedere foarte importantă a Legii bibliotecilor este cea referitoare la înființarea unui Oficiu Național de Servicii pentru Biblioteci (O.N.S.B.). Articolul 43 (3) din lege arată că „în termen de 60 de zile de la data intrării în vigoare a prezentei legi” o Hotărâre a Guvernului trebuie să stabilească modalitatea de organizare și funcționare a O.N.S.B. Nu numai că acest lucru nu s-a întâmplat, dar întreaga prevedere de înființare a oficiului este supusă... revizuirii, cel puțin așa arată programele de modificare a legii, aflate într-un stadiu avansat de elaborare. Despre necesitatea funcționării unui oficiu nu mai este nevoie de argumente. Dar faptul că acesta se desfășurează înainte de a ... ființa spune mult despre felul „încropit”, la repezeală al unor prevederi din lege.

Anul încheiat trimite celui în derulare și alte probleme: situația noului edificiu al Bibliotecii Naționale a României.

Prin preluarea de către Guvern a noii construcții, Biblioteca Națională se vede constrânsă să facă față aceluiași dificultăți de funcționare. Manifestațiile de stradă ale bibliotecarilor, intervenția opiniei publice, a intelectualității și a altor forțe politice au determinat Guvernul să „paseze” problema Parlamentului, care nu s-a pronunțat nici până acum. Amânarea prelungită a făcut ca problemele de spațiu și funcționare ale Bibliotecii Naționale să se adâncească. Mai mult, speranțele în ameliorarea lor se îndepărtează tot mai mult. Anul trecut, prin retragerea fondurilor bugetare s-a pierdut un tempo în finalizarea clădirii, anul acesta nici nu s-au prevăzut asemenea resurse, încât se adaugă celor 16 ani scurși de la începerea lucrării, încă alți doi ani „seci”. Garanție a atingerii „obiectivului” în 20 de ani, cum anticipam într-un articol publicat acum vreo zece ani.

Anul care vine pare a aduce cu el nu numai cele câteva certitudini venite din anii anteriori, dar și așteptări mari, restanțe semnificative, promisiuni vechi, ce par a fi mai viguroase decât certitudinile.

Emil Vasilescu

Redactor șef, revista „Biblioteca”

PLANIFICAREA ÎN BIBLIOTECI

Planificarea reprezintă, cel puțin teoretic, un element esențial în managementul oricărei organizații, în general, al bibliotecii în special, miza fiind proiectarea viitorului, schimbarea, eliminarea unor incertitudini, pentru asigurarea dezvoltării și eficientizării activității.

Cu toate acestea, adeseori procesul de planificare continuă să fie neglijat în biblioteci, cauzele fiind multiple. Dintre ele enumerăm: un proces complex, ce presupune cunoștințe în domeniu, dar și timp; influențele mediului extern ce sunt numeroase și imprevizibile de foarte multe ori – incertitudine economică, schimbări rapide în ceea ce privește sistemele informaționale, factorii demografici, nivelul resurselor financiare. Acestea au drept consecințe luarea doar a unor decizii pe termen scurt. Alte cauze decurg din schimbările (de multe ori pe criterii politice) managementului de vârf, fără a prevala competența profesională și abilitățile manageriale. Mulți manageri evită să facă o planificare adecvată iar alții nu au competențele necesare; unii confundă procesul de planificare cu activitățile curente de conducere.

De multe ori conducători de biblioteci iau ca bază de dezvoltare viitoare a instituției succesele din trecut sau se iau decizii bazate pe „inspirație”.

În societatea contemporană, în domeniul dezvoltării bibliotecii și a managementului ei, „experiența, intuiția și prezența de spirit nu mai sunt suficiente: rezultatele sunt acum influențate de mai multe variabile. Odată ce bibliotecarii s-au maturizat din punct de vedere organizatoric, ei și-au asumat responsabilitatea, sau, în unele cazuri, au fost mandatați de instituții tutelare să elaboreze planuri strategice în încercarea de a anticipa programele viitorului și pentru a preîntâmpina o situație de permanentă criză. Aceste planuri devin apoi baza de evaluare a implicațiilor de ordin financiar ale programelor – inclusiv utilizarea personalului, achiziția de materiale, dezvoltarea tehnologică și întreținerea funcțională a instituției.” (Stueart, Robert D.; Moran, Barbara B., *Management pentru biblioteci și centre de informare*, Ediția a IV-a, București, Biblioteca Națională a României, 1998, p.21).

În acest context biblioteca românească „acuză” aceste disfuncțiuni și din cauză că ea acționează într-un mediu socio-cultural în tranziție.

Dacă în ceea ce privește planificarea pe termen scurt (operațională), rezultatele sunt acceptabile, în ceea ce privește planificarea strategică, pe termen lung,

(cinci sau zece ani) ea rămâne un deziderat. De aceea considerăm că stabilirea unor repere teoretice, dar cu posibile implicații practice, este absolut necesară în această perioadă.

Planificarea strategică. Presupune o etapă inițială în care să fie analizați:

- Mediul extern cu factorii săi: sociali; economici; tehnologici; culturali; demografici; politici.
- Mediul intern („diagnoza” instituției): personal de specialitate; servicii; sisteme; resurse; strategii curente.
- Depistarea și evaluarea nevoilor utilizatorilor de informare și servicii culturale.

Pe baza acestor factori, a cunoașterii și analizei lor, se trece apoi la stabilirea misiunii, scopului, obiectivelor și strategiilor.

În această fază inițială, determinante sunt cele două componente, *informarea și analiza*, care stau, de fapt, la baza oricărui proces de management dintr-o bibliotecă (Petrescu Victor, *Considerații asupra managementului de bibliotecă* în: Banciu Doina, Buluță Gheorghe, Petrescu Victor, *Biblioteca și societatea*, București, Editura Ager, 2001, p. 105). Informarea și analiza trebuie să vizeze atât mediul extern, cât și mediul intern al instituției, rezultatul materializându-se într-o diagnoză care să dezvăluie „starea de fapt”. Pentru cunoașterea și evaluarea nevoilor utilizatorilor este necesar să se folosească atât datele statistice la nivelul bibliotecii, cât și marketingul, văzut ca „ansamblu de activități specifice, presupunând folosirea unor metode și tehnici specializate care au ca obiect de cercetare piața în cazul nostru, al utilizatorilor bibliotecii, în ceea ce privește cererile lor de informații și servicii specifice și satisfacerea acestora în condiții cât mai bune.” (Megginson, L.C., *Successful Small Business Management*, Fifth Edition, BPI/RWIN, 1998, p. 89). În opinia noastră, pentru procesul decizional din cadrul bibliotecii, este necesară elaborarea unui sistem propriu de marketing, care să răspundă la întrebările:

- unde ne aflăm la un moment dat față de cerințele și nevoile colectivității, față de rețeaua bibliotecilor publice sau de întregul sistem
- unde vrem să ajungem (precizându-ne obiectivele pe termen scurt și mediu, precum și strategiile pe care le vom utiliza);

• ce modalități și căi trebuie să alegem pentru rezolvarea lor;

• de ce resurse avem nevoie, cine ne poate ajuta pentru mărirea acestora.

Pe baza acestor evaluări, a realizării „diagnozei” mediului extern și a celui intern se poate trece la elaborarea unor planuri operaționale care cuprind:

- Formularea viziunii de dezvoltare.
- Enunțarea clară a misiunii organizației.
- Identificarea și formularea scopurilor și a obiectivelor organizației.
- Identificarea strategiilor și realizarea planurilor de acțiune. Se impune nominalizarea resurselor financiare, stabilirea direcțiilor și a procedurilor de urmat pentru realizarea obiectivelor.

- Implementarea planului strategic.
- Supravegherea, coordonarea, evaluarea și adoptarea planului în condițiile în care unele obiective sunt realizate prioritățile fiind însă altele.

O schemă eficientă, care argumentează faptul că planificarea strategică este un proces continuu, o regăsim în lucrarea lui Stueart, Robert D.; Moran, Barbara B. (op. cit., p.27).

Desigur, pentru realizarea unui asemenea proces este necesară participarea tuturor segmentelor organizației (a bibliotecii), planificarea generală a instituției înglobându-le perspectivele de dezvoltare.

Un asemenea plan strategic trebuie să cuprindă în esență următoarele componente:

Misiunea bibliotecii – materializată într-un corpus de valori ce definesc scopul existenței instituției. Aceasta poate fi raportată atât la standardele unanim acceptate, cât și la misiuni specifice.

Scopurile bibliotecii – sunt cele care asigură dezvoltarea instituției, fiind cuantificate în obiective

și activități specifice.

Obiectivele bibliotecii – trebuie să facă referire la

- utilizatori/non-utilizatori. Cine sunt aceștia?

Definirea lor;

- serviciile. Ce servicii sunt necesare, ce servicii ar trebui înființate sau desființate;

- resursele umane. Ce calificări și profesii sunt necesare pentru buna desfășurare a activității în serviciile stabilite;

- resursele financiare. Quantumul, cine finanțează și ce posibilități sunt de finanțare;

- responsabilitățile în cazul colectivității. Obligațiile bibliotecii ca instituție specială.

Expunerea de motive. Componentă foarte importantă pentru că poate facilita finanțarea activității.

Implicațiile bugetare. Angajează financiar atât biblioteca cât și coordonatorul de credite. În condițiile de astăzi din România problema este foarte sensibilă, incertitudinile mediului fiind diverse.

În zilele noastre, mai mult decât oricând, termenul de *planificare* și-a schimbat conținutul evoluând de la un act rigid, lipsit de posibilitățile unei flexibilități în funcție de cerințele prezente sau de perspectivă, la unul modern, adecvat obiectivelor și strategiei naționale sau instituționale în domeniul bibliotecilor.

Continuă să fie o verigă importantă a actului managerial, instituția bibliotecară fiind percepută ca un summum de programe, finanțate de comunitatea în care ne desfășurăm activitatea, în funcție de performanțele obținute.

Dr. *Victor Petrescu*

Dr. *Octavian Mihail Sachelarie*
Biblioteca Județeană Argeș

PATRIMONIUM

CENTENAR

Șerban Cioculescu istoric

Reputat critic literar, cu o activitate extinsă pe aria a mai bine de șase decenii, în acel strălucit contingent al criticilor celei de-a treia generație postmaioresciană, Șerban Cioculescu avea ample cunoștințe nu numai în strictul domeniu al specialității sale, ci și în discipline convergente, printre care cea mai îndrăgită, cea mai frecventată, a fost istoria.

În anii în care a fost exclus din viața literară, de pildă, își petrecea timpul la Arhivele Statului, în marile biblioteci ale Bucureștilor, și mai ales la aceea a Academiei Române, unde studia acte și documente din trecut – era și colecționar – transcriindu-le spre propria-i delectare. În mapele lăsate, am identificat sute de asemenea fișe unde erau copiate textele unor vechi hrisoave, arbori genealogici ai unor familii boierești, date privind personalități ale epocii, cu toatele în afara profesiei sale, dar oferindu-i elemente și de ansamblu și de amănunt în ultimă instanță tot aceeaia. De pildă, mai mulți arbori genealogici se refereau la mari familii boierești ce dăduseră și scriitori sau oameni de cultură!

Chemat, mai apoi, adesea, să participe la comemorări ale unor personalități de seamă ale trecutului nostru istoric, cu activitate culturală, Șerban Cioculescu a fost exegetul lor ideal, din foisorul unor vaste cunoștințe, orânduite de o memorie fenomenală. Vorbind, în Germania Federală, despre Dimitrie Cantemir, își surprinsese auditoriul, într-o conferință liberă, printr-o erudiție din acea specie care nu se poate simula. Tot astfel, studiind cronică lui Neculce, ajunsese la concluzii asupra acestuia ce scăpaseră istoricilor și pe care ei, ulterior, și le-au însușit.

De aceea n-am fost deloc mirat când, căzându-mi în mână un extras din cel de-al cincilea tom al Secției de științe filologice, literatură și arte (anii 1983-1984) am dat peste studiul intitulat *Conștiința unității de neam la umanității și cărturarii veacului de mijloc scris de părintele meu* la cele istorisite de ultimul cronicar bizantin, Laonicos Chalcocondilas, contemporan luării Constantinopolului, la fratele acestuia, Demetrios, profesor la Padova și primul editor al lui Homer, la Enea Silvio Piccolomini – mai târziu papa Pius al II-lea – sunt, aici, cercetate izvoare cu privire la noi, acestea din urmă, de exemplu, cercetând limba valacnică o socotea a fi cea italiană „dar imperfectă și foarte coruptă”. Un alt italian, Antonio Bonfini, istoriograf al lui Matei Corvin, ne recunoștea strămoșii latini „după cum o mărturisește limba lor, care n-a putut fi extirpată, deși sunt așezați în mijlocul atâtor neamuri de barbari, locuiesc partea de jos a Istrului pe care odinioară o locuiau daci și geți”.

Umanismul nostru, al românilor, îl considera Șerban

Cioculescu a începe cu Grigore Ureche, cel care, în stilul său de o clasică concizie a formulat memorabilele cuvinte „de la Râm ne tragem”. Scria profesorul: „originea romană a românilor de pretutindeni ia o extensie superioară în opera lui Miron Costin”, amănunțit analizată în studiu. Încă mai cultivat decât Miron Costin va fi fost stolnicul Constantin Cantacuzino, din Țara Românească, unchiul și sfătuitorul în materie de politică externă al lui Constantin Brâncoveanu: „Spirit filosofic, vede istoria popoarelor caracterizată prin cele trei „stepene” (trepte)... adevăte urcarea, starea și pogorârea.” Iar poporul nostru ca pe „un zid bun și tare, înaintea turcilor le-am fost”.

Însă vechea noastră istoriografie și-a atins apogeul „cu opera vastă și variată a proteicului Dimitrie Cantemir”, cel care „n-a publicat în vremea lui, în Moldova, decât *Gâlceava dintre trup și suflet*, lucrare etică, în română și greacă, poate cu ajutorul dascălului său crețan Ieremia Cacavelas”. Erudit, Dimitrie Cantemir „manevrează cea mai bogată bibliografie dintre toți cronicarii noștri, spre a dovedi unitatea poporului nostru în spațiul Daciei romane”. În concluzie: „Mare polihistor în stil baroc, de fapt poet și pamfletar, creator și om de știință și în domeniul muzicii, Dimitrie Cantemir personifică cel mai bine dintre toți geniul național și capacitatea științifică a poporului nostru”. Școala ardeleană îi va cunoaște și îi va prelua mesajul, deschizând o epocă nouă.

Poate nu strică a aminti că toate aceste afirmații ale latinității noastre le-a făcut Șerban Cioculescu într-un moment când se puneau tot mai sever accentul pe elementele de substrat, pe anterioritatea crezută a acestora asupra celor vestic europene, pe figura lui Burebista, rege întemeietor, în gestul celui ce se voia, după două milenii, continuator!

Lectura, biblioteca, i-au furnizat tatălui meu ceasurile acelei indicibile bucurii pe care numai intelectul le realizează, când vremurile îi îngăduie fie și numai a se despărți de cărțile lui preferate. Ca director general al Bibliotecii Academiei, Șerban Cioculescu primise recunoașterea unei nedezmănițe, fierbinți fidelități față de cultură, ca factor de stăpânire a destinului. Poate cei mai fericiți ani ai vieții sale, câtă vreme nu s-a pornit și politica de demolare a Bibliotecii Academiei, spoliată progresiv de cele mai prețioase fonduri ale ei, trecută într-un rang secund, scoborâtă în intrigi subalterne.

Barbu Cioculescu

Șerban Cioculescu Episoade dâmbovițene

Într-o vreme în care numeroși critici „creatori”, găzduiți, ce-i drept, nu în pagini de reviste literare, fac pe texte citite mai totdeauna în diagonală o așa-zisă critică „de fantezie” superficială și dăunătoare fiindcă scopul ei este să propună ierarhizări doar în intenția rareori mărturisită de a elibera prin demolare socluri pentru idoli de carton, ȘERBAN CIOCULESCU, cel care în perioada interbelică edifica alături de P. Constantinescu, G. Călinescu, Vl. Streinu, Perpessicius sau O. Șuluțiu critica profesionistă, ne apare într-o înălțime olimpiană, greu de atins de „lupii tineri” fie și numai pentru că s-au delimitat de felul în care autorul *Vieții lui Caragiale* concepea direcțiile unei critici cu atributele explicativă, valorizantă, orientativă.

Viața lui Caragiale (1940), *Aspecte lirice contemporane* (1942), *Istoria literaturii moderne* (1944, în colaborare cu T. Vianu și Vl. Streinu), *Introducere în poezia lui T. Arghezi* (1946), *Caragialiana* (1977), *Prozatori români. De la Mihail Kogălniceanu la Mihail Sadoveanu* (1977), *Eminesciana* (1985), *Dialoguri literare* (1987), iată numai câteva cărți în care Șerban Cioculescu își dovedește proverbiala precizie în formulări bazate pe disecarea minuțioasă a textului descifrat cu truda arheologului pentru care primează interpretarea logică bazată, ca și la P. Constantinescu, pe descrierea fenomenului literar. Frecvent asociat cu Thibaudet, Șerban Cioculescu și-a creat însă un stil propriu ce pornește de la primatul textului, comandamentul imperativ fiind obiectivitatea.

Pentru târgovișteni, dar mai ales pentru găeșteni, biografia lui Șerban Cioculescu are semnificații și reprezentări aparte, fiindcă între 1 sept. 1924 și 30 sept. 1946 este profesor la liceul „Dr. C. Angelescu” din Găești. Aici, predă copiilor veniți din satele din jurul micului oraș agrar limba română și franceza; e diriginte la clasa a IV-a în care s-a aflat ca elev și tatăl autorului acestor rânduri. Mai târziu, ține lecții de „morală” și filosofie, iar între 1928 și 1931 este chiar director al liceului numit C. Angelescu după numele ministrului care aprobase înființarea.

Așa de bine se integrase tânărul profesor în lumea găeștenilor, încât în 1932 îl aflăm înscris pe lista PNȚ Dâmbovița pentru Camera Deputaților și numai obscure manevre de culise îl lipsesc de mandatul de deputat pe care amicul său de-o viață, al patrulea pe listă, Nicolae Iordache, alias Vl. Streinu, îl obține.

Motivul care l-a făcut să aleagă Găeștiul în locul unui oraș mare ca Brașov sau Cernăuți a fost unul pragmatic: poziția orașelului plasat pe calea ferată București-Pitești permitea naveta, mai ales că I. Nanu, directorul liceului îi promisese abonament gratuit. Curând însă, tânărul profesor de 22 de ani își ia o cameră cu chirie și de luni până vineri seara devine găeștean. Deși liceul era nou (apărut după Războiul de Reîntregire, până la 21 septembrie 1921 funcționase ca gimnaziu în clădiri impropii închiriate de la

moșierul C. Rădulescu; în 1925 ministrul instrucțiunii dr. C. Angelescu îl ridică la rangul de liceu; după Dictatul de la Viena liceul se va numi „Octavian Goga”) avea profesori buni, așa cum consemnează Aurel Iordache, și el fost profesor (*Găești. File de monografie*, p. 89): Ștefan Popescu, dr. Nicolae Ionescu, Ion Nanu, Șerban și Maria Cioculescu, Bernard Schnapp, Vasile Maciu, Ion Constantinescu,

Gheorghe C. Ion, Grigore Ciobanu, George Potra, Bucur Mitrea, și Mihai Ilovici, ultimul fost elev al lui Șerban Cioculescu și Vladimir Streinu. Fiindcă populația școlară era eteroclită, iar profesorii erau bănuși de indulgență, neprietenii îi dau numeie de „Sorbona de la Găești”.

Curând, la Găești, lui Șerban Cioculescu i se alătură ca profesor bunul său prieten Nicolae Iordache, viitorul Vladimir Streinu, de loc din satul Teiu – Argeș, numit cu apetitu-i cunoscut pentru calambur „Făt-Frumos din Teiu”.

Cei doi pun umărul la ambițioasa viață culturală a orașului. Șerban Cioculescu publică în revista *Cristalul* „prima apreciere completă” asupra volumului lui Arghezi, *Flori de mucigai*, conferențiază la șezătorile literare ale grupării intelectuale „Cerc” (revista *Cerc* e înființată în 1936 de foști elevi ai liceului), în adunări ale Asociației Culturale „Spirit nou” (1928), editează *Kalende*.

Va evoca peste ani cu nostalgie imaginea liceului: „Localul, nu departe de gară, către cartierul sărăcimii, cu numele atât de expresiv, Vaideiasa, era făcut din mai multe clădiri, pe o porțiune vastă de pământ. Una din aceste construcții era destinată administrației și cancelariei. Ca să intrăm în clase, trebuia să străbatem curtea, iar în anotimpul ploios și iarna să ne înarmăm cu umbrele, galoși și șoșoni, ceea ce făceam cu toții bucuros înfruntând uneori vijelia stihiiilor dezlănțuite. (*Amintiri*, Editura Eminescu, București, 1981)

Când amintește despre elevii săi, „băiețași de la țară”, veniți la liceul din Găești din patru județe: Dâmbovița, Vlașca, Argeș și Muscel, temutul critic, ce a stricat prietenii de dragul ironiei turnată-n calambur, devine chiar sentimental. Iată o întâmplare redată în *Amintiri* și confirmată de scriitorul Barbu Cioculescu, fiul criticului, colaborator permanent la revistei găeșteano-târgoviștene, *Litere*, ce apare de peste trei ani la Târgoviște, editată de doi găeșteni, profesorii Tudor Cristea și Mihai Stan, ultimul fost discipol al Profesorului. Când un tânăr coleg de cancelarie îi cere directorului Șerban Cioculescu să sancționeze cu eliminarea un elev de clasa întâi care adăugase tezei un post-scriptum „jignitor”: „Atât știu, / Atât scriu, / Mai departe, / Scrie-n carte. / Du-te, teză, sănătoasă, / Și mi-adu notă frumoasă!”, el ține partea elevului refuzând pedepsirea acestuia „pentru o copilărie”.

În iunie 1929, Șerban Cioculescu este numit de Ministerul Instrucției Publice în comisia de bacalaureat la

Liceul „Ienăchiță Văcărescu” din Târgoviște. Când, după două ore plicticoase făcute cu trenul, cu schimbare la Titu, urcă scările liceului, tânărul „pirpiriu și imberb, spelb și spălăcit” e întors de ușier cu cuvintele: „Aicea intră numai domnii profesori.” Văzând ordinul de numire, „cerberul... îi deschide ușa cu o plecăciune obedientă”.

Prin 1964, l-am avut profesor la proaspătul înființat Institut Pedagogic din Pitești – aici revenise Șerban Cioculescu în învățământ, din 1963, după o lungă și silită întrerupere. Era fascinant: spirit enciclopedic, imprevizibil, polemist redutabil, maestru al calamburului, trecea firesc de la doctul excurs prin literatura veche la analiza „profesionistă” a ultimului meci de handbal ce adusese României titlul mondial. Ceea ce îi atrăsese din partea tinerilor săi discipoli o simpatie inimaginabilă ce se decanta în ambiția de a-l imita. Și băieții învățau după puterile lor. Iată o întâmplare ce-l reprezintă. Într-o zi, Șerban Cioculescu intră grăbit, la ora 8 fix (i se dusese vestea punctualității și nimeni nu îndrăznea să-l pândască pe coridor) în sala unde cam 80 de tineri și tinere drăguțe așteptau cursul de literatură. Încrunțat, se așază la catedră și cere imperativ ca fiecare din sală să-și scrie numele pe o bucatăică de hârtie. Băieții devin bănuitori când, dintr-o pălărioară oferită de o drăgălașă colegă, Profesorul extrage un bilet. Citește un nume. Îl cheamă la catedră pe împricinat și, spre uimirea liniștitoare a întregii asistențe, îi oferă ultima sa carte cu corespondența

lui Caragiale, scuzându-se că, sărac fiind, nu poate să ofere fiecăruia câte un exemplar. Apoi înobilează cu un autograf darul pe care fericitul ales de sorți îl duce ca pe un trofeu în bancă.

Mult mai târziu, citind în *Amintiri* epopeea luptei cu uriașul dulău pe care-l împușcă cu un revolver de care nu se despărțea, lângă casele avocatului Pătroaia, l-am evocat pe Profesor cu aceeași dragoste ca și acum.

De altfel, Șerban Cioculescu nu s-a sfii să-și declare public simpatia pentru Găeștii de odinioară: „Păstrez Găeștilor o amintire optimă. Farmecul parcului Ollănescu și acela al împrejurimilor cu văi și dealuri ce au fost minunat descrise de Tudor Arghezi într-o lectură publică la Cazinoul din Găești, obținută de mine la stăruințele lui „popa Ștefan”, președintele Ligii Culturale din localitate. Străbăteam acele locuri în trăsură cu arcuri (Găeștii aveau mai multe excelente echipaje ca ale fraților Drăghici), uneori până la Târgoviște, în două ceasuri.”

Iar găeștenii i-au întors această „simpatie” dând numele Șerban Cioculescu străzii ce leagă gara de centrul orașului, pe care Profesorul o va fi străbătut adesea privind împrejurimile de pe bancheta unei vetuste trăsuri, strădă ce duce până lângă Școala Nr. 6, numită și ea „Șerban Cioculescu”.

Mihai Stan

Director, Editura „Bibliotheca” Târgoviște

DAN SIMONESCU

CRONOLOGIA VIETII

1902 – Se naște la Câmpulung-Muscel, în ziua de 11 decembrie, Dan Simonescu, fiu al lui Iancu și al Ecaterinei, fiind unul din cei 17 copii ai familiei. Doar 11 dintre aceștia vor ajunge la vârsta maturității.

1909-1912 – Frecventează școala primară din orașul natal.

1913-1920 – Cursuri gimnaziale și clasele superioare la Liceul „Dinicu Golescu” din Câmpulung.

1920-1921 – Termină ultimele clase la Liceul „I.C. Brătianu” din Pitești, unde susține și bacalaureatul.

1921-1925 – Studiază la Facultatea de Litere și Filosofie a Universității din București cu profesorii: Ioan Bianu, N. Cartoian, D. Caracostea, Ovid Densusianu, Mihail Dragomirescu, D. Evolceanu, Iuliu Valaori ș.a. Susține licența sub conducerea lui Ioan Bianu, la disciplina istoria literaturii române, cu teza „Viața literară și culturală a Mănăstirii Câmpulung-Muscel”.

1924-1925 – Lucrează ca paleograf la Arhivele Statului București.

1926-1927 – Profesor la Liceul de fete din Câmpulung-Muscel.

1927 – Se transferă în București, la Liceul „Mihai Eminescu”. Totodată, ocupă postul de asistent-bibliotecar la Facultatea de Litere și Filosofie, Seminarul de istoria literaturii române.

1931-1943 – Perioadă rodnică pe tărâm științific, ca bibliotecar la Secția de manuscrise și cărți românești vechi a

CENTENAR

Bibliotecii Academiei Române. Colaborează cu Ioan Bianu la vol. 3 al „*Bibliografiei Românești Vechi*” (fasc. 3-8), care a apărut în 1936, continuând apoi singur cu vol. 4, tipărit în 1944. Până la izbucnirea războiului colaborează la: *Tinerimea română*, *Raze de lumină*, *Revista istorică română*, *Curentul*, *Convorbiri literare*, *Viața Românească*, *Preocupări literare*, *Arhiva românească*, *Hrisovul*.

1934 – În vederea pregătirii doctoratului, întreprinde călătorii de studii la Constantinopol și Atena.

1935-1938 – Pe lângă activitatea de la Biblioteca Academiei Române, predă la Seminarul Pedagogic Universitar „Titu Maiorescu” din București.

1937 – Călătorie de studii în Franța pentru definitivarea lucrării de doctorat.

1938 – Își ia doctoratul în litere și filosofie cu teza „*Literatura română de ceremonial. Condica lui Gheorgachi, 1762*”, pe care-l trece cu mențiunea „Summa cum laude”.

1939 – Călătorește în Italia și Franța pentru aprofundarea studiilor.

1941 – Ocupă prin concurs postul de profesor suplinitor la Facultatea de Litere și Filosofie a Universității din Iași, Catedra de Istoria literaturii române vechi.

1942 – Devine profesor titular al Universității ieșene, la aceeași catedră.

1947 – Este numit director general al Direcției de Studii din

- Ministerul Învățământului și director al Seminarului Pedagogic Universitar „Titu Maiorescu” din București. Ține în continuare cursurile la Universitatea din Iași.
- 1952 – Este îndepărtat de la catedră.
- 1953-1958 – Profesor la Secția de Biblioteconomie a Școlii Tehnice de Activiști Culturali.
- 1953-1968 – Cercetător științific principal la Institutul de Istorie „N. Iorga” al Academiei Române.
- 1955 – Participă la Prima sesiune științifică de bibliologie și documentare a Bibliotecii Academiei Române unde susține comunicarea „Mihail Kogălniceanu ca tipograf și editor la Iași”.
- 1962 – Obține confirmarea titlului științific de doctor docent în științe filologice.
- 1963 – Membru al Asociației Slaviștilor.
- 1963-1969 – Profesor la Institutul Pedagogic de 3 ani (secția biblioteconomie) de pe lângă Universitatea din București.
- 1964 – Președinte al Comisiei incunabilelor, cărților rare și manuscriselor vechi a Asociației Bibliotecarilor.
- 1965 – Este ales membru al Uniunii Scriitorilor, Secția de critică și istorie literară.
- 1966-1967 – Membru ales a două societăți științifice internaționale: „International Cyrillicunion Catalogue” (Oxford și Leningrad) și „International Research Company East and West” (New York și Viena).
- 1967 – La aniversarea Centenarului Bibliotecii Academiei Române prezintă comunicarea „Ioan Bianu – bibliograf”. Este sărbătorit la Casa Oamenilor de Știință din București cu prilejul împlinirii vârstei de 65 de ani.
- 1968 – În urma stăruințelor profesorului Dim. Păcurariu, în calitate de decan, este reintegrat ca profesor la Facultatea de Limba și Literatura Română a Universității din București. Participă la cel de al 34-lea congres IFLA (FIAB) de la Frankfurt pe Main. Este ales membru în consiliul științific al „Internationale Jugendbibliothek” de la München. Universitatea din București instituie doctoratul în științe bibliologice sub conducerea prof. dr. doc. Dan Simonescu.
- 1969 – Conduce delegația de universitari români la simpozionul „Stolnicul Constantin Cantacuzino și relațiile italo-române în secolele XVII-XVIII” organizat de Universitatea din Padova. Apare vol. 3 (partea I) al publicației *Studia bibliologica*, număr care îi este dedicat în întregime. Călătorie de studii la Berlin și Leipzig.
- 1970 – Participă la conferința greco-română cu tema „Epoca fanariotă 1700-1821”, la „Institute for Balkan Studies” din Salonic. Este ales membru în colegiul de redacție al „Revistei bibliotecilor”, după o îndelungată colaborare, începută în 1951 la „Călăuza bibliotecarului”.
- 1972 – La împlinirea vârstei de 70 de ani este sărbătorit de colegi și de foști studenți și elevi, precum și în presa de specialitate. Este ales președinte de onoare al Societății Române de Bibliofilie, cu sediul la Târgoviște, președinte al celei dintâi Conferințe naționale a cercetătorilor culturii române vechi, membru de onoare al Societății „Neagoe Basarab”, membru fondator al Asociației „România”, membru al Asociației Scriitorilor din București, membru al Societății „Ovidianum” și membru al Societății culturale „Flacăra Muscelului” din Câmpulung.
- Biblioteca Centrală Universitară din București publică lucrarea „Dan Simonescu. Bibliografie”. Călătorie de studii în Bulgaria și Iugoslavia. Se pensionează ca profesor al Universității din București.
- 1974 – Călătorie de studii în Anglia.
- 1977 – Este sărbătorit la Casa Universitarilor din București, de colaboratori și prieteni, cu prilejul împlinirii vârstei de 75 de ani.
- 1980 – Participă la Prima Sesiune „Valori bibliofile din patrimoniul cultural-național – cercetare și valorificare”, desfășurată la Râmnicu-Vâlcea, cu comunicarea „Circulația cărților”. Este invitat să susțină o serie de prelegeri la Universitatea din Budapesta. Organizează și prezintă o expoziție de carte românească la Universitatea din Londra.
- 1982 – La împlinirea vârstei de 80 de ani scriu în presă despre activitatea sa: Helwig Augustiny („Zentralblatt für Bibliothekswesen”), I.C. Chițimia („Buletinul societății de științe filologice”), I.D. Lăudat („Analele Universității din Iași”), G. Mihăilă („România literară”), Al. Zub („Convorbiri literare”).
- 1984 – Premiul Asociației Scriitorilor din București pentru volumul de studii „Contribuții”. Este ales membru în colegiul de redacție al revistei „Studii și cercetări de documentare. Educație-Învățământ”.
- 1984-1993 – Colaborează cu studii, articole și recenzii la următoarele publicații: *Biblioteca, Studii și cercetări de documentare. Educație-Învățământ, Memoriile Academiei Române, Familia, Bibliotecarul, Universul cărții, Magazin bibliologic*.
- 1987 – La aniversarea a 85 de ani de viață scriu în presă despre cărturar și pedagog: Gheorghe Buluță („Luceafărul”), George Corbu („Studii și cercetări de documentare. Educație-Învățământ”), Gabriel Ștrempel („Manuscriptum”).
- 1989 – Susține ultima conferință publică, la Biblioteca Municipală „Mihail Sadoveanu” din București, cu tema „Textologia cu aplicare la editarea operelor lui Eminescu”.
- 1990 – Biblioteca Municipală „Mihail Sadoveanu” din București publică lucrarea „Contribuții la istoria culturii românești. Cartea și biblioteca. Bibliografie Dan Simonescu”.
- 1992 – La împlinirea vârstei de 90 de ani declară într-un interviu din ziarul „Libertatea”: „Aș munci la fel de-ar fi s-o iau de la capăt”. Adunarea Generală a Academiei Române, întrunită în sesiunea din 11 decembrie 1992, hotărăște alegerea sa ca membru de onoare al Academiei Române. Află de această numire de la profesorul Dim. Păcurariu, prin telefon, în casa sa din str. Icoanei, nr. 105A, înconjurat de prieteni, elevi și colaboratori veniți să-l sărbătorească. Cu acest prilej, Mircea Angheliescu scrie despre „Un patriarh al cărții vechi românești” (în „România literară”). La Iași, Al. Zub publică articolul „Enciclopedistul Dan Simonescu împlinește 90 de ani” (în „Monitorul Z”).
- 1993 – Se stinge din viață în locuința sa din București, în ziua de 11 martie.

Dr. Victor Petrescu

Profesorul

Sfârșitul anului 2002 a marcat câteva frumoase aniversări ale unor oameni de cultură care demonstrează vitalitatea și puterea de muncă a generației născute în primul deceniu al secolului XX.

La 11 decembrie 2002 s-au împlinit o sută de ani de la nașterea profesorului **Dan Simonescu (1902-1993)**. Cei care l-au cunoscut își amintesc de tinerețea sa spirituală, de prodigioasa sa memorie, demnă de invidia celor mai tineri, de modul în care își captiva auditorii cu știința expunerii interesante și cu farmecul conversației. Înconjurat de cărți prețioase, într-un interior în care liniștea și rafinamentul întrețineau atmosfera de lucru, profesorul Dan Simonescu nu a trăit deloc izolat. Casa domniei sale, ascunsă în profunzimea unei grădini, respira o calmă patriarhalitate, dar stilul de viață al amfitrionului nu era cătuși de puțin vetust. Dimpotrivă, pentru elevii și prietenii profesorului, o vizită în casa din strada Icoanei avea întotdeauna ceva tonic datorită ambianței speciale, datorită spiritului optimist al profesorului, întotdeauna la curent cu ce se tipărește nou, cu deschidere către spiritul vremii.

Consultat în legătură cu probleme de istorie literară, de istorie a cărții, de bibliologie sau tehnică a editării, profesorul Dan Simonescu nu avea nevoie să recurgă la fișe. Cu o memorie admirabil organizată, domnia sa dădea lămuriri complete și exacte cu acel spirit profesoral de cea mai bună calitate. Conferințele sale rețineau atenția pe toată durata, nu doar prin substanța expunerii, dar și pentru stilul fluent și atrăgător.

Autor a peste 700 de studii, volume, cursuri universitare, prefețe, ediții critice și alte contribuții, profesorul Dan Simonescu a fost unul din cărturarii care au abordat cu rezultate deosebite mai multe domenii de cercetare, complementare, aparținând toate istoriei culturii românești.

Datorăm profesorului Dan Simonescu, membru de onoare al Academiei Române (1992) încheierea monumentalei lucrări „*Bibliografia românească veche (1508-1830)*”, remarcabile contribuții privitoare la „*Spiritul critic în istoriografia veche românească*”, la „*Literatura românească de ceremonial*”, la bibliografie și biblioteconomie, istoria cărții românești sub toate aspectele. („*Activitatea tipografică a Bucureștilor*”, „*Arta legăturii de carte la români*” ș.a.), monografiilor consacrate unor celebre manuscrise medievale („*Codex aureus*”, „*Codex burgundus*”), studii asupra ideilor despre educație în literatura românească veche, despre începuturile oratoriei românești și alte numeroase probleme și aspecte ale culturii noastre. În mai mult de șase decenii de cercetare și activitate publicistică și editorială, profesorul Dan Simonescu a afirmat un admirabil stil de a lucra, a scrie, a preda. A știut să fie elevul eminent al înaintașilor Ioan Bianu și Nicolae Cartoian, și profesorul respectat al urmașilor, oferind o lecție despre cum se poate trăi activ și frumos, cu discreție, ținută intelectuală, cu o mentalitate modernă și cu un spirit neobosit.

Dr. *Gheorghe Buluță*

Director, Biblioteca Universității de Medicină și Farmacie, București

RADU PETRESCU

TÂRGOVIȘTE, „LOCUL REVELAȚIEI”

75 DE ANI DE
LA NAȘTERE

„Târgovișteanul” Radu Petrescu (1927-1982) este indiscutabil unul dintre cei mai fascinanți prozatori români din toate timpurile. Secretul frumuseții unice a scrisului său, s-a observat, stă în modul particular al subiectului/ subiectivității de a se apăra de hipertrofia interioară a ceea ce trăiește, prin construirea/re-crearea scripturală a unui univers antropomorfic care recuperează cu infimezimală acuratețe atât senzațiile provocate de captarea realului, cât și beția pură a plăcerii descoperirii volumetriei și arhitecturii acestuia, într-un act de luare în stăpânire a lumii dintr-o perspectivă plastică de mare rafinament.

Fără a avea studii în materie, deși toată viața a desenat cu plăcere, Radu Petrescu percepea inefabilul

existenței și substanța lumii cu un desăvârșit simț plastic. Textele lui restituie lumii plenitudinea de forme și culori, mâna care scrie încercând să ia *amprenta ochiului care vede* și minții care judecă, distinge, compară și integrează totul într-un sistem de idei. „Ideile și formele sunt constitutive naturii sale de prozator”, scrie Gheorghe Crăciun, în prefața la recenta antologie de eseuri despre artă: *Radu Petrescu, Locul revelației*, Editura „Paralela 45” (texte selectate și îngrijite de soția autorului, doamna Adela Petrescu). Prin actul lecturii textelor fundamentale ale unor mari maeștri („acest autor este unul dintre cei mai rafinați cititori din toată literatura română”), „târgovișteanul” a dobândit o adevărată știință a privirii, o abilitate care

face posibilă la el conceperea și organizarea textului literar prin similitudine arhitecturală cu universul formelor plasticii. „Ceea ce a învățat Radu Petrescu din lecturile sale, își continuă Crăciun ideea (op. cit), e faptul că orice text literar care-și merită numele nu poate trăi prin simpla lui contingență. În transparența oricărui text se află un alt text, imaginile ascund idei, ideile ascund origini, originile ascund alte cărți. Aprioric vorbind, orice operă literară nu poate să fie decât o parafrază la alte opere”, scriitorul învățând să vadă și să ordoneze lumea, am spune noi, *pastișând și copiind după mari modele*. Tehnica *vedutei* (care la Radu Petrescu pune peste lucruri poezia unei acuități senzoriale unice) pare una din modalitățile artistice cele mai prețuite de prozator. Imaginea Târgoviștei, pe care Radu Petrescu a făcut-o celebră, apropiind-o, grație picturii lui Gheorghe Petrașcu, de ruinele somptuoase ale unor mari orașe de artă, precum Veneția și Toledo, este „citită” (văzută) de „târgoviștean” cu emoția trezită de contemplarea gravurilor tragice ale lui Piranesi (sau poate a celor grandilocvente ale lui Paolo Panini), al căror obiect exclusiv (di fantasia) l-au constituit ruinele Romei antice. „Dacă, în sfârșit, scrie Radu Petrescu, zidurile lui (Petrașcu, n.n.) se întâmplă să fie anonime, ele au grandoarea fugoasă a cuirasierilor lui Géricault; tencuieli și var în încheștare cu soarele, adică rezultatele unei arderi expuse arderii infinite, până ce conglomeratele de materie se vitrifică, ajung cristale masive, prețioase, indestructibile, vârstate cu funingini” (*Părul Bernicei*, Ed. Cartea Românească, 1981, pag. 320). Trebuie precizat aici că genul *vedutei*, dezvoltat, cum bine se știe, în pictura italiană a secolelor al XVII-lea și al XVIII-lea, plecând de la pictarea a *ceea ce se vede* cu ajutorul unei *camera ottica*, a ajuns în timp să exprime, luând ca simplu pretext realitatea, mai curând emoția artistului, decât amănuntele naturaliste ale unei simple fotografieri.

Vedutele scripturistice ale lui Radu Petrescu (să nu pierdem din vedere faptul că una din cărțile „târgovișteanului” încheiată în 1951, și care rezumă „altfel” primii patru ani ai jurnalului (1946-1950), se numește chiar *Ce se vede*), sunt realizări artistice în care patina metafizică și *pastișa* sunt în afara oricărei discuții. Procesul de vitrificare a materiei din pânzele lui Petrașcu, atât de frumos sugerat de „târgoviștean”, nu este decât un efect de lectură al *cuirasierilor lui Géricault*, în care „investiția imaginarului”, pe fondul de „funingini” al pânzelor lui Petrașcu face de această dată prim-planul. Pentru Radu Petrescu realitatea există câtă energie creatoare trezește în artist, câtă fantezie asociativă induce spiritului însetat de cuprinderea ideii. Pe de altă parte, realul, la el, este demn de a primi drept la existență, atât cât e capabil să-și postuleze propria ființare în lumea ideilor, propriul alfabet

simbolic. Târgoviștea, mai înainte de toate, este pentru Radu Petrescu „un loc foarte bun pentru scris”. Orașul favorizează, după părerea sa, „stările de suflet grave, solemne, sensibilitatea pentru ritm, pentru desfășurarea completă și minuțioasă a motivelor, cultivă finețea în toate înțelesurile ei”. Ideea exprimată în *Poetica târgovișteană (Locul revelației)* devine perfect lizibilă

abia când autorul ne trimite către sursele livresc artistice ale acestei lecturi – Văcăreștii, Cârlova, Heliade Rădulescu, Grigore Alexandrescu, pe de o parte, respectiv, Gheorghe Petrașcu, pe de alta. „Comparativ cu multicolorarea părților dinspre Dunăre ale țării, de exemplu, scrie Radu Petrescu, Târgoviștea aduce, în expresia literară armoniile ferme și nervoase ale griurilor, fiind în același timp în ordinea plastică datorită lui G. Petrașcu, împreună cu localitățile înconjurătoare, până la Pucioasa, Fieni, Pietroșița, care alcătuiesc cu ea o aceeași constelație,

cu stele mai apropiate sau mai depărtate de centru, nu mai prejos de Toledo și Veneția”. Orașul astfel situat devine, spre gloria sa, un simbol cultural, *un târâm al revelației* sensurilor deslușite cu un alt alfabet, pe o scară de înțelegere și trimiteri asociative fundamentale pentru deslușirea *spiritului locului*. „Când am citit Ulyses, notează Radu Petrescu (op. cit.), Dublinul lui Joyce mi-a adus în minte Târgoviștea *esențială* (s.n.), sublimă și intelectualizată, în imagine prezentându-mi-se Școala primară de băieți nr. 1, cu toată strada din fața ei, dintre librăria poetului Ion Calboreanu și Calea Domnească, în fața Prefecturii și tribunalului. Școala avea, în imaginea mea, ziduri groase, ca în mânăstire, iar în interior domnea între pereții admirabil văruți, atât la parter, cât și la etaj, dar mai mult la parter, o umbră dulce, severă și protectoare, iar lumina de afară avea proporțiile unei reverberații oceanice. Iată Dublinul. Acum mă gândesc că pe această porțiune de stradă impecabil pavată cu piatră, soarele cădea din plin din cer, ca pe tablele acoperișurilor, din sticlele ferestrelor, transformate în reflectoare și cu toate micile suprafețe dreptunghiulare de granit gri-albăstrui argintii, lucioase ca oglinzile, care pândeau strada, trebuie să fi contribuit mult la impresia pomenită”.

Pentru a ajunge la performanța tehnică a *vedutei* ideatice și de patină metafizică probată strălucit în exemplul citat mai înainte, Radu Petrescu și-a educat ochiul și și-a făcut mâna de timpuriu. Jurnalul anilor 1946-1950 (vezi *Catalogul mișcărilor mele zilnice*, Ed. Humanitas, 1999) cuprinde studii de un vizualism pur în care doar arar autorul se lasă furat de „iluzionismul” vreunei lecturi. *31 august 1946*: „Iau Rilke în buzunar și plec pe malul gârlei. Trece încet prin fața mea și tăcută. Pe malul celălalt foșnesc tufișuri de sălcii și mai departe, printre plute cu tulpini subțiri și albe, dealurile ridicându-se din lanurile galbene de porumb.

Peste tot, cerul albastru cu luciri cenușii îndulcește petele mari de verde și galben. Dinspre apus, din susul gârlei, răsună tălângi – și dinspre oraș cocoșii, zgomotul pe care-l fac femeile bătându-și covoarele, glasul pe pod al unui căruțaș. Cât îmi plac dealurile astea pentru impasibilitatea lor, pentru înțelegerea lor cu cerul! Dacă privesc în spate, am grădinile sârbilor (din cartierul sârbilor din Târgoviște, n.n.) cu vegetația aproape animală și, răsărind dintre arbori, acoperișurile roșii ale orașului. *Trec fluturi* (s.n.). Mă las invadat de senzații, presimt soarele puternic și galben îndărăt”. Ceea ce impresionează în acest text din jurnalul lui Radu Petrescu (scris când avea doar 19 ani!) este percepția plenitudinară a lumii, cu accente cromatice demne de un colorist de mare calibru. *22 septembrie 1946*: „De dimineață mă duc la moara Dafu să iau pâine. Întorcându-mă, o iau pe malul iazului. Un cer uniform cenușiu și sub el, până la poalele îndepărtate ale dealurilor, o largă pată albastră, câmpurile cu varză ale sârbilor, în care disting bine albul, roșul, negrul femeilor care muncesc aplecate deasupra pământului. Culorile foarte proaspete, aproape lucitoare. Nu auzeam decât rostogolirea apei în jgheabul verde al morii – o moară de lemn, mică, prăfuită și închisă. Privind valurile mărunte și foarte încrețite, ca *bărbile asiriene* (s.n.), ce curg pe jgheab atât de limpezi, transparente, ușoare, am stat locului prea mult”.

Studiile după natură, în *plein air*, prezervă, ca la impresioniști, în acest stadiu vedutistic, mai curând iluzia realității. S-ar putea observa că Radu Petrescu fixează în notații exacte caracteristicile cromatice ale unui spațiu (cel târgoviștean) ce va deveni, prin exerciții de esențializare succesive, capabil să-și organizeze propriul alfabet, într-o ființare analogică pretabilă desprinderii de materialitatea strictă: *5 iulie 1947*, „Târgoviștea e gloria cerului. Astă seară aerul fin, umflat mult în afara lumii, ca spre a evada din ea (s.n.), trăgea de stâlpii uriași ai plopilor de care e legat. De pe platoul Sălii de Arme privesc dealurile desfășurate în zona nu prea depărtată, în cerc, peste coloarele cărora, lungi, străvezii nori culcați, munții se risipesc în cer”.

Odată cu stratificarea lecturilor (Rilke, Marinetti, Cézanne, Pallady – pe lângă Gheorghe Petrașcu) și depășirea pragului simplelor notații de atmosferă, spațiul predilect târgoviștean (recognoscibil) începe tot mai mult să evadeze scriptural din cadrele unei stricte determinări geografice căpătând apăsate atributele culturalității simbolice și ipostazierii din *altă lume*.

Evocând într-o filă din jurnalul ținut în 1961 o descindere nocturnă făcută în tinerețe împreună cu Mircea Horia Simionescu în burgul fostă capitală a Țării Românești, Radu Petrescu are revelația și își dă seama încă o dată de locul spiritual unic ocupat de acest oraș, ca identitatea perpetuuă metafizică și simbolică: „Am trecut, în drumul nostru prin fața Chindiei, a ruinelor și bisericii domnești din spatele cărora câmpul se deschidea nesfârșit până la

Mănăstirea Dealului (atunci când mi-am dat seama încă odată ce înseamnă ca un oraș, cu toată regiunea ce ține de el, să stea sub semnul unor ruine și a unor țeste auguste (a lui Mihai Viteazul, n.n.) și a vocilor, destinate să fie în eternitate vii, ale unor mari poeți și am remarcat fenomenul acesta că în locul câmpului, al lungului deal și al mănăstirii, de acolo invizibile, era prins pe cer, culcat pe baza lui lungă (foarte lungă!) un cearșaf luminos, o boare lactescentă subțire și ca și transparentă (Părul Berenicei, pag. 123)”. Efluviile luminescente ale „decorului”, atât de savant puse în pagină, între artificiu și feerie, sunt rezultatul vedutistic al schimbării semnului realului, rod al unei îndelungi preparări și alchimii a limbajului. Fascinația pentru natura fugos schimbătoare și fantastică a norilor (ambția „de a deversa în frază transformările lor mirabile”) a făcut din Radu Petrescu (alături, încă o dată, de Petru Creția) un maestru al celor mai interesante, ca formă, evenimente meteorologice, investite, nu o dată, de „târgoviștean” cu o certă funcție simbolică. Adesea norii sunt elementele unui *dincolo* care proiectează orașul (Târgoviște) în „hale catoptrice”, într-un ecleraj deloc străin de o retorică fantezistă, specifică tuturor marilor maestri de *veduta ideata*: „Pentru a studia norii, și fără postamentele de tablă pe care li se făceau în oraș acoperișurile, cât de scăzute, ale caselor, mă plimbam uneori la poalele dealurilor, pe câmpul dintre podul Mihai Bravu și podul de la Teiș (una din intrările în Târgoviște, n.n.). Cilindri denși, pe jumătate îngropați în pământ, ai lungilor dealuri care ocolesc pe la spate mănăstirea Viforâta și izolează Gorgota (cunoscută și de Slavici, și nu mai puțin de *Maiorescu*, am adăuga noi!) de Târgoviște aveau măreție de acolo, între zidurile nobile, *domnea asupra întunericului întins un craniu covârșitor* (s.n.)”.

Maestru al percepției aerului dintre lucruri, ca efect al exersării și educării *științei privirii* (Gheorghe Crăciun), Radu Petrescu a introdus, în vedutele ce au ca „decor” *Târgoviștea esențială*, și artificialitatea *aerului ei enorm* care, reverberând peste zidurile calcinate de soare (cum în pictura lui Gheorghe Petrașcu), fac vizibilă „nașterea luminii, monologul copleșitor al zenitului ei și dramaticul apus”.

N-aș vrea să închei aceste observații sumare despre arta punerii în pagină a ceea ce se vede în scrierile „de artă” și despre artă ale lui Radu Petrescu, prilejuate de reunirea ultimelor în cea mai recentă carte postumă a târgovișteanului – „Locul revelației” –, fără a sublinia straniul alfabet oracular zămislit de „târgoviștean” destinului unui topos matriceal de-a pururi sărutat, deopotrivă, de lumina apusului glorios dar dramatic, ca și de un zenit copleșitor...

Stefan Ion Ghilimescu

IN MEMORIAM: RADU PETRESCU

S-au împlinit douăzeci de ani de la trecerea în neființă a scriitorului Radu Petrescu. Comemorarea aceasta este dureroasă nu numai pentru cei care l-au cunoscut și s-au bucurat de cinstea de a-i fi prieten, dar, și mai mult, e dureros pentru faptul că Radu Petrescu a părăsit scena literaturii românești, atât de brusc și de timpuriu. Fiindcă este cert faptul că el ar fi putut să dea încă multe și valoroase daruri pentru a fi înscrise în istoria literaturii de mâine.

Despre mentorul „Școlii de la Târgoviște” s-a scris, dacă nu încă suficient de mult, totuși o serie de studii, de evocări, de analize pertinente ale operei sale. Rândurile de față nu vor fi o prezentare a cărților lui Radu Petrescu, care să scoată în relief incontestabilele merite ale prozelor ce au apărut în scurtă perioadă în care și-a publicat cărțile (1970-1982).

Voi reda, din memoria afectivă, câteva amintiri privind relațiile pe care le-am avut cu Radu Petrescu. Fiindcă, îndrăznesc a spune, aceste relații au fost de sinceră amicitie așa cum reiese din dedicația pe care mi-a oferit-o pe una din cărțile sale: „*Poetului și prietenului Theodor Nicolin, print al unei cetăți de umbră și aur etern, către care se îndreaptă mereu sufletul și gândurile, cu dragoste- R.P.*” (sept. 1978).

L-am cunoscut pe Radu prin 1945, când eu eram deja student, iar el, cu doi ani în urma mea, se afla în ultima clasă de liceu. Nu făcusem parte din cercul lui de prieteni (Mircea Horia Simionescu, Costache Olăreanu, Piți Constantinescu, Guri Diculescu, Tică Lăzărescu, Ion Theodoru), dar auzisem de preocupările acestora legate de literatură. Într-o zi l-am invitat pe Radu la mine acasă și i-am arătat câteva file din „Jurnalul” meu, pe care îl țineam atunci și i-am cerut părerea asupra unei file în care aveam câteva notații nu legate de viața cea de toate zilele, ci reflecții cu iz puțin filozofic asupra anotimpului în care mă aflam la data când scriam acele rânduri.

Radu, care totdeauna a dat dovadă de o seriozitate impresionantă în tot ceea ce făcea, mi-a spus că nu poate răspunde pe loc la solicitarea mea, cerându-mi să-i fac o copie de pe fila respectivă de jurnal, pe care a luat-o acasă. După nu mult timp, mi-a restituit acea filă (o păstrez și acum), cu unde mici semne de creion, pe baza cărora mi-a expus o pertinentă critică asupra textului analizat, remarcând ce considera demn de laudat și ce nu era bine scris.

După ce el a terminat liceul, s-a mutat la București, cu mama și sora sa (tatăl îi murise la puțin timp după ce familia Petrescu venise la Târgoviște, în 1936). Apoi, n-am mai știut unul de altul multă vreme. În anii '50 am avut o vreme o soartă similară: Radu profesor de limba română la Prundu Bârgăului, în Transilvania, eu profesor de limba română la Gura Ocniței, în Dâmbovița. Ne-am reîntâlnit în 1969 la Sala Dalles, când, împreună cu Mircea Horia Simionescu și alți târgovișteni (sau foști, ca Radu) am citit din creațiile noastre, într-un simpozion la care participau cei care nu aveau (încă) nume cunoscute în peisajul literar al țării.

După aceea s-au stabilit relații de prietenie destul de strânse. Mergeam adeseori la București și-l vizitam pe Radu la locuința lui din str. Pitar Moș, unde purtam minunate discuții pe diverse teme.

În perioada 1975-1980 am purtat o bogată corespondență deoarece nu mai mergeam decât foarte rar în Capitală (din cauza sănătății șubrede din aceea perioadă).

În aceste epistole, Radu își manifesta constant interesul pentru orașul în care locuise timp de zece ani și mă îndemna stăruitor să fac cercetări cu privire la legăturile pe care (presupunea) le-ar fi avut unii scriitori cu aceste meleaguri (Ioan Slavici, Urmuz, I.A. Bassarabescu ș.a.).

Soarta mi-a făcut surpriza de a-mi pune la dispoziție o serie de caiete cu poezii scrise de un învățător dintr-o comună a județului Dâmbovița- George Dobrescu- care era complet necunoscut.

Am luat acele caiete (aflate acum la Complexul Muzeal „Curtea Domnească” din Târgoviște) și, după ce le-am analizat, am publicat un articol în revista muzeului, „Valachica”, fapt ce l-a bucurat pe bunul meu prieten, Radu Petrescu.

Theodor Nicolin

RADU PETRESCU

INEDIT

În colecția de manuscrise a Bibliotecii Județene „Ion Heliade Rădulescu” Dâmbovița se află un număr de șapte articole pe diverse teme culturale și social-politice: *Poetică târgovișteană, Solidaritate, Spiritul de la Alba Iulia, Lupta pentru speranță, Cântarea țării, Dialectică, Desen în 1907* și o scrisoare către poetul și gazetarul Teodor Balș, legat și el, ca și Radu Petrescu, de spiritualitatea vechii Cetăți de Scaun.

Cel mai important dintre acestea se intitulează „*Poetică târgovișteană*” unde, cu nostalgie, autorul face o trecere în revistă a trecutului și prezentului literar al Târgoviștei. Redăm câteva fragmente:

Serghie Paraschiua

PŢETICĂ TÎRGOVIŞTEANĂ

Tîrگوشتا este un loc foarte bun pentru un...
ci nu era speranta ca de vreme ce nu exista...

Aici, calii pe gâmburi ca pe un pod de piatră...
printr-o gaură de fier pe care vizitabil...

Localitatul apus Cel mai impresionant apus de...
sunt la care au existat vechituri a fost unde...

3

Bella multă, spre Valea Văcoşilor. Antropo...
tăţul particular la vîrsta fragedă, fruct de...

Cînd am citit Ulysses, dublîndu-mi la...
joaze mi-a adus în minte Tîrگوشتا...

-3-

te, unele interzicte ale vîrşurilor lor, subtile...
sunt în din vîrşul protuberanţei, care se ridică...

Nabu Petrescu

VLAD ȚEPEȘ

ÎN LEGENDELE POPULARE ROMÂNEȘTI

Figura domnitorului muntean Vlad Țepeș a ajuns, încă din timpul vieții, faimoasă din punct de vedere literar. *Legendele*, considerate ca ansamblu, realizează un *portret pitoresc, sugestiv*.

Vlad Țepeș pedepsește crunt pe oricine nu respectă demnitatea sa. Niște soli turci nu se descoperă în audiență. Domnitorul le fixează turbanele cu ținte pe cap și declară că întărește astfel un obicei potrivit la turci, dar care în Țara Românească nu poate fi tolerat. „Se spune că pe timpul domniei în Țara Românească a lui Vlad-Vodă Țepeș, sultanul Mahomed al II-lea i-a trimis niște soli. Aceștia nu-și scoase fesurile de pe cap. Atunci Țepeș îi întreabă:

– De ce vă purtați voi așa? Ați venit înaintea mea și-mi faceți mare necinste.

Iar solii turcești răspunseră într-un glas:

– Așa este obiceiul la stăpânitorii țării noastre.

Țepeș Vodă le spuse atunci:

– Vreau și eu să întăresc obiceiul vostru, ca să-l țineți și mai tare.

Poruncind atunci la slujitorii săi să-i aducă cuie îndată, ca să întărească cu ele fesurile solilor, în cap.

După ce făcu lucrul acesta, dete drumul solilor...” („*Vlad Țepeș și solii turcești*”)

Turcii vin cu război, Țepeș îi respinge, își verifică ostașii răniți și trage în țepă pe toți cei care purtau semne în spate, dovadă că fugiseră din luptă.

Sultanul, mirat de curajul lui, acceptă propunerea de a-l primi în slujbă și voievodul pătrunde în imperiu mergând cu oastea cale de cinci zile. Pe urmă, se întoarce și pustiește întregul ținut, trimițând vorbă sultanului că, dacă slujba i-a plăcut, o poate repeta. Îngrozise atât de mult pe răufăcătorii din țară, încât, la o fântână foarte frecventată, puseseră o cupă de aur de băut apă și nimeni n-a îndrăznit s-o fure.

Astfel, în apropierea Târgoviștei, la Comișani, bătrânii își arată o fântână pe ale cărei ghizduri, spun ei, s-a aflat în vremea lui Vlad Țepeș o cană de aur, pusă în calea drumeților pentru a le potoli setea și a le încerca cinstea. Deși locul era pustiu, n-a îndrăznit nimeni s-o ia.

Pe un călugăr catolic, care l-a făcut atent că cei trași în țepă devin mucenici, l-a martirizat, dar altuia, care a recunoscut că execuțiile lui au teme, i-a dăruit 50 de ducați de aur. A restituit cu exactitate 160 de ducați de aur furați unui negustor, amenințând că nimicește orașul dacă hoțul nu va fi prins. Negustorul s-a salvat el însuși de la moarte, declarând că domnitorul pusese în sumă restituită mai mult cu un zlot („*Neguțătorul florentin*”).

Pe un servitor care nu suportă mirosul cadavrelor celor trași în țepă, printre care se ospăta vodă, l-a vârat într-o țepă mai înaltă, ca să aibă aer. Orice sol care nu dădea un răspuns nimerit era executat pe loc. Când un sol a știut pentru ce se pregătise o țepă înaltă, groasă și aurită, a fost copleșit de laude și onoruri. A tocmnit niște butii din fier, pe care le-a umplut cu aur și le-a ascuns

într-un râu, și, ca să păstreze secretul, i-a tăiat pe meșteri.

Un exemplu de contaminare a legendelor istorice cu snoavele este „*Muirea leneșă*” în care Vlad Țepeș pedepsește nevasta leneșă, trăgând-o în țepă că-și purta bărbatul prost îmbrăcat și nu-l hrănea.

Urmează un episod în care Vlad Țepeș dă altă femeie țaranului, arătându-i acesteia ce a pățit leneșă. De frică, a doua nevastă lucra zi și noapte și, ca să nu-și piardă timpul, își puseseră pe umăr pâinea și pe celălalt sarea, ca să-i fie la îndemână.

Asupra morții lui Vlad Țepeș, circulă o legendă ciudată. Într-un război cu turcii, urcat pe un deal, se depărtase de oștenii săi și privea cu bucurie cum turcii sunt tăiați, fără milă. Un ostaș din apropiere, luându-l drept turc, l-a împuns cu sulița. Domnitorul a mai avut timp să omoare cu sabia cinci dintre „ucigași”, dar a căzut străpuns cu mai multe sulițe – deci fusese un complot.

Toate aceste legende au circulat și circulă încă în zona Dâmboviței, care, în Evul Mediu românesc, adăpostea vechea Cetate de Scaun a Târgoviștei.

În studiul „*Antilegenda*”, profesorul *Silviu Angelescu* arată că raportul dintre legendă și antilegenda era bine stăpânit în Evul Mediu, dovadă faptul că, uneori, conflictele nu erau rezolvate cu sabia, ci cu pana. Un adversar puternic, înainte de a fi înălțurat cu ajutorul otrăvii sau al pumnalului, făcea obiectul unei campanii de discreditare. În legătură cu el erau lansate *antilegende* care, speculându-i slăbiciunile, prin exagerare, îl împingeau în monstruos. Astfel, crima care urma era legitimă, iar criminalul se putea bucura de faima unui erou. Este suficient dacă amintim figura lui Vlad Țepeș și roiurile de *legende* și *antilegende* care au fost lansate pe seama lui.

Un roman gotic l-a reactivat, furnizând unul din cele mai populare subiecte ale cinematografului și un efect estetic oarecum bizar – oroarea. Lui Țepeș timpul i-a adâncit *antilegenda* și i-a răspândit-o în teritorii a căror existență nici nu o putea bănuși.

Astăzi, personajul acestor antilegende, *Dracula*, este unul dintre cele mai populare. Dar *Dracula*, o plăsmuire a negustorilor sași ale căror privilegii comerciale fuseseră anulate de Țepeș, n-a fost decât o replică pregătitoare a detronării Voievodului. Antilegenda lui Țepeș a coexistat cu legenda răspândită în popor.

Astăzi, încă, legenda lui Țepeș este vie, dar nu atât de puternică pe cât s-a dovedit a fi antilegenda. Spre deosebire de Robert Diavolul sau de Faust, Vlad Țepeș rămâne prizonierul acelei imagini răspândite de adversarii săi.

Lect. univ. drd. *Alexandru Nicolescu*,
Universitatea „Valahia” Târgoviște

**EPISOADE ALE REVOLUȚIEI DE LA 1848 DIN BUCUREȘTI, ÎN
COLECȚIA DE DOCUMENTE A DIRECȚIEI JUDEȚENE DÂMBOVIȚA
A ARHIVELOR NAȚIONALE**

În această idee prezentăm un document inedit, achiziționat în 1977, redactat de un autor neidentificat dar contemporan și poate chiar participant la tulburările care au avut loc în Capitală în perioada 10 iunie – iulie 1848.

Bine conservat, scris pe hârtie, în limba română, cu alfabet chirilic, acesta consemnează într-un stil simplu, fără pretenții, dar concis, începuturile și desfășurarea revoluției în București.

Deși relatările desfășurării acțiunilor sunt incomplete și nu aduc date noi în cunoașterea cadrului general al revoluției, prezentarea documentului este interesantă pentru informarea istorică asupra unor aspecte sau laturi mai mult sau mai puțin importante, uneori de amănunt, ale desfășurării evenimentelor. Astfel, se știe că istoriografia românească a tratat revoluția de la 1848 prezentând-o ca un fenomen de import, evidențiind rolul burgheziei și estompând acțiunile populare sau cel mult subsumându-le voinței și planurilor reprezentanților clasei de mijloc al cărui rol au fost exagerate.

Lectura documentului este edificatoare sub aspectul rolului și importanței participării populației bucureștene la revoluția și la înfrângerea comploturilor reacțiunii din iulie 1848 prin relatarea unor detalii inedite.

„La leat 848 iunie 10, joi seară, spre noapte poliția au prins școlari tineri, împreună cu dâșii și un diacon ce slujea la Mitropolie, anume Nichifor, având la dâșii arme și steaguri, în grădina Scăvescului, ce șade supt Mitropolie. Apoi ei au dat răspuns poliției că cer libertate. Apoi i-au arestat la Comisia de albastru și i-au ținut închiși, până a doua zi, vineri seară, aproape de aprinsu lumânărilor. Apoi, în calești, cu câte un steag și o mulțime de școlari în calești și alții pe jos, au năvălit în curtea mării sale și au început să strige de la poartă „URA, SĂ TRĂIASCĂ LIBERTATEA!” Slobozindu-să și cei ce erau la arest, au năvălit cu toții, iar vrocâți-va din-trânșii s-au suit sus la măria sa cu o hârtie ce-o aveau ei pregătită ca s-o iscălească. Apoi măriea sa, deși au poruncit de au venit o mulțime de militari și călăreți, toți dar, văzând că popolu au năvălit de nu încăpea în curte și pe afară au poruncit earăși de s-au dus miliția înapoi și au iscălit cererile popolului. Apoi, a treia zi (sâmbăta) duminica seara, vodă au dat demisia „și” au și eșit din București noaptea. A doua zi au fost la Câmpulung de i-au luat de acolo doamna și copiii și s-au dus la Brașov. Apoi, marți, la 15 iunie, părintele mitropolit cu boerii, precum și Odobescu și Solomon, cu toată oștirea, au mers pe câmpu Filaretului, au scos și pă (moaștele) Sfântul Dimitrie, unde au făcut sfeștanie și jurământ că până la moarte vor ținea în dreptate cu popolu. Apoi Odobescu și cu Solomon și cu maiorul Lăcusteanu, plini de viclejug, deși au iscălit și deși au jurat că vor ține cu popolu, dar însă după patru zile, la 19 ale lunii lui iunie, sâmbătă la zio jumătate, au uitat jurământu. Aceștia câteștrei, au poruncit de au venit o roată de soldați. Apoi, sosind mulțimea, au și arestat pă domnul Eliead și pă guvern, cu un

plan că pă acești 3 oameni ai guvernului, sau să-i ție la arest multă vreme, sau să-i omoare ca pă niște răzvrătitori și să strice hârțile și toate planurile popolului și să se puie în lucrare tot obiceiurile cele vechi. Apoi, minunea lui Dumnezeu, numaidecât au auzit și au năvălit popolu la palat și au scos pe cei arestați de Solomon și Odobescu.

Și văzând Solomon că s-au pornit popolu și venea lumea ca lăcustele, pe toate ulițele și din toate națiile, cu pușci, cu topoară, cu lopeți de fier, cu ciomege, au năvălit asupra lui Solomon, fără milă au poruncit soldaților foc să dea în popol.

Apoi soldații deși n-au ascultat pe Solomon, întocmai că au slobozit pușcile în sus, însă au dat și în oameni, din care s-au omorât 7 oameni și alți câțiva s-au rănit.

Apoi a doua zi, duminică la 20 ale lui iunie, au poruncit guvernului de s-au adunat toate corporațiile și cu steagurile lor, precum și preoți o mulțime de arhieri și cu domnul Eliad i-au pornit de la palat cu dric, cu muzică, cu miliție de i-au înmormântat la Mitropolie cu o paradă și o frumusețe, care nu poate limba omului a le grăi.

Mai nu poate limba omului a le grăi toate câte s-au întâmplat aici, în capitala noastră București, de la 10 iunie 848 și până astăzi 20 iunie 848. Apoi au luat guvernul și cu domnul Eliead și cu alți boieri ai dumnealor, de la 848 iunie 15 până la 848 iunie 28.

Și luni au venit ștafetă mincinoasă la mitropolit, că vin muscalii până a doua zio și să puie căimăcan. Apoi noaptea spre Sfântu Petre au fugit din București guvernul și cu domnul Eliead și cu ceilalți boieri ai d-lor și cu [loc liber în text n.n.], din pricină că nu putea lucra liniștit și frică fiindu-i de multe înpărecheri ce să făcuse între boieri și nu știa pentru ștafetă, de este mincinoasă sau nu.

A doua zi, în ziua de Sfântu Petre, până-n ziuă, părintele mitropolit și cu... au înființat căimăcani pă... și toți comisarii cei vechi, sau cu un cuvânt toți slujbașii cei vechi, și au urmat numai până a doua zi, miercuri, până la zio jumătate; apoi, [[„a venit căpitanu Gheorghe cu 6 dorobanți, în Lipscași cu o poruncă iscălită de căimăcan și de mitropolit și au început a o citi, cu această coprire”][text anulat în original prin bare, n.n.] de cum s-au înființat boierii cei ce fusesse în acele posturi și mai înainte, au hotărât că pedeapsă pe cât au fost din nainte, de astăzi să se îndoiască ca să ea corajul popolului.

Apoi au prins mirare pe toți neguțătorii, cum părintele mitropolit au jurat în Câmpu Libertății că până la moarte va ține cu popolu și astăzi au uitat jurământu și s-au lepădat de popol și s-au alăturat cu partea cealaltă.

Apoi, minunea lui Dumnezeu că totdeodată, au izbucnit lumea cu steaguri și fără steaguri și cu mâinile goale venea pă toate părțile, ca nisipu mării, au năvălit la casele părintelui mitropolit și i-au zis:

„Oare nu ești și preasfinția ta un trup cu noi?

Oare nu am făcut cu toții un jurământ ca să ținem, în dreptate, cu popolu, până la moarte și astăzi te-ai lepădat de

popol și ai așezat caimacani pă... iar pă guvern și Eliead îi faci rebeli?" [„,apoi mitropolitu și cu frate-său s-au pus în caretă și norodu, cu mâinile în loc de cai, e-au dus la palat”] text anulat, în original, prin bare n.n.]

L-au mai întrebat neguțătorii: „Că de ce te-ai lepădat de jurământ și cu ștafetă mincinoasă, că vin muscalii, de ai sgornit pă guvern din București și ai așezat căimăcan și pă slujbașii vechi, și-au început prin târg a pedepsi lumea mai rău decât întâi, până era domnu Bibescu în scaun? Iată dar că astăzi s-au făcut altă rătăcire, mai rea decât cea dintâi și așa dar să ne spui ființii adevărului, căci nu te-au pus la cale ca să faci această minune. Că iată tot norodu stă pă case și în curtea sfinții tale și că nu pleacă de aici, până nu le vei arăta adevărul!”

Atunci părintele mitropolit au arătat adevăru că: „Iordache Zosima și cu protopopu Petrache și cu Manolache Băleanu m-au pus la cale, iar eu de astăzi înainte, de iznoavă, jur, în numele domnului și al popoului, că voi ține cu popolu până la moarte, dupăcum am fost făgăduit și mai nainte.” Apoi, pe loc, au așezat guvern (pe Ioan Câmpineanu) vremelnicesc și numaidecât au trimis știre după guvern și Eliad ca să se întoarcă înapoi, iar popolu de bucurie că au câștigat și acum, a treia oară, libertate, pă mitropolit și pă Câmpineanu l-au purtat în caretă și în loc de cai, cu mâinile e-au dus la palat, de au făcut numaidecât publicații prin târg, ca să știe popolu că este libertate, iar norodu, acum au auzit că izvorul răutăților este Zosima și protopopu Petrache și Manolache Băleanu, totdeodată au năvălit pă la casele lor, de au sfărâmat uși, ferestre, paturi și cele mai scumpe haine. Cu un cuvânt, tot orice au găsit, le-au sfărâmat, le-au rupt și le-au aruncat afară din casă. Au mers și la casa lui căpitan Costache și au făcut tot asemenea și la casa lui. Iar în furia aceea, norodu-de-i găsea și-i prindea pă acești 4 oameni nu

scapă niciunul cu vieață. Iar slujbașii vechi, ce-i asăzase căimăcanu, cum au văzut că iarăși s-au întărâtat popolu pe loc s-au făcut nevăzuți și s-au înființat tot cei noi ai libertății, iar Odobescu și Solomon și Lăcusteanu ce erau la arest la palat la 28 iunie, luni seară spre Sfântul Petre, cum au fugit guvernul, au eșit numaidecât și au mers la casarmă de și-au luat iarăși posturile lor asupra miliției.

Apoi, a doua zi, joi iulie 1 fruntea negustorilor au mers la Odobescu și la Solomon de le-au zis că popolu nu-i primește ca să mai fie tot în posturile lor, ca să le dea pașaport și să se ducă unde vor voi. Apoi Odobescu și Solomon au dat răspuns așa: că ei sau să fie tot în posturile lor, sau să plece dinpreună cu toată miliția peste Olt.

Și numaidecât au poruncit că Solomon de s-au pregătit toată miliția și au pus caii la tunuri să plece, iar guvernul Ioan Câmpineanu au dat de știre la popolu, să meargă la casarmă și să nu se lase să plece miliția.

Apoi, până când au protvasit popolu au și plecat o parte din miliții și tunurile. Însă, cum au ajuns norodu, unii au pus mâna pă tunuri, iar alții au ieșit înaintea miliției, însă cu mâinile goale popolu și numaidecât s-au întors miliția înapoi, fără să se împotrivescă sau să se facă cea mai mică stricăciune.

Iulie 2, vineri seară, au sosit în București domni Eliead și Costache Filipescu.”

Astfel își încheie autorul anonim contemporan relatarea cronicii evenimentelor din iulie 1848, ore și zile fierbinți, care aduc în prim plan informații inedite și pitorești, redată în limbajul timpului, pe care nu le regăsim în tratatele și manualele de istorie.

Prof. Elena Condrea

Lector univ. drd. Păruan Dobrin

CORNEL N. POPESCU

Un mare editor dâmbovițean

Ținutul Dâmboviței a dat culturii românești și universale o serie de valori care și-au adus contribuția la dezvoltarea tiparului, poeziei, științei, picturii, istoriei muzicii. Printre ei, la loc de cinste, găsim pe Coresi, Văcăreștii, Ion Heliade Rădulescu, Grigore Alexandrescu, I. Al. Brătescu-Voinești, familia Ciorăneștilor.

În activitatea editorială a ultimei jumătăți a secolului al XX-lea, un loc important l-a ocupat Cornel N. Popescu.

Cu câteva săptămâni înainte de a pleca pentru totdeauna dintre noi, distinsul profesor și editor mi-a trimis de la Mogoșoaia, unde se retrăsese în ultimul timp, o scrisoare însoțită de unele referiri ale sale privitoare la studiul nostru din volumul „*Memoria dascălilor noștri. II*”, ce viza familia de preoți din satul Cucuteni-Dâmbovița¹.

Născut pe plaiurile dâmbovițene în satul, care printre cărturarii de seamă ai țării, l-a dat, în trecut, pe Diaconul Coresi (ce bucurie i-a produs studiul prin care documentam originea dâmbovițeană a creatorului de limbă literară românească – CORESI²), *Cucuteni, comuna Moțâieni* dintr-

o veche familie de preoți, Cornel, fiind primul copil al lui Nicolae Popescu, preotul satului. A văzut lumina zilei la 17 ianuarie 1930, în satul părinților, unde-și petrece copilăria și absolvă cursurile școlii primare. Urmează Liceul „Ienăchiță Văcărescu” din Târgoviște, făcând parte dintr-o promoție de „aur” a vestitei școli dâmbovițene.

Este admis printre primii la Facultatea de Filologie a Universității București pe care o absolvă cu medie maximă. Nu primește repartiție în învățământ, pe motivul că era „fiu de preot”. Cu lucrarea „*Monografia revistei Vatra*”, apreciată de Zoe Dumitrescu-Buşulenga, se angajează la Editura de Stat pentru Literatură, ca redactor la secția proză originală. Desfășoară o asiduă activitate de tipărire a cărților autorilor români contemporani, de la consacrații Zaharia Stancu și Geo Bogza, la tinerii scriitori, unora sprijinindu-le debutul editorial: Fănuș Neagu, Augustin Buzura, Al. Ivan Ghilia, Simion Pop, Romulus Rusan, Vasile Rebreanu, Leonida Plămădeală, Petre Sălcudeanu, Ion Băieșu ș.a.

Odată cu reorganizarea sistemului editorial, din decembrie 1969, a fost numit șef de redacție pentru nou înființata editură „Minerva”, literatura contemporană.

Va iniția tipărirea edițiilor definitive de autor al unor scriitori ca: Zaharia Stancu, Geo Bogza, Al. Philippide,

Mihai Beniuc, Maria Banuș, ca și romanele semnate de: Cella Serghi, Radu Tudoran, Sergiu Dan ș.a.

În luna martie 1977, Marin Preda, directorul Editurii „Cartea Românească” a Uniunii Scriitorilor, îl numește redactor șef. Sub noua conducere această editură devine în scurt timp cea mai importantă editură contemporană din România, aici tipărind în tiraje de masă, majoritatea scriitorilor, de la consacrații Marin Preda, Eugen Jebeleanu, Marin Sorescu, Constantin Chiriță, Ion Caraion, Nicolae Breban, Alexandru Paleologu, Cezar Ivănescu, Ion Gheorghe, Cezar Baltag, Ana Blandiana, Laurențiu Ulici, Costache Olăreanu, Mircea Horia Simionescu, Eugen Simion, la tinerii debutanți: Mircea Dinescu, Mircea Cărtărescu, Stelian Tănase, Traian Coșovei și mulți alții.

În această perioadă, pe lângă munca sa profesională de coordonator al editurii, desfășoară o rodnică activitate de cunoaștere a scriitorilor, a operelor lor. L-am întâlnit, când eram în schimb de experiență pe linie de învățământ, la Huși, Vaslui, prezentând romanul „*Cel mai iubit dintre pământeni*” de Marin Preda. Era cu autorul. De asemenea, venea deseori la Târgoviște unde se prezentau cărți și autori care publicau la editura unde-și desfășura activitatea.

A publicat, cu riscuri asumate, cartea de amintiri „*Chipuri de altă dată*” a pedagogului dâmbovițean Ion Ciorănescu.

După decembrie 1989, scriitorul Augustin Buzura, președintele Fundației Culturale Române, l-a numit directorul Editurii Fundației nou înființate. Pe timpul mandatului ministerial al lui Marin Sorescu, este o scurtă vreme, director în Ministerul Culturii, de unde s-a pensionat.

A publicat în presa literară studii, articole, care se impun a fi adunate în volum.

Cu toate îngrijirile primite, cu toată atenția de care s-a bucurat din partea familiei, a medicilor nu s-a mai putut prelungi viața, pe care a iubit-o așa de mult. Retras la Mogoșoaia în sânul familiei, continuând să țină legătura cu

prietenii, bolnav, se stingea din viață pe 7 septembrie 1999.

La mormântul său din cimitirul Străulești, cuvântul de adio a fost rostit de Ion Dodu Bălan.

L-au condus pe ultimul drum: Fănuș Neagu, Teodor Vârgolici, Ion Tarle, Tiberiu Avramescu, Dan Grigorescu, Dan Claudiu Tănăsescu.

Note:

1. Mihai Gabriel Popescu, *Memoria dascălilor noștri*, II, Târgoviște, Editura Bibliotheca, 1998, p. 32-42.

2. Mihai Gabriel Popescu, *Este diaconul Coresi dâmbovițean?*, în „Valahica”, nr. 10-11, Târgoviște, 1978-1979, p. 13-19.

Prof. *Mihai Gabriel Popescu*

Din trecutul Schitului „Peștera Ialomitei”

Nu există informații despre începuturile așezământului monahal de la Peștera Ialomitei dar vechimea sa este mult mai mare decât aceea a primei atestări documentare.

Lăsând la o parte legende, din stadiul actual al cercetărilor, rezultă că prima atestare documentară a schitului datează din 23 octombrie 1752. Se referă la închinarea acestui schit aflat în Padina Strungii către Mitropolia Țării Românești¹.

Alte informații despre schitul în cauză le-am obținut din cercetarea arhivelor brașovene. Printr-o scrisoare din 17 august 1780, Radu, vătaful plaiului Ialomîța din județul Dâmbovița, se adresa pârcălabului Draut al Branului în pricina călugărului Mihail care, împreună cu fratele său călugărul Pahomie de la Peștera Ialomicioarei, a fugit în Transilvania cu doi „coconi” furați din București².

Peștera și Schitul de la intrarea sa au fost pomenite în 1793, de către sasul I. Keinlauf, într-un articol publicat la Sibiu în „*Siebenbürgische Quartalschrift*”³.

În nenumărate rânduri el a fost mistuit de incendii dar de fiecare dată a renăscut din propria-i cenușă. Un asemenea incendiu a distrus în întregime Schitul, la 1818, dar în anul următor a fost reconstruit din inițiativa preotului Gheorghe din Pietroșița, a lui Ion Bolboacă și a ieromonahului Gherontie. Au participat la înălțarea noului lăcaș meșteri din satele Piatra Iepii, Țâța și Firețe. În anul 1824, în urma jalbei starețului Gherontie, domnitorul Grigore Ghica acordă schitului opt poslujnici, scutire de plată a oieritului, dijmăritului și vinăriciului precum și 30 de bolovani de sare necesari oilor schitului, precum și fabricării brânzei și cașcavalului. Primul stareț, Gherontie, lăsa schitului după reconstrucția din 1819, averea sa printre care și

330 de oi, iar de la popa Gheorghe din Pietroșița primește un cămin de casă. În 1840 lăcașul monahal se intitula „Schitul Peștera-Obârșia”. El consta dintr-un rând de chilii dispuse în gura peșterii în spatele cărora se găsea o bisericuță. În Poiana Crucii, pe partea stângă a Ialomiței, a mai fost construită încă o bisericuță și chilii⁴.

Întotdeauna schitul a constituit un loc de adăpost, refugiu și rugăciune, iar, după reconstrucția din 1819, loc de pelerinaj și atracție turistică, datorită așezării sale la intrarea în Peștera Ialomiței.

Alături de călători români, munții Ialomiței încep să fie străbătuți de tot mai mulți străini. În iulie 1839 profesorul I.A. Vaillant vizitează Bucegii și Schitul Peștera. Același lucru îl face în 1841, englezul John Paget care face o descriere a intrării în peșteră și relatează faptul că a întâlnit un grup de turiști veniți să viziteze aceste locuri⁵.

După anul 1866 lăcașul monahal apare în documente sub denumirea de Mănăstirea Obârșia.

La sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea se accentuează rolul și vocația turistică a Schitului Peștera cu toate că un nou incendiu îl distruge în 1904.

Activitatea turistică din zona Bucegilor, care cuprindea obligatoriu peștera și Schitul de la intrarea sa, a fost impulsionată prin înființarea, în 1895, a Societății turistice „Carpatina” din Sinaia⁶. Această societate, adevărată pionieră a turismului organizat din Bucegi a trecut la amenajarea de poteci spre schit cât și la amenajarea peșterii spre a servi accesului vizitatorilor: iluminat cu lămpi cu petrol, construcție de scări și podețe etc. Aceeași societate a încercat, în 1898, să reglementeze accesul în peșteră prin instituirea unui registru al vizitatorilor ținut de starețul schitului, instituirea unei taxe de intrare, asigurarea pazei peșterii prin detașarea unui pădurar⁷.

Așa cum aminteam mai sus, în 1904, schitul este din nou mistuit de flăcări dar după o muncă de șase ani, în 1911, este sfințit noul lăcaș de la poalele Cocorei care dispunea și de camere amenajate pentru turiști.

Schitul mai dispunea și de o așezare în punctul Peștera Pustnicului unde mai înainte fusese o cășerie⁸.

În fruntea schitului s-a situat, în perioada 1897 – 1921 starețul Ieronim Teșileanu, iar între 1921 – 1946 ieromonarhul Mihai Bădilă din Avrigul Sibiului.

După Marea Unire, în contextul construcției Casei Peștera, în Poiana Crucii, aflusul turiștilor crește neîncetat, numai în 1923 fiind înregistrați circa 4000 de vizitatori⁹.

Pentru necesitățile sale de întreținere (încălzit, construcții, reparații) prin Legea de înzestrare cu păduri a mănăstirilor ortodoxe nr. 851/1942, Schitul Peștera a primit 30 de hectare de pădure în muntele Lăptici¹⁰.

Am încercat să prezentăm, în lumina

documentelor, câteva momente din zbuciumata existență a unui vechi așezământ monahal dâmbovițean, fiind convins că cercetările care vor urma vor scoate la lumină noi informații, mai ales în ceea ce privește vechimea acestui lăcaș.

Lector. univ. drd. *Părvan Dobrin*

Direcția Județeană Dâmbovița,
a Arhivelor Naționale

Note:

1. Indice cronologic nr. 1, Arhiva Mitropoliei Țării Românești (1365-1890), vol. I, București, 1961, p. 488.
2. Arhivele Naționale Brașov, fond Acte administrative vechi, doc. 578/1780.
3. R. Ilie. *Schitul de la Peștera Ialomiței*, în „*Glasul Bisericii*”, anul XIII, nr. 3; martie 1954, p. 171-173.
4. Victor Brătulescu. *Inscripții, însemnări și acte privind schitul Peștera de la Obârșia Ialomiței*, în „*Glasul Bisericii*”, anul XXIII, nr. 5-6, mai-iunie 1964, p. 508-532.
5. Mihai Haret. *Călător prin munți*, București, Editura Sport-Turism, 1976, p. 62-68, 168-169.
6. Părvan Dobrin. *Din istoria sportului și turismului dâmbovițean (1918 – 1948)*, în „*Dâmbovița. Potențial natural, uman și turistic*” (coordonator conf. dr. Mihai Oproiu), Târgoviște, Editura Cetatea de Scaun, 2002, p. 62.
7. Arhivele Naționale Dâmbovița, fond Ocolul Silvic Pucioasa, dos. 6/1898, f. 78-79.
8. Victor Brătulescu, *op. cit.*, p. 508-532.
9. Mihai Haret, *op. cit.*, p. 82-90.
10. Arhivele Naționale Dâmbovița, fond Ocolul Silvic Pucioasa, dos. 5947, f. 48.

EDIȚII BIBLIOFILE ÎN COLECȚIILE BIBLIOTECII

• *Vocabularu de vorbe streine în limba română, adică, Slavone, Ungurești, Turcești, Nemțești, Grecești etc de I. Eliade.* București, Tipografia lui Eliade, 1847

Pe versoul primei coperte ex-librisul „*Ion Brătianu, [cu fotografie și însemnarea]: Trei culori. Libertate. Egalitate*”

• *Doine și lăcrămioare de V. Aleksandri, 1842-1852, Paris.* Imprimeurs de Soye et Bouchet, 1853.

Pe pagina de titlu ștampila: „*Biblioteca St. D. Greceanu. 1797*”.

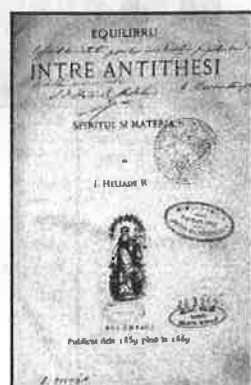

• *Equilibru între antithesi sau Spiritul și Materia de I. Heliade Rădulescu.* București. Publicat de la 1859 până la 1869.

Pe pagina de titlu însemnarea: „*Offerit Societății pentru instrucția poporului român și Școlii Normale. I.I. Heliade Rădulescu. 6 Decembrie 1890*”

Pe pagina de titlu se află două ștampile: „*Biblioteca Petre Gârboviceanu. Fondată 1932*” și „*Școala Normală și Primară a Societății pentru Învățătura Poporului Român*”

Pe alt exemplar însemnarea: „*1896/1897. Dăruită de P. S. S. Marco Sofia Eliade-Rădulescu. Ciorogârla*” iar pe pagina de titlu ștampila: „*Biblioteca profesor Radu Tomoiaogă*”.

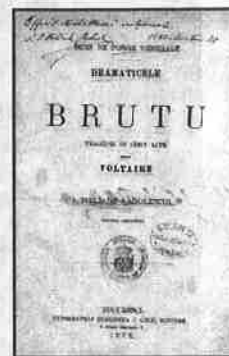
• *Elemente de Istoria Românilor pentru Școalele populare de A. Treb Laurianu.* Sibiu, 1871.

Pe pagina de titlu însemnarea: „*Proprietatea lui Mihaiu Rubinovicu, preot rom. grec. ort. 1890*”

• *Curs de poezie generale. Dramaticele. Brutu. Tragedie în cinci acte după Voltaire de I. Heliade Rădulescu.* Scriere postumă. București, Typographia Dorothea P. Cucu, 1878.

Pe pagina de titlu însemnarea: „*Offerit Bibliotecii Naționale. I.I. Eliade Rădulescu, 20 Martie 1880*”

Almanachulu Societății Academice Socialu-Literare, „România Jună”, Viena, Editura Societății „România Jună”, 1883.

Cotorul și colțurile copertelor sunt legate în piele albastră cu încrustații.

Aici publică pentru prima dată Eminescu cele 98 strofe ale poemului „*Lucașăru!*”.

Văcărescu, Helene. *Le Jardin passionné*, Paris. Librairie Plon [1908]

Pe pagina de titlu ștampilele: « *Donația Coșt. Dimitriu pentru Biblioteca Publică D. Athanasiu Bițu, Târgoviște* »; alte ștampile : « *Biblioteca Publică D. Athanasiu Bițu* », « *Primăria Târgoviște, Căminul Cultural Orășenesc Central* ».

Pe foaia de gardă dedicația în limba franceză a Elenei Văcărescu « *Pentru C. M. Dimitriu, personalitate locală* ».

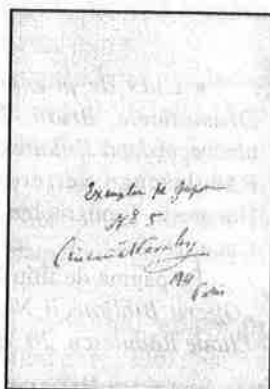

• Pavelescu Cincinat. *Poezii*. București, Institutul de Arte Grafice « C. Sfetea ». 1911.

Volum legat în piele maro cu încrustații iar marginile volumului aurite.

Pe foaia de gardă însemnarea : « Exemplar pe Japan nr. 5. C. Pavelescu. Paris. 1911 »

Pe pagina de prefață însemnarea : « Omagiu de înaltă admirație Domnului Vasile M. Missir, marelui nostru jurnalist. C. Pavelescu, 21 octombrie 1911, Paris ».

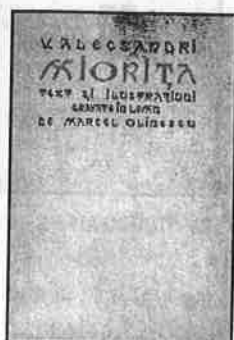
• Brătescu-Voinești Ioan Al. *Niculăiță Minciună*. Ilustrații de Alexandru I. Brătescu Voinești. București. Cartea Românească [1922]

Volum tipărit pe hârtie specială numerotate de la 1 la 1000. Exemplarul nostru are numărul 531.

Textul este scris în culoare maro încadrat în chenar albastru.

• Alecsandri, V. *Miorița*. Text și ilustrațiuni gravate în lemn de Marcel Olinescu. București, Imprimeria Națională, 1940.

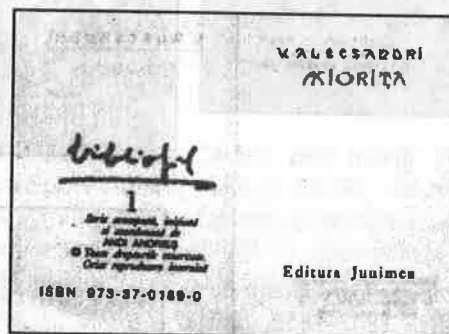
Pe pagina de gardă însemnarea : « Prietenului de – arme (pensulă și daltă) și camaradului de suferință de la Dalles. Cu toată dragostea – Marcel Olinescu. » București, 17 Decembrie 1942.

Exemplarul nostru are la justificarea tirajului semnătura lui Marcel Olinescu și numărul 4 din 100 exemplare tipărite.

• Alecsandri, V. *Miorița*. Text și ilustrațiuni gravate în lemn de Marcel Olinescu. Iași, Editura Junimea, 1994.

Exemplar bibliofil nr. 1 (4,5/3 cm). Serie concepută, inițiată și coordonată de Andri Andrieș.

• Eminescu Mihail. *Poezii*. Cu introducere și sub îngrijirea d-lui G. Murnu. Cu 12 acuarele – facsimile și numeroase desene de A. Murnu. București. Editura Națională S. Ciomei [1929].

Ediție numerotată nr. 163.

Pe verso paginii de titlu însemnarea: „Din teiul lui Eminescu 28 Mai 1939 Iași”. Alături este lipită fotografia teiului și o frunză.

Volumul a aparținut lui Alex. Virginia și este legat în pânză grenă cu încrustații florale

Serghie Paraschiva

NOUȚĂȚI EDITORIALE TÂRGOVIȘTENE

EDITURA BIBLIOTHECA

COANDĂ, GEORGE. *Geocivilizația românească: un răspuns domnului Samuel P. Huntington/George Coandă* – Târgoviște: Editura Bibliotheca, 2002.
176 p. – (Historia)
ISBN 973-8413-05-2

CRAIA, SULTANA. *Zaharia Stancu sau aventura memoriei/Sultana Craia* – Târgoviște: Editura Bibliotheca, 2002.
168p. – (Esecu)
ISBN 973-9426-99-9

FLOREA, VASILE, *Vasile Blendea/Vasile Florea, Constantin Blendea* – Târgoviște: Editura Bibliotheca, 2002.
136 p. – (Monografia)
ISBN 973-9426-85-9

NEGULESCU, VICTOR. *România în jocul de interese al marilor puteri: 1859-1989/general de divizie (r) Victor Negulescu* – Târgoviște: Editura Bibliotheca, 2002.
136 p. – (Historia)
ISBN 973-8413-00-1

PETRESCU, VICTOR. *Poezii Văcărești: biobibliografie/Victor Petrescu* – Târgoviște: Editura Bibliotheca, 2002.
175 p. – (Patrimonium)
ISBN 973-9426-92-1

RĂDUCANU, VIORICA. *Renta, prețul și eficiența/Viorica Răducanu* – Târgoviște: Editura Bibliotheca, 2002.
208 p. – (Universitaria)
ISBN 973-9426-84-0

RĂDULESCU, NICOLAE. *Prestigiul rațiunii. Nicolae Rădulescu; cuvânt înainte de acad. Eugen Simion* – Târgoviște: Editura Bibliotheca, 2002.
240 p. – (Sapientia)
ISBN 973-9426-93-x

SIMIONESCU, MIRCEA HORIA. *Cum se face: roman/ Mircea Horia Simionescu* – Târgoviște: Editura Bibliotheca, 2002.
334 p. – (Romanul contemporan)
ISBN 973-8413-04-4

STANCIU, DUMITRU. *Întâmplare verosimilă: antologie/ Dumitru Stanciu; selecția textelor și prefață Tudor Cristea* – Târgoviște: Editura Bibliotheca, 2002.
96 p.
ISBN 973-8413-08-7

STĂNESCU, EMIL. *Fructele izolării: versuri/ Emil Stănescu* – Târgoviște: Editura Bibliotheca, 2002.
112p. – (Lirica)
ISBN 973-9426-87-5

ULIERU, DUMITRU. *Monografia comunei Pietroșița/Dumitru Ulieru; ediție completată și îngrijită de Ion Bratu* – Târgoviște: Editura Bibliotheca, 2002.
416p. – (Monografia)
ISBN 973-9426-90-5

EDITURA CETATEA DE SCAUN

DÂMBOVIȚA: *potențial natural, uman și științific/coordonator conf. dr. Mihai Oproiu* – Târgoviște: Editura Cetatea de Scaun, 2002.
182 p.
ISBN 973-85907-7-9

MATEI, MIRCEA D. *Cetatea de pământ de la Bârlad: monografie arheologică/Mircea D. Matei, Lucian N. Chițescu* – Târgoviște: Editura Cetatea de Scaun, 2002.
176 p.; [48] pl.; 4h. – (Arheologie)
ISBN 973-85908-6-8

NICOLESCU, CARMEN. *Microbiologia apei și a produselor acvatice/Carmen Nicolescu* – Târgoviște: Editura Cetatea de Scaun, 2002.
300 p.
ISBN 973-85907-9-5

OLTEANU GHEORGHE. *Repertoriul arheologic al județului Dâmbovița. Vol. 1: A-M/Gheorghe Olteanu* – Târgoviște: Editura Cetatea de Scaun, 2002.
194 p.; ilustr. – (Arheologie)
ISBN 973-8590-7-6

Programarea calculatoarelor în limbajul C++ /Luminița Duță, Nicolae Cecilia Istrate, Adriana Alexandru, Gabriel Gorghiu; referenți științifici: prof. dr. ing. Dorin Cârstoiu, conf. dr. ing. Gabriel Neagu – Târgoviște: Editura Cetatea de Scaun, 2002.
128 p. – (Informatică)
ISBN 973-85691-7-6

VIȘTEA, IOAN. *Uzina vie și profitul mort: Un « Cațavencu » în publicistica tranziției/ Ioan Viștea; în loc de prefață de Ioan Groșan* – Târgoviște: Editura Cetatea de Scaun, 2002.
196p.
ISBN 973-85907-4-4

EDITURA GIMNASIUM

CATANĂ, AURELIA. *Matematică pentru institutorii/Aurelia Catană, Daniela Catană* – Târgoviște: Editura Gimnasium, 2002.
200 p.
ISBN 973-85062-6-3

DULMAN, ANIȚA. *Managementul clasei: ghidul institutorului și al profesorului/Anița Dulman, Claudia Mihai, Mirela Mihăescu* – Târgoviște: Editura Gimnasium, 2002.
115 p.
ISBN 973-85920-2-x

FANACHE, DUMITRU. *Informatică. Varianta C++: manual pentru clasa a XI-a/ Dumitru Fanache* – Târgoviște: Editura Gimnasium, 2002.
280 p. – (Lyceum)
ISBN 973-85920-0-3

OSANU, OCTAVIAN. *Teste de istorie pentru examenul de capacitate/Octavian, Osanu, Emilia Elena Lica, Gheorghe Dondorici* – Târgoviște: Editura Gimnasium, 2002.
88 p.
ISBN 973-85062-0-4

SCRIOȘTEANU, COSTEL. *Agropedologie: manual pentru clasa a XI-a specializarea agricol și agromontan/dr. ing. Costel Scrioșteanu, Gherghina Untărescu* – Târgoviște: Editura Gimnasium, 2002.
204 p. – (Lyceum)
ISBN 973-85062-5-5

STAN, LUCIAN. *Matematică: probleme de performanță clasa a IV-a/Lucian Stan, Ileana Stan, Veronica Staicu* – Târgoviște: Editura Gimnasium, 2002.
103 p.
ISBN 973-85062-4-7

ȘTEFAN, LILIANA. *Teste de matematică pentru examenul de capacitate/Liliana Ștefan* – Târgoviște: Editura Gimnasium, 2002.
71 p. (Evaluare)
ISBN 973-85062-3-9

TIȚA, IULIA. *Cultura plantelor horticole: manual pentru clasele a XI-a și a XII-a specializarea agricol și agromontan/Iulia Tița, Mariana Stan* – Târgoviște: Editura Gimnasium, 2002.
200 p. (Lyceum)
ISBN 973-85-920-1-1

EDITURA MACARIE

GIURGIU, IULIA. *Ruga lui Cain: 33 de sonete/ Iulia Giurgiu* – Târgoviște: Editura Macarie, 2002
48 p. – (Lumina lunii)
ISBN 973-8135-81-8

IONIȚĂ, ION. *Studii de caz și proiecte pentru calculul și analizarea eficienței investițiilor/ Ion Ioniță, Gheorghe Blidaru, Mihai Micilă* – Târgoviște: Editura Macarie, 2002
173 p. (Universitaria)
ISBN 973-8135-76-1

RUSE ANA. *Invitația lui Robo Chiț/Ana Ruse* – Târgoviște: Editura Macarie, 2002
48 p. (Biblioteca pentru copii)
ISBN 973-8135-95-8

EDITURA PILDNER& PILDNER

GRIGORE, GHEORGHE. *Școala "Grigore Alexandrescu" la un sfert de veac: file de monografie/Gheorghe Grigore; Sebastian Bădescu* – Târgoviște: Editura Pildner & Pildner, 2002.
72 p. – (Monografii)
ISBN 973-86102-1-4

POPESCU, VICTOR. *Asistența socială a persoanelor delincvente și a celor aflate în dificultate/conf. dr. Victor Popescu, Mariana Pavel* – Târgoviște: Editura Pildner&Pildner, 2002.
110 p.
ISBN 973-99947-8-4

Cornel Albuț

Capodopere ale tiparului medieval românesc

Liturghierul lui Macarie (1508), prima tipăritură pe teritoriul românesc

Evangeliiar (1512)

Molitvenic slavonesc (1545), al lui Dimitrie Liubavici

Tipăritură coresiană – Triod -Penticostar (1558)